Raftul Denisei

Ismail Kadare

Umbra

roman

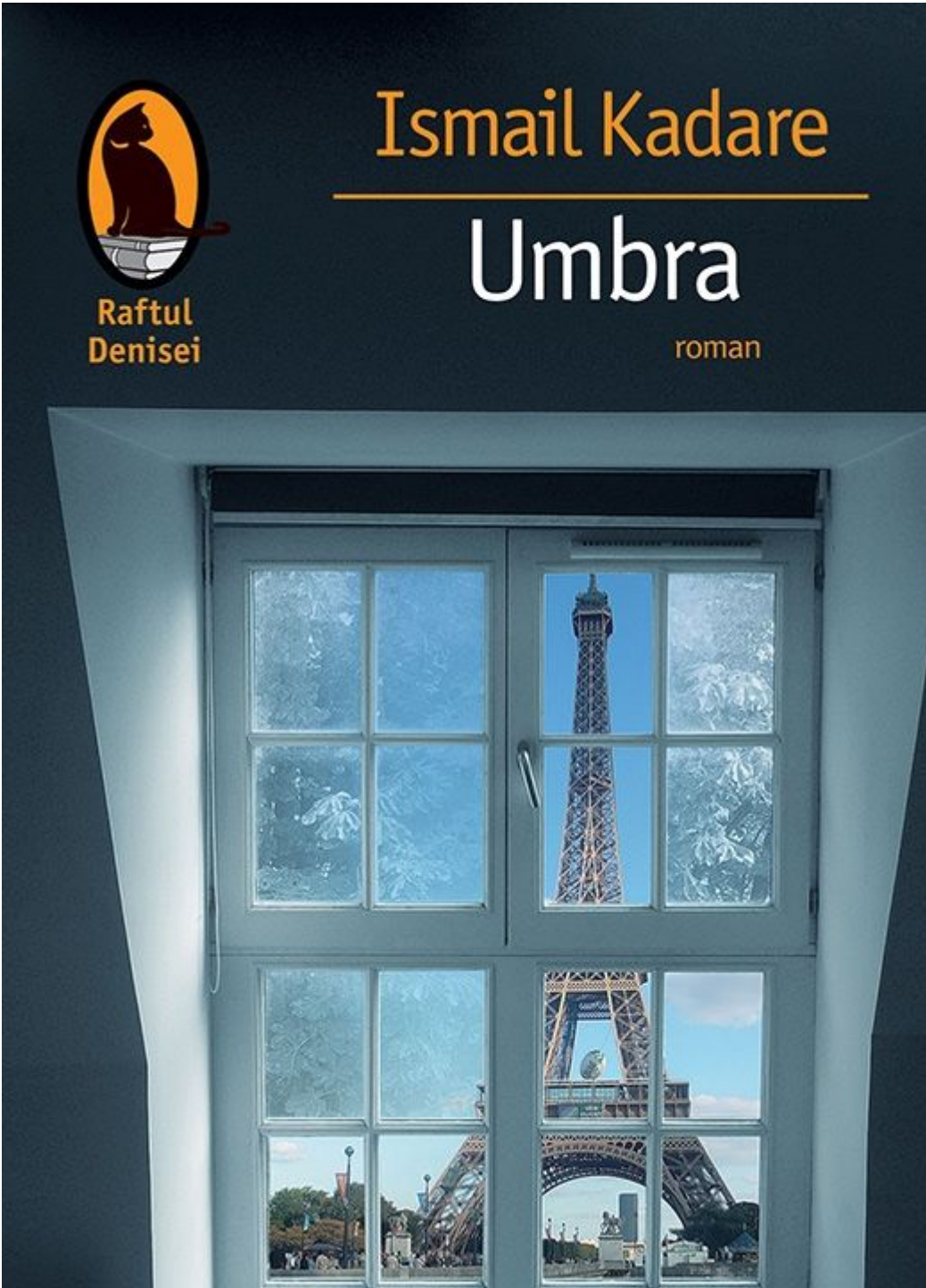

ISMAIL KADARE
UMBRA

EDITURA HUMANITAS

2021

Colecţie coordonată de DENISA COMĂNESCU

ISMAIL KADARE
HIJA [L'OMBRE]

Copyright © Librairie Arthème Fayard, 1994
All rights reserved.

Acest e-book este protejat de legea drepturilor de autor. Reproducerea sa integrală sau parţială, multiplicarea sa prin orice mijloace şi sub orice formă, punerea sa la dispoziţie publică pe internet sau în reţele de calculatoare, stocarea sa temporară sau permanentă pe diverse dispozitive sau în sisteme care permit recuperarea informaţiei, gratuit sau în scop comercial, precum şi alte fapte similare, fără permisiunea scrisă a editurii reprezintă o încălcare a legislaţiei privind protecţia dreptului de autor şi se pedepsesc conform legilor în vigoare.

© HUMANITAS FICTION, 2021, pentru prezenta versiune românească (ediţia digitală)

ISBN: 978-606-779-907-1 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

Prima însemnare
Dincolo de oglindă

Doamnelor şi domnilor, peste câteva minute avionul companiei Air France va ateriza pe aeroportul Orly din Paris. Călătorii sunt rugaţi să se pregătească...

Huruitul motoarelor, urlet de bucurie împletit din mii de strigăte, lătrat de câini, chiote de copii, acoperea totul. În bătăi de clopote, cuvintele „Christos a înviat din morţi" ajungeau la mine de departe. Şi iarăşi muzici, şi suspine, şi voci: Aleluia...

Prin hublouri se zăreau luminile de pe Orly. În câteva minute voi fi dincolo de zidul despărţitor. Dincolo de oglindă. De partea cealaltă.

Urechile îmi bubuie de freamătul triumfător dinlăuntru. Aud trapa avionului deschizându-se ca un capac de sicriu şi, în dangătul viu al clopotelor, în trăsnetul asurzitor venind de departe, mă strecor din nou afară din ne-viaţă.

Ding... ding... ding... Doamnelor şi domnilor... Orfeu iese din infern... Temperatura la sol este de treisprezece grade... Aleluia...

Tremur ca naiba. Încerc să ţin ochii deschişi în luminile puternice. Poliţiştii şi vameşii îmi cercetează suspicioşi paşaportul. Şi-l trec unii altora, îl apropie de lumină, îl depărtează şi am impresia că au de gând chiar să-l miroasă, de parcă ar avea iz de pământ...

În cele din urmă, mă lasă să trec. În vreme ce merg am impresia că aud din nou bătăi de clopote. Speriat ca o jivină în bătaia unei lumini puternice, mă mişc repede printre literele orbitoare: Taxi. Paris. Exit.

*

Acel martie, acel martie friguros în care am cunoscut-o pe Silvaine D., avea să-mi întețească nerăbdarea de a ajunge la Paris, nerăbdare care, şi fără Silvaine, era insuportabilă, înveşmântată în fatalism, prejudecăți, teamă primitivă. Ea avea douăzeci şi trei de ani...

Luasem prânzul cu doi cineaşti de nivelul meu, adică doi cineaşti rataţi, cu care discutasem, la fel ca şi cu un an în urmă, despre posibilitatea prezentării câtorva filme albaneze la Paris, posibilitate în care nici eu şi, cu siguranță, nici ei nu credeau. La fel ca şi atunci, şi acum mă prefăceam că-i ascult cu atenție, la fel cum se prefăcuseră şi ei puțin mai înainte că ascultă cu atenție proiectul pe care li-l prezentasem eu.

Şi totuşi situația nu mă deranja, şi nu doar pentru că eram şi eu un cineast ratat, ajuns, după o serie de eşecuri profesionale, prin intervenția unui unchi sus-pus, funcționar la secția de filme străine a Studioului Cinematografic, dar şi din alt motiv, cel mai important – ei doi nu aveau nici o vină în toată povestea aceasta. Aşa că nu numai că nu mă supăraseră, ci din contră, le eram recunoscător că înțeleseseră într-un timp record ceea ce mie îmi luase doi ani: ani în Albania erau apreciate doar acele acorduri sau contracte care nu aveau nici o şansă de materializare.

Cel care mi-a înăbuşit primele izbucniri de revoltă a fost chiar unchiu-meu: Tu crezi că partidul nu ştie asta? urlase la mine, rupându-mi în bucățele scrisoarea pe care voiam s-o trimit Comitetului Central, îndată după prima mea

călătorie în Occident. Partidul ştie, chiar mai bine decât crezi tu, dar nu poate fi de acord cu pătrunderea influenţelor străine în cultură. Pentru că aşa începe, un film aici, o poezie dincolo, o floricică şi un cântecel până se duce totul de râpă. Ca în Polonia, ca în Cehia... Şi atunci de ce trimitem delegaţii încolo şi încoace, de ce ne prefacem că vrem relaţii culturale? Pentru că toţi se prefac, m-a întrerupt el. Tu crezi că ăia care vin aici ca pianişti sau actori sau naiba mai ştie ce, ăia chiar sunt aşa ceva? Hm, ăia sunt spioni ai CIA. De asta le răspundem şi noi cu aceeaşi monedă: minciuni ei, minciuni noi, curvăsărie ei, curvăsărie noi. Ehei, eşti încă tânăr, nepoate. Dar o să creşti şi tu.

Şi uite-aşa, încetul cu încetul, pricepusem că aproape toate acordurile culturale ale statului albanez nu erau altceva decât maculatură goală, iar noi, cei care ne ocupam de ele, păream mai degrabă ciocli de la pompe funebre.

Uneori mă consolam şi singur: poate că-i mai bine că nici unul dintre produsele noastre culturale nu ajung în Occident. Mai bine să putrezească acolo unde fuseseră create, fără a ieşi în lume. Şi totuşi, ori de câte ori citeam o asemenea convenţie culturală moartă din faşă, gândul că ea s-ar fi putut concretiza, că ar fi putut căpăta viaţă îmi dădea un soi de melancolie pe care o simte, cu siguranţă, ologul atunci când se visează cu picioarele întregi...

Aşa că în acel martie memorabil, ca o făptură vie ivită brusc în împărăţia fosilelor, surprinzătoare, venită parcă dintr-un alt timp şi dintr-o altă lume, ca o rază de soare fulgerând întunericul unui sarcofag prăfuit, aşa a apărut Silvaine D. în existenţa mea pariziană.

După ce ne-am băut cafeaua, am mers la Casa Cinematografiei din apropiere, unde unul din cei doi amici îşi dăduse întâlnire, sau aşa pretindea el, cu un producător italian. La intrare s-au salutat cu destui cunoscuţi, dar eu

n-am putut să-mi mai iau ochii de la fata frumoasă cu care s-au îmbrățișat la un moment dat.

— Silvaine, a rostit ea în clipa în care i-am fost prezentat.

Frumusețea îi izvora parcă din ochi, iar cenuşiul lor strălucitor îi însufleţea surâsul exact în clipa în care ai fi crezut că redevine sobră.

Cu zâmbetul acela stins pe buze, care acum părea mai dulce şi mai provocator, fata urmărea mişcările neliniştite ale celor doi, care ne lăsaseră câteva clipe singuri.

În momentele acelea, între noi s-a creat o neaşteptată apropiere. Era o senzație atât de vie, de sinceră, încât atunci când unul din cei doi amici s-a întors la noi şi a surprins-o scriindu-şi numărul de telefon pe cutia mea de chibrituri, nici unul din noi nu s-a simțit stingherit. Singurul lucru surprinzător s-a întâmplat atunci când am scos o bucată de hârtie să-i dau numărul meu şi am observat uimit cum degetele nu mă mai ascultau, de parcă ar fi fost înghețate. M-am ironizat niţeluş, ai devenit atât de sensibil acum, că-ți tremură şi mâinile, cum se zice, dar asta nu m-a ajutat prea mult. Ca o unealtă ruginită, nefolosită de mult timp, degetele mele au reuşit cu greu să scrie numărul de telefon. Aşa ceva nu mi se mai întâmplase, şi în clipa următoare am încercat s-o uit pe fata aceea.

Adevărul e că, mai mult decât satisfacția că-i obținusem atât de repede numărul de telefon, mai fusese ceva ce-mi producea emoție, ceva ce-mi trezea un sentiment oarecum uitat: amintirea anilor mei de studenție la Institutul de Cinematografie de la Moscova, atunci când obțineam la fel de rapid numerele de telefon ale fetelor, la un colț de stradă sau la intrarea în metrou, uneori pe pachetul de țigări sau pe biletul de operă, mâzgălite în grabă cu rujul, totul acompaniat de chicoteli, de şoaptele mele cu accent străin şi de îndoieli că numărul ar fi putut fi dat la plesneală... De mult nu mai încercasem o asemenea satisfacție învăluită în

ceața marelui oraş, în mister, în mulțimea gândurilor ascunse, într-o siguranță şi-o nesiguranță care-i dădeau toată dulceața aceea. În relațiile pe care le avusesem în țară la mine, oricât ar fi fost ele de ademenitoare, o parte a acestui decor lipsea, se ştie de ce... Dar iată că, după atâția ani, la Paris, în saloanele Casei Cinematografiei, îmi revenea în suflet un sentiment pe care-l cunoşteam foarte bine. Un sentiment pe care mi-l dădea amintirea anilor studenției petrecute la Moscova, dar şi umbra pleoapelor ei urmărind cifrele scrise pe cutia de chibrit, sau strălucirea obrajilor, ori chiar seara aceea care se aşternea parcă altfel decât de obicei.

Totul se întâmplase exact la lăsarea serii, deci în cel mai trist ceas al zilei, atunci când se sting şi mor toate speranțele noastre.

Când m-am întors la hotel, am înțeles şi mai bine că ziua aceea şi numărul de telefon al fetei îşi pierduseră pentru mine orice semnificație.

*

Ai şi tu vreo relație intimă „acolo”? Ori de câte ori le răspundeam „nu” la această întrebare, prietenii mă priveau la început cu un zâmbet de neîncredere, apoi chipurile lor căpătau acea expresie care poate fi tradusă în cuvinte astfel: întrebarea asta este într-adevăr idioată, pentru că tu, indiferent care ar fi adevărul, n-ai să ne răspunzi decât aşa cum ai răspuns acum.

După care, zâmbetul acela suspicios de pe fețele lor se transforma într-un rânjet complice, în care se ascundeau şi admirație, şi invidie amicală, şi exclamațiile „Ah, şmecher mai eşti!” şi „Bravo ție că-ți faci de cap, dar mai ales că eşti băiat salon şi stai cu fermoarul tras!” etc., etc., toate acestea însoțite de bătăi pe umăr şi de oftaturi de regret că nu trăiesc şi ei acolo, în străinătate, ci în monotonia de aici.

Toată scena aceasta era chinuitoare, dar şi mai chinuitoare era expresia aceea prostească pe care mi-o bănuiam pe chip, însoţită de un zâmbet pe măsură, cu care trebuia să ţin piept exclamaţiilor lor şi care mi se transforma într-o mască penibilă. În sinea mea îmi spuneam însă că un asemenea zâmbet cretin, sugerând o acceptare tacită, este propriu bărbaţilor lăudăroşi care aşteaptă aplauze pentru aventurile lor închipuite.

Nu existau decât două alternative: ori să continui să-mi păstrez expresia aceea imbecilă, alimentându-le bănuielile, lucru pe care îl urăsc la alţii, ori să le-o tai scurt: credeţi-mă, până acum n-am avut nici o relaţie intimă „acolo".

Dar această ultimă rezolvare putea avea urmări imprevizibile, cea mai puţin gravă fiind bănuiala că i-aş fi minţit. Mi-i şi închipuiam pe drumul spre casă, învinuindu-mă printre căscaturi: L-am pierdut şi pe ăsta, e un mincinos, ar fi trebuit să ne închipuim de mult...

Cu mult mai rău mă simţeam însă când rămâneam cu prietenii cei mai apropiaţi. Aveau în ochi o curiozitate febrilă: Acum am rămas numai noi, n-ai de ce să te fereşti, hai, dă-i bătaie...

Dacă le-aş fi spus că nu-i nimic de povestit, mi-aş fi dat foc la valiză. În afara unei dezamăgiri totale, a scăderii în ochii lor, ar fi intrat la alte bănuieli, îndoindu-se în primul rând de bărbăţia mea, şi nu numai atât. Exista pericolul s-o rup de tot cu ei, învinuit de făţărnicie, trădare, colaborare cu Ministerul de Interne etc., etc.

Încercasem în mai multe rânduri să le explic pe îndelete: Staţi puţin, ascultaţi-mă...

Dar lucrul acesta se dovedise imposibil. Nu cumva vrei să spui că nu ai nevoie, că eşti sătul? Că o ai pe Luljeta, adică? Dar acum şase luni Luljeta nu conta, nu? Ba chiar spuneai: Deşi îmi iubesc logodnica, am chef s-o trădez niţeluş... Îţi aminteşti? Sunt cuvintele tale. Sau acum ţi-ai pus lacăt la

gură? Când te-ai întors de la Moscova ne-ai distrat seri la rând. Erai bibliotecă erotică, pe cuvânt. Iar acum taci ca o momâie. O să ne spui că la Moscova era altceva. Viață studențească, relații frățești între state, familia comună socialistă, bla-bla-bla. Iar dincolo, lumea burgheză, ostilă, suspiciuni şi capcane ca aceasta... Băi, ori te-ai făcut poponar? Mamă-mamă, asta ne mai lipsea.

Aşa mă judecau toți, dar cei mai îndârjiți erau cei din Shijak, doi colegi de liceu care lucrau la stația de televiziune de acolo. Veneau o dată pe săptămână la Tirana, sătui până peste cap, cum spuneau chiar ei, de monotonia pământului şi a cerului din locul acela îndepărtat. Într-un fel, ne simțeam vinovați față de ei, mai cu seamă noi, cei cu studii superioare, pentru că ei nu aveau decât şcoala tehnică. Dar cel mai vinovat dintre toți mă simțeam eu. Şi pe bună dreptate. Nu numai că fusesem la Moscova, dar mai şi absolvisem într-un domeniu foarte sofisticat: cinematografia. Şi, de parcă asta n-ar fi fost de ajuns, uite că acum călătoream şi în Occident. A făcut în scăldătoare, pe cuvânt, aşa comentau. Şi aveau dreptate.

Dumnezeule, cum să scap de gura lor? Nu puteam s-o rup cu ei definitiv. Dar nici să inventez poveşti de dragoste nu puteam. Le povestisem amănunte despre ultimele mele aventuri, ba chiar le arătasem fragmente din nişte scrisori de dragoste, dar nu le era de ajuns. Nu se mulțumiseră nici cu fotografiile fără perdea pe care, în premieră, li le-am arătat. Ba chiar i-au incitat. Era clar că nu se mulțumeau cu poveştile de aici. Voiau neapărat o occidentală. O „pariziancă". Erau fermecați de cuvântul acesta şi n-ar fi renunțat la el pentru nimic în lume. Aşteptau. Îşi închipuiau că e dreptul lor să-mi ceară aşa ceva, pentru că eu călătoream „afară", şi ei nu. Le simțeam nerăbdarea încă dinainte de a coborî din avion. Le suportam cu greu strălucirea din ochi şi aproape că le auzeam mârâitul. Acum

îmi era clar că, dacă nu le-aş fi prezentat numaidecât o pariziancă, n-am mai fi avut ce discuta.

Dar calvarul meu nu se termina aici. Continua şi după ce mă despărţeam de ei, când începeam să mă învinuiesc că nu-mi făcusem o relaţie, dacă nu pentru mine, măcar să-i mulţumesc pe ei. Începeam să le dau dreptate şi mă mobilizam încetul cu încetul, zicându-mi că la următoarea ieşire primul lucru pe care aveam să-l fac era să-mi ţin promisiunea. Îmi tot repetam asta, deşi o fărâmă de îndoială mă măcina. Şi la celelalte plecări avusesem intenţia să-mi pun planul în aplicare, dar ajuns acolo uitam de promisiune.

Mă întrebasem „de ce?" cu aceeaşi îndârjire cu care mă întrebau ei pe mine. De ce, măcar explică-ne să ştim şi noi. Impotent nu eşti, doar dacă n-oi fi ajuns între timp şi nu ne-ai spus. Atunci, ce mama naibii ai?

Nici eu nu ştiam ce dracu' aveam. Avusesem toate condiţiile şi oportunităţile. Eram unul dintre puţinii care călătoreau singuri în Occident. Totul începuse întâmplător, cu trei ani în urmă, când colegului de birou cu care urma să plec în delegaţie îi retrăseseră paşaportul din cauza unui denunţ. Ca de obicei în asemenea cazuri, mi s-a anulat şi mie călătoria, dar, după o intervenţie explozivă a unchiului meu, care folosise cu acea ocazie câteva dintre proverbele lui preferate, precum şi cuvântul „a arde", care îi mergea la inimă („Ce înseamnă asta, ardem plapuma pentru un purice" sau „Se arde udul cu uscatul" etc.), s-a întâmplat minunea: după două zile am plecat singur-singurel cu primul avion de Paris.

A doua oară, când era să ratez plecarea din cauză că nu aveau destulă valută pentru doi oameni, o intervenţie binevoitoare, a cărei sursă n-o cunosc nici acum, mi-a hotărât destinul: ăsta a mai fost o dată singur, poate să se ducă. Şi uite aşa, minunea s-a repetat. A treia oară se

nimerise iar în plină campanie de economii. Noul director, abia numit, după ce-l tăiase de pe listă pe colegul meu, în clipa în care mă chemase să mă anunțe că voi pleca singur la Paris, nu reuşise să-şi ascundă zâmbetul insinuant, din care înțelesesem nu numai că el colabora cu Securitatea, dar că îşi închipuia că o fac şi eu, de vreme ce în dosarul meu de la cadre era scrisă fraza fermecată: a călătorit singur în Occident.

Ultima oară, unchiu-meu, care venea la cină ori de câte ori plecam în străinătate, după ce m-a țintuit îndelung cu privirea tulbure de băutură, m-a strâns în brațe aproape înduioşat. Îmi dau seama că o să ajungi departe, nepoate. O să ne mândrim într-o zi cu tine.

Se bâlbâia din pricina rachiului, iar ochii îi sclipeau ca doi tăciuni aprinşi. Slujeşte partidul, nepoate, aşa ca mine. Să n-ai milă de duşmanii de clasă şi nici de burghezii şi cucoanele lor de acolo, din Franța. Stârpeşte-i din rădăcini, fă-i una cu pământul.

Mie mi se oprise dumicatul în gât. Dacă n-am fi fost la masă, l-aş fi zburat cu fulgi cu tot. Drept cine mă iei tu pe mine, idiot bătrân? Cum îți închipui tu, sclerozatule, că eu aş putea să mă bălăcesc în murdăria ta?

În vreme ce în sinea mea îl înjuram, cuvintele lui mă umpleau de venin. Nu-mi păsa de el, pentru că toată viața aşa fusese, un comunist retrograd, dar gândul că şi prietenii mei şi-ar fi putut închipui aşa ceva mi se părea insuportabil. Bănuiala că încăpățânarea cu care mă descoseau dacă am sau nu o relație în Franța ar fi putut fi un fel de probă, de test, îmi tăiase respirația pentru o clipă. Şi tot atunci mi-am amintit de poantele pe care le făcuserăm împreună tocmai pe această temă (Mă, tu nu cumva ai dat nițeluş pe la Securitate? Cum aveți regulile acolo, vă dau voie să gustați din „cărniță" străină, sau nu?) şi, după glumele acestea, mă gândeam, de data asta serios, că, dacă începem să ne

suspectăm unul pe altul, noi, care de ani de zile vorbeam vrute şi nevrute, atunci mai bine să ne legăm un bolovan de picioare şi să ne aruncăm în gârlă.

În asemenea momente aveam impresia că ar trebui să le explic pe îndelete şi fără nici o reţinere cum stăteau lucrurile. Ce te împiedică? mă întrebau ei. Teama de un control de la ambasadă? Frica de boli şi mai ales de maladia aia nouă, abia apărută? Toate astea mă făceau să am reţineri, fără îndoială, dar, ca să fiu sincer, nu ăsta era motivul principal.

Atunci? întrebau ei şi tocmai în acest punct încrederea în mine mă părăsea. Motivul real era ciudat şi-l descoperisem cu întârziere: spre deosebire de Albania, acolo, la Paris, deveneam surprinzător de indiferent faţă de femei.

Pe feţele prietenilor mei se aşternea, pe bună dreptate, o uimire şi mai mare. În capitala frumuseţii, cu Moulin Rouge, cabarete, vitrine din care sexul te cheamă, tu devii indiferent? E de necrezut.

Aveau dreptate să gândească aşa. Cu atât mai mult, cu cât justificările mele erau din ce în ce mai confuze, lucru normal câtă vreme nici chiar mie nu-mi era clar ce se întâmpla cu mine acolo. Înaintea fiecărei plecări îmi doream o aventură, dar, odată ajuns la Paris, în mine se producea brusc o schimbare. Prima senzaţie pe care o aveam, instinctivă şi în afara oricărei logici, era într-adevăr ciudată: un flirt în Occident nu-mi părea nici periculos şi cu atât mai puţin imposibil, dar ar fi fost mai curând ceva contra naturii.

După primul şoc, am început să analizez la rece ultima descoperire. De unde această senzaţie? Ce mă făcea să-mi văd pasivitatea ca fiind ceva normal?

Mi-a trebuit o enormă putere de concentrare pentru a nu lăsa să-mi scape acest sentiment. Contra naturii, repetam în sinea mea. Îmi dădeam seama că însuşi gândul acesta

ajungea la mine din cine ştie ce zone întunecate ale conştiinţei.

Uneori simţeam că sunt gata-gata să înţeleg. Dar, tocmai atunci când mă apropiam mai mult de o explicaţie, gândurile mi-o luau razna şi nu mai pricepeam nimic. Raţionam cu calm şi ajungeam la concluzia că, după cum se vede, ceea ce în sinea mea părea nenatural nu era altceva decât reflexul unei mulţimi de motive, pe care mă chinuiam zadarnic să le identific, aşa cum identifici culorile spectrului de lumină cu ajutorul unei prisme.

Din câte se părea, după ce ajungeam la Paris, odată cu schimbarea ritmului zilnic, multe lucruri îşi schimbau şi ele sensul. Unele ieşeau mai puternic la suprafaţă, altele îşi pierdeau din importanţă ori dispăreau cu totul. Printre aceastea din urmă se aflau şi femeile. Mi se părea că, faţă de toate minunăţiile Parisului, singurele care erau mai mult sau mai puţin asemănătoare în cele două ţări erau femeile. În comparaţie cu toată strălucirea Parisului, atât de îndepărtată şi de străină lumii mele, această asemănare a franţuzoaicelor cu albanezele era, cu siguranţă, ceea ce-mi alimenta indiferenţa.

După ce făcusem descoperirea respectivă, încercasem într-un fel să le-o explic şi prietenilor mei, dar ei clătinaseră din cap de parcă ar fi ascultat bâiguielile unui nebun. Într-o ultimă tentativă de a mă justifica, le dădusem un citat pe care fie îl ştiam de undeva, fie mintea mea îl inventase la iuţeală, de nevoie: le spusesem aşadar că în lumea aceasta atât de clocotitoare de la sfârşit de secol, dacă era ceva, de bine, de rău, la fel peste tot, acesta era sexul femeilor.

Prins în vârtejul delirant al explicaţiilor, continuasem să argumentez aşa-zisa teză că, realmente, sexul femeii, în afara faptului că este maşinăria sublimă care asigură continuitatea umanităţii, este în acelaşi timp modelul, şablonul primordial, tiparul, formatul de bază, matriţa care

apără rasa umană de deformare, de falsificare şi degenerare... Cu alte cuvinte, dacă oamenii din toate timpurile, societăţi întregi sau naţiuni, începând cu bancherii de pe Wall Street şi până la ultimii hamali chinezi, voiau ca sexul femeii să rămână aşa cum e, cum l-a creat natura, şi nu altfel, dacă marii bogătaşi, că veni vorba, lacomi după bani cum sunt, nu-l vor în forma emblemei Mercedes Benz, de pildă, dacă comunişţii, însufleţiţi de ideologia de partid, n-au pretins niciodată că sexul femeii trebuie să semene cu secera şi ciocanul şi nici naziştii cu svastica ş.a.m.d., deci, câtă vreme o voinţă superioară îl ţine legat pe om de acest simbol primitiv, asta înseamnă că viitorul omenirii, destinul său, codul său genetic sunt asigurate şi... şi... că sexul femeii, indiferent de regimurile politice, o să rămână la fel, acelaşi în vecii vecilor... aşa că... prin urmare...

Simţeam cum mă străpung cu privirile. N-o mai da cotită, spuneau ochii lor. Cu tot respectul pe care-l avem pentru sexul din care a apărut neamul nostru albanez, discuţia se referă la altceva. Iar tu ştii la ce: vrem o pariziancă.

Toate acestea mi le-am amintit de-a valma în vreme ce mă plimbam pe Champs-élysées, imediat după ce am cunoscut-o pe Silvaine. Iată că până la urmă se întâmplase şi asta. Eram calm, mai lucid ca oricând. În sfârşit, mi-am spus în sinea mea. Bulevardul îmi părea mai frumos ca niciodată. Am scos cutia de chibrituri ca pentru a mă convinge că numărul ei de telefon era tot acolo. Sunteţi mulţumiţi acum? am strigat în forul meu interior. Înainte de a mă imagina făcând dragoste cu ea, mi-am imaginat că le-o voi duce lor, ofrandă pe care s-o împartă apoi între ei, în primele seri după ce voi ajunge. V-am adus-o. Veniţi, lupilor!

Am râs singur, apoi mi-am amintit ochii ei, în care sclipeau pulberi de rubine, şi felul în care ridicase un umăr

atunci când mi-a scris numărul de telefon. Şi cordeluța galben-aprins cu care-şi prinsese părul, de care acum nu eram prea sigur: o avea, sau era doar rodul imaginației mele?

Tocmai intram în cafeneaua George V, când m-a copleşit o nemulțumire profundă venită din cine ştie ce adâncuri existențiale. N-avea nici o legătură cu prietenii mei de acasă, venea din cu totul altă direcție, şi de fapt nici nu-mi era clar de unde vine, era deci cu atât mai insuportabilă şi mai ciudată.

Din fericire, a dispărut rapid şi totuşi, când chelnerul mi-a adus cafeaua, ceşcuța îmi tremura uşor în mână, ca o ultimă undă de şoc produsă de cutremur.

Ce-o mai fi şi asta? m-am întrebat de două-trei ori, încercând să îmi alung exasperarea.

În vreme ce păşeam pe Pont de l'Alma tremurul mi-a cuprins genunchii. Nu era ca atunci când ți se înmoaie picioarele, ci cu totul altceva, un fel de dereglare a mecanismului mersului. Într-un rând mi s-a părut că paşii mi s-au lungit de trei ori, ba chiar de cinci ori şi că aş putea să străbat podul dintr-o mişcare, după care mi s-a întâmplat exact contrariul, am avut impresia că paralizez şi că aş avea nevoie de o săptămână întreagă ca să ajung la celălalt capăt.

Culoarea roşie a semaforului a pâlpâit nervos şi, pe verdele tulbure care a urmat, traversarea pe zebră mi s-a părut o adevărată tortură pentru genunchii mei de cârpă. Şi, ca şi cum asta n-ar fi fost de ajuns, am avut impresia în două rânduri că panglica galbenă din părul pariziencei a apărut şi a dispărut ca o străfulgerare tulbure printre trecători.

Am răsuflat uşurat când am zărit luminile hotelului. Am crezut că în pat o să mă relaxez, dar s-a întâmplat exact pe dos. O mâncărime pe tot corpul m-a făcut să-mi închipui că,

dacă pielea nu mi-ar fi fost bine prinsă, mi s-ar fi jupuit ca la şarpe. Am simțit că tremurul de adineauri nu se oprise doar la genunchi, ci se răspândise în tot corpul. Cel mai mult mă chinuia neputința plămânilor. Uneori mi se părea că n-am aer, alteori că am prea mult şi simțeam că pieptul o să-mi explodeze.

Pesemne aveam şi frisoane, deşi nu înțelegeam de unde şi până unde. Simptomele semănau mai degrabă cu cele ale astmului sau ale unei alergii ori îmi aminteau de puseurile de tensiune. Am încercat de mai multe ori să închid ochii, nu pentru că mi-ar fi fost mai bine, ci pentru a opri cel puțin caruselul de bolovani ce se depicau în mine pentru a naşte alții şi alții, rostogolindu-mi-se apoi prin față într-un haos de neînchipuit. Măcar de-aş avea o boală obişnuită, omenească, îmi spuneam ca în transă. Dar vârtejul din creierul meu continua, ca şi când o blestemată de piramidă ar fi încercat să se răzbune pe mine. Cu toate astea, nu avea decât un milion de bolovani. Nici unul în plus. Am început să-i număr cu glas tare: o sută nouăzeci şi trei, o sută nouăzeci şi patru, o sută nouăzeci şi cinci. O să te sfârşeşti într-o bună zi şi tu, i-am zis.

Brusc, am sărit din pat. Nu trebuia să mă las dominat aşa. Să cobor cel puțin la recepție şi să chem un medic.

În oglindă, chipul meu mi-a părut aproape normal în comparație cu ce-mi imaginasem. Doar partea dreaptă a feței îmi părea neclară. M-am îngrozit, amintindu-mi că vampirii nu se văd în oglindă. La naiba, am zis, ştergând cu dosul palmei aburul de pe sticlă. Asta-mi mai lipsea acum.

Simțeam că-mi crapă capul. Mă durea mai ales în jurul ochilor, acolo unde impactul luminii era insuportabil. La fel ca şi aerul din plămâni, lumina zilei avea ceva chinuitor şi ostil. Aveam impresia că cineva mă pusese în fața unui rămăşag sau a unei rulete ruseşti: ori mi se ascuțea vederea

de o mie de ori, ori mi-o pierdeam de tot. Lasă-mi ochii aşa cum sunt, Doamne! m-am rugat în sinea mea.

M-am întins din nou pe pat şi am închis ochii. Odată cu imaginea piramidei, care îmi apăruse iarăşi îndărătul pleoapelor, am început din nou să număr bolovanii. O mie nouă sute optzeci şi patru. O mie nouă sute optzeci şi cinci. O să dispari tu până la urmă, vrăjitoareo, am ocărât-o printre dinţi.

De ameţeală îmi venea să mă ridic şi să mă târăsc iar la oglindă. Şi dacă aş face-o? m-am întrebat. Să accept soluţia fatală: ori o vedere de o mie de ori mai bună, ori orbirea?

Dar bolovanii nu mă lăsau să mă ridic...

Dimineaţă m-am trezit sleit. Într-un rând mi s-a părut că mă aflam pe un ţărm pustiu. Apoi, prăvălit la picioarele unui zid. Am constatat cu uimire că pe corp nu aveam nici un semn. Doar câteva pete roşii la încheieturile mâinilor, pe piept şi sub braţ. Semănau mai mult cu nişte urme de lovituri decât cu o eczemă.

Nu-mi imaginam ce se întâmplase. Avusesem, fără doar şi poate, frisoane, iar durerea de cap încă persista. Dar nu numai capul, ci întregul trup îmi părea pustiit de făpturi mostruoase din altă lume. Iar semnele acelea de lovituri şi de lanţuri erau dovada că în timpul nopţii cineva încercase să mă târască undeva.

Însă cel mai uluitor era că amintirile nopţii trecute nu voiau să-mi rămână în memorie. Încă de pe acum, o ceaţă deasă le acoperea şi, dacă n-aş fi avut semnele de la încheieturi, aş fi crezut că totul a fost doar un vis.

*

Când, conform experienţei mele moscovite, adică după trei zile, m-am hotărât să-i telefonez lui Silvaine, noaptea aceea chinuitoare mi se ştersese, în mod curios, din memorie. Era seara târziu când, cu degetele ţepene, am

format numărul ei. Stăteam în picioare la fereastră, cu telefonul la ureche şi priveam cupola Domului Invalizilor, luminată slab sub ploaia măruntă, de parcă răspunsul fetei avea să ajungă la mine prin crucea bisericii.

M-a recunoscut imediat, ba chiar mi-a mărturisit că aştepta telefonul meu. Ne putem vedea? Desigur, chiar şi a doua zi. Cel mai bine ar fi fost la ora trei după-amiază, pentru că seara era ocupată.

Seara era ocupată. Sâmbătă seara. Cunoşteam bine acest ritual de la colegele mele moscovite, după cum cunoşteam la fel de bine şi evoluția ulterioară, care semăna cu modificările de temperatură la un bolnav. La început, fata îți acorda miercurea (în nici un caz sâmbăta, când se ducea la bunică-sa, la țară), iar tu pricepeai că sâmbătă era ocupată cu altul, la care ținea mai mult decât la tine. Lucrul acesta ți se părea normal şi nu numai că nu te deranja, dar te făcea să te duci foarte calm la întâlnire. Apoi se întâmpla să-i dai fetei tot programul peste cap, la fel ca o boală ivită din senin, şi se apropia din nou sâmbăta, iar acum învingătorul erai tu, spre disperarea celuilalt, a celui părăsit. Iar după asta puteai pierde din nou avantajul, şi fata te putea programa iarăşi miercurea, ba chiar marțea, până ce te scotea de tot din calendar. Sau puteai fi tu în situația excepțională de a-i oferi fetei miercurea, iar când ea te întreba „dar sâmbătă?", tu să-i răspunzi că sâmbătă ai o şedință la ambasadă, şi ea înțelegea că ai pe alta la care ții mai mult, dar nu spunea nimic, îşi accepta soarta şi astfel aştepta cu mai multă nerăbdare întâlnirea, cu speranța că-şi va detrona rivala. Această bursă a întâlnirilor continua tot aşa, ca un joc amețitor şi minunat.

Atunci pe miercuri, la trei după-amiază, la cafeneaua Aux Deux Magots.

Eram ca un boxer care se întoarce în ring după o întrerupere îndelungată. Şi totuşi, mă simţeam atât de sigur pe mine, încât nu-mi mai încăpeam în piele de încântare.

A doua zi m-am dus la cafeneaua cu pricina cu o jumătate de oră mai devreme. M-am aşezat la o masă cu faţa la intrare, am comandat o cafea şi mi-am aprins o ţigară. Culmea, eram foarte liniştit, ba chiar vesel, ceea ce mi se întâmplă foarte rar înaintea unei întâlniri.

Ştiam că, la fel cum un mineral preţios este îngropat în steril, tot astfel şi satisfacţia mea avea doza ei de vanitate: într-o cafenea tipic franţuzească, aşteptam o pariziancă drăguţă, un lucru extrem de rar pentru cineva venit din Răsărit. Mi-i imaginam pe prietenii mei din Shijak, zgâindu-se la ea cu admiraţie şi curiozitate. Dar ceea ce mă şoca cel mai tare era absenţa oricărei nelinişti. De regulă, înaintea unor astfel de întâlniri, eram nervos şi emoţionat, chiar şi atunci când nu mă aşteptam la mare lucru. În vreme ce acum, când aveam toate motivele să cred contrariul, mă simţeam liniştit. Cu siguranţă că devin nesimţit, mi-am spus pentru a doua oară. Poate că providenţa găsise acest şiretlic ca să mă scoată din încurcătură.

Mă gândeam că totul mi se trăgea de la faptul că, deşi eram încântat de Silvaine, în realitate snobismul şi pasiunea de colecţionar plus stresul care mă însoţea de când plecam din Albania (şi de care nu scăpam oriunde aş fi fost) erau elementul forte al acestei relaţii. În vreme ce trăgeam din ţigară, mi-am repetat de câteva ori în gând: „Nu”. Independent de toate acestea, ceea ce mă atrăsese în această cafenea era ea, Silvaine, şi nimic altceva. Fără îndoială, îmi ziceam, fără nici cea mai mică îndoială... Şi atunci, de ce nu eşti emoţionat? mă întrebam iar.

Nu te minţi singur, mi-am zis mai apoi. Fără discuţie că asta şi făceam, încercând să mă conving că mă aflu pur şi simplu la o întâlnire amoroasă (fatalul cuvânt „anormală” a

țâşnit o clipă şi a dispărut apoi la fel de repede în conştiința mea). Fireşte că nu era ceva anormal. Ceva nu mergea, aşa cum se întâmplă uneori la prima întâlnire, desigur, dar nu într-atât încât să te gândeşti la o relație nefirească.

Am vrut să pun capăt gândurilor, dar nu am reuşit. Uneori, propriul eu îmi amintea de tânărul însurat cu peținori (nu erau prietenii mei cei care îmi ceruseră, mă împinseseră aproape, în această relație?), iar alteori îmi spuneam că semăn cu călărețul din poveste, venit aici să răpească o femeie şi s-o ducă pe meleaguri îndepărtate.

Acest ultim gând m-a făcut să zâmbesc. La fel ca vechii balcanici, care organizau ambuscade în creierii munților pentru a răpi femei, tot aşa aşteptam şi eu în această cafenea pariziană să îndeplinesc străvechiul ritual. Doar că nu o făceam pentru mine, ca toți răpitorii, ci pentru tovarăşii mei.

Doamne-dumnezeule, m-am întrebat, cum se face că-mi vin în minte asemenea barbarii?

Trecuseră cele două minute de întârziere admise. Apoi alte trei, la fel de scuzabile. Şi încă două. Acum numai un elefant ar fi putut rămâne calm, şi totuşi rezistam eroic. M-am tâmpit de tot, mi-am spus.

Într-adevăr, decăzusem inacceptabil. Mă „gratulam” cu cele mai oribile cuvinte. Cât priveşte comparația cu elefanții, era chiar degradantă pentru ei.

Silvaine s-a ivit în uşa cafenelei chiar în clipa în care, pentru a completa decorul obligatoriu al unei întâlniri, am avut prima bănuială că ar fi putut să mă lase baltă. Dar nici bănuiala aceasta nu semăna cu una reală, care te seacă la ficați şi te pune pe jar. Era o bănuială rece, mai rece ca un cadavru.

Mi s-a părut mai frumoasă ca-n seara în care ne cunoscuserăm. Era îmbrăcată într-o haină de piele deschisă la culoare, cu umerii dublați, după ultima modă. Avea în

privire un vino-ncoa' care ar fi putut încinge atmosfera întregului local. Atrăgea ca un magnete toate privirile.

Nu-mi mai amintesc despre ce am vorbit. Ştiu doar că s-a făcut foarte repede patru şi jumătate şi, deşi ea trebuia să fie peste o oră în atelierul unui fotograf, am ieşit să ne plimbăm puţin pe Boulevard Saint Germain.

Din când în când îşi privea ceasul, scotea un mic ţipăt uimit că se făcuse târziu, şi totuşi continuam să ne plimbăm.

Cerul era acoperit, cenuşiu. Nu-mi dădeam seama încotro mergeam. Am observat doar că traversaserăm Sena, iar mai apoi ne-am trezit în Place de la Concorde. Era la fel de vioaie şi de vorbăreaţă ca la început şi, deşi ştiam din proprie experienţă că o asemenea apropiere chiar de la prima întâlnire putea deveni o piedică în evoluţia spre o relaţie intimă, plimbarea alături de ea era atât agreabilă, încât nu am avut nici forţa şi nici dorinţa de a o întrerupe.

Ea şi-a privit din nou ceasul, a exclamat iarăşi că e târziu şi, după ce mi-a spus sincer că nu-i venea să plece, a oprit un taxi.

În ultima clipă mi-am amintit să-i dau textul unui scenariu, singurul care-mi ieşise mai acătării, după câteva eşecuri la rând. I-am spus că era o întâmplare pe care mi-o povestise un prieten, pe vremea când eram studenţi la Moscova, el la literatură la Institutul Gorki, eu la cinematografie... Ea a scos un „Aşa?" fără nici un rost, asemenea tuturor vorbelor pe care le ia vântul, în vreme ce, slavă Domnului, taxiul a pornit în viteză şi n-a mai avut vreme să-mi vadă obrajii îmbujoraţi de ruşine, cum se întâmpla ori de câte ori venea vorba despre creaţia mea.

După plecarea taxiului am simţit un gol în stomac. Mergeam spre Champs-élysées, la fel ca în seara în care o cunoscusem, şi nu înţelegeam de ce nu pot scăpa de sentimentul acela agasant. Mă întâlnisem cu o pariziancă

frumoasă, ne înțeleseserăm să ne vedem din nou şi, cu toate acestea, nu simțeam cine ştie ce mare satisfacție. Altădată aproape că aş fi alergat de bucurie, aş fi fluierat pe stradă sau aş fi îngrozit trecătorii urlându-le în ureche. Ce naiba ai? m-am întrebat de două-trei ori. Nu eram nicidecum în situația tânărului însurat cu de-a sila şi nici în cea a răpitorului viclean, cu ițari şi pistoale la brâu. Simțeam şi eu că indiferența aceea nu venea din adâncul conştiinței. Era mincinoasă, goală, falsă. Deci nu avea legătură cu vreo situație dramatică: despărțire, imposibilitatea unei întâlniri ulterioare, gândul că nu voi mai veni la Paris, teama că se va afla la ambasadă, într-un cuvânt, nici o legătură cu faptul că eu aparțineam unei alte lumi, în care acest tip de relație era condamnat cu asprime. Totuşi de-acum depăşisem această fază. Nu aveam nici o îndoială, din contră, acum, când mă prinsesem deja în horă, mort-copt trebuia s-o duc până la capăt. Singurul lucru care mă deranja într-adevăr era faptul că nu aveam destul timp.

Încetul cu încetul mi se părea că desluşeam motivul indiferenței mele. Totul mersese perfect, Silvaine îmi plăcea, şi, cu toate acestea, plana ceva suspect între noi. Era prietenia aceea exagerată, de care mă ferisem mereu în relațiile mele cu femeile, deoarece ştiam că, printre alte pericole, acesta e cel mai perfid, putând oricând să distrugă o legătură de dragoste.

Cunoşteam bine acest pericol şi, în câteva situații, tulburasem la timp pacea tihnită şi o înlocuisem cu cearta şi supărarea.

Şi în acest caz simțeam că trebuie să ies din starea aceea, dacă nu voiam să pierd totul.

Să ies, dar cum? Să mă supăr fără motiv, să trec dintr-o stare într-alta, să mă îmbufnez brusc? Schimbările de stare de spirit, pentru care aveam aptitudini dovedite în relațiile cu alte fete, mi se păreau acum fără sens. Silvaine era de o

sinceritate naivă, avea blândețea unei după-amiezi senine, care îndepărta răutățile.

Era într-adevăr aşa, sau poate mă înmuiasem eu? Ca o strună de vioară perfect întinsă la început, îmi pierdusem cu timpul din tărie şi acum încercam inutil să găsesc în afara mea ceea ce trebuia căutat în mine. Sau poate că toate acestea veneau din faptul că ea era pariziancă, iar eu, chiar dacă n-o acceptam, aveam un sentiment de inferioritate în preajma ei?

Ziua se scursese sub acelaşi cer posomorât, care în realitate ascundea ceva misterios şi tulburător. În vreme ce traversam Pont de l'Alma, am avut impresia că aud bătând clopotele. Dar nu era decât o iluzie, una dintre rarele iluzii prin care cenuşiul oraşului ți se înfățişează sub veşmintele sunetului. Şi totuşi, Silvaine nu-mi stăpânea gândurile cu intensitatea cu care mi se înfățişase în noaptea precedentă. Am avut o licărire de speranță pe Avenue Bosquet, apoi pe Champs de Mars, până când în cele din urmă am fost nevoit să accept că nu era vorba despre dragoste.

Ştiam bine cum e să te îndrăgosteşti, atunci când substanța din care ți-au fost plămădite până mai ieri zilele se înnoieşte brusc. Când întregul univers se pregăteşte să-ți întâmpine schimbarea. Orele îşi schimbă înfățişarea, încep să se depene anapoda, la fel zilele, săptămânile, anotimpurile. Îți aminteşti din ce în ce mai des de ea, în fiecare minut, apoi în fiecare secundă, până când simți că timpul nu poate să o mai cuprindă şi că, neîndoielnic, toată această harababură va exploda într-o bună zi, cu creierul tău, cu fata şi cu întregul univers cu tot.

Era foarte clar că ceva-ceva nu mergea în relația cu Silvaine. Nu ştiam unde, dar relația noastră scârțâia undeva.

Ce se petrece? m-am întrebat. Era o întrebare pe care habar n-aveam cui s-o pun: ei, mie însumi sau întregii omeniri.

*

Două zile mai târziu, întorcându-mă seara la hotel, am găsit un mesaj de la ea. Am sunat-o şi am stabilit ca a doua zi să luăm prânzul împreună. Trebuia mai întâi să mă duc s-o iau din apartamentul ei din Rue Cardinal Lemoine.

Nu mă aşteptasem să mă invite la ea atât de repede, totuşi eram bucuros, deşi ora întâlnirii era complet neinteresantă: douăsprezece şi jumătate, la prânz!

— Mâncăm aici? m-a întrebat. Aş putea să pregătesc ceva repede, dacă...

Pentru o clipă mi s-a părut extraordinar să luăm masa la ea, şi totuşi ar fi fost mult mai plăcut undeva, la un restaurant micuţ. Luasem onorariul pentru un articol publicat în revista *Cinema* şi mă simţeam stăpân pe mine.

Ca un gurmand care abia-abia se stăpâneşte în faţa mesei încărcate cu bunătăţi, mă abţineam cu greu să nu-mi arăt satisfacţia. Treaba mergea bine, iar temerile mele din ultimele zile ca nu cumva o prietenie prea strânsă să ucidă chiar de la început erotismul, ori că piedici necunoscute nu-mi vor permite să am o relaţie intimă în Franţa etc., etc. mi s-au părut străine şi absurde. Pariziancă sau moscovită, suedeză sau albaneză, femeia e la fel, drept pentru care n-aveam de ce să-mi fac probleme. Silvaine este a ta de-acum, mi-am spus.

Apartamentul ei era mic, dar cochet. M-am învârtit o vreme prin sufragerie, am răsfoit două-trei cărţi, m-am uitat prin albume, din care ea a scos şi mi-a dăruit câteva poze fără să stea prea mult pe gânduri. Am admirat împreună de la fereastră Notre-Dame şi Sena. Totul era minunat, iar nu peste mult timp urmau prânzul la restaurant, lumânările de

pe masă, paharele cu vin şi pe urmă înapoi, aici... Totul ar fi fost într-adevăr extraordinar dacă nu mi-ar fi dat din nou târcoale neliniştea care adineauri îmi păruse absurdă, pe care o ironizasem, o bagatelizasem, dar care, iată, se trezea din nou. La fel ca în urmă cu câteva zile, Silvaine era veselă şi sporovăia întruna, dar tocmai acest comportament îmi dădea fiori. Mă temeam de absența gândurilor întunecate, a oricărei urme de perfidie, lucru frapant, pentru că ea nu era în nici un caz o naivă, dimpotrivă, părea o fată deşteaptă şi trecută prin multe.

Citisem undeva că, în mitologia ebraică, prima tentativă a lui Dumnezeu de a crea lumea dăduse greş, pentru că ideea lui inițială fusese să facă o lume perfectă, dar nu-i ieşea deloc... După cum se părea, la crearea relațiilor intime era nevoie de un pic de țărână banală şi de vulgaritate, în caz contrar totul eşua.

Acum îmi era clar: trebuia întreruptă cât mai repede această pace idilică, era nevoie de puțină vulgaritate, pe scurt trebuia ca pe scenă să apară manifestările răului.

Ea mi-a ghicit, se pare, ezitările, pentru că m-a întrebat:

— Ce s-a întâmplat de-ai amuțit aşa brusc?

— Nimic, am răspuns. Să nu întârziem.

— A, da, aşteaptă-mă o clipă, să-mi pun altă rochie.

Şi a intrat în dormitor, în vreme ce eu făceam curse între şemineu şi fereastră, încercând să mi-o imaginez dezbrăcată.

Gândul că trebuie să fac ceva nu-mi dădea pace. Ceva rău, bineînțeles, ceva vulgar. Dar pentru asta trebuia să-mi calc puțin pe inimă. Vorba vine, mi-am zis. Răul, care de obicei apare când nu trebuie, acum şovăia. Scorpie, i-am zis în sinea mea, iar cu voce tare:

— Silvaine!

— Încă puțin, mi-a răspuns ea din dormitor.

— Pot să intru?

— Nu, nu, nu, a strigat ea râzând.

M-am apropiat de uşă. Puteam s-o deschid cu neruşinare sau să las răul să se insinueze prin uşa închisă, ca în filmele lui Hitchcok.

— Eşti o artistă, n-ar trebui să-ţi fie ruşine.

Din spatele uşii s-a auzit iar râsul ei cristalin.

— Nu, nu.

Apoi cheia răsucindu-se în broască şi din nou râsul ei.

— Acum sunt în siguranță.

Curând a ieşit din dormitor îmbrăcată într-o rochie frumoasă, cu ochii scânteindu-i provocător. Se vedea de la o poştă că ar fi vrut să continuăm jocul, dar eu între timp renunțasem. Pe de o parte, mă bucuram în sinea mea că mă conformasem preceptului ebraic şi adăugasem doza aceea infimă de vulgaritate între noi, dar, pe de altă parte, stilul acesta de vodevil îmi displăcea profund.

Ce mă fac cu ea? mă întrebam în vreme ce ne apropiam de restaurant. Frumoasă, înaltă, cu umerii aceia care dezvăluiau artista din ea, spiritul parizian, o simțeam deopotrivă aproape de mine şi departe.

Totul e ok, îmi spuneam, nu ai de ce să te nelinişteşti, te-a invitat la ea acasă chiar de la a doua întâlnire. Dar peste câteva clipe neliniştea de adineauri mi se părea justificată. Poimâine aveam să plec din Paris şi nu ştiam dacă voi reveni vreodată. Cum să nu mă pripesc sau să nu intru în panică, din moment ce orice pas greşit făcut acum ar fi fost imposibil de corectat? Iată, aşadar, ce mă stresa: intervalul ridicol de scurt în care trebuia rezolvată problema. Asta mă făcea să-mi pierd orice logică. Mă obliga, mă forța aproape să adopt un ritm care nu-mi era propriu. Şi, chiar dacă m-aş fi adaptat, în viitorul apropiat apărea un element terifiant: timpul paralel din Albania. Era ceva cenuşiu, fără contururi clare, ca o gaură neagră. Totul se oprea brusc, se cufunda în neant şi începea o existență cutremurătoare, în

care nici una dintre legile lumii de aici nu se mai potrivea. Toate rotiţele maşinăriei timpului acestuia, acolo nu sunt stricate, iar vântul răscoleşte filele unui calendar înţepenit şi mort. Acolo n-ai avea niciodată certitudinea că te-ai mai putea întoarce la Paris, că ai putea măcar să telefonezi, să scrii câteva rânduri, acolo toate acestea erau iluzorii, imposibil de realizat.

În local am încercat să nu mă mai gândesc la nimic. Ne-am distrat copios şi, după prânz, m-a invitat să bem ceva într-un bar. Cerul se înseninase dintr-odată şi soarele se oglindea în geamurile mari ale localului.

— O, Doamne! a exclamat ea brusc. Cum de-am uitat să-ţi spun? Ţi-am citit scenariul.

La naiba, mi-am zis şi mi-am acoperit obrazul cu palma ca pentru a-mi mai ascunde stânjeneala.

— Mi-a plăcut mult de tot, a continuat ea. Mai ales partea aia... Oh, dar mi-a plăcut tot... totuşi scena aceea în care personajul, adică tu, te opreşti împreună cu tânăra rusoaică la poarta Institutului şi ai senzaţia că eşti mort.

— A, da.

— Dar povestea asta nu ţi s-a-ntâmplat ţie, nu? Parcă mi-ai zis că este istoria altcuiva, a unui coleg de-al tău de la Institutul Dostoievski, dacă nu mă-nşel.

— De la Institutul Gorki.

— Da, da.

— De fapt, nu e nici povestea lui. S-a întâmplat cu cel puţin o mie de ani înainte.

— Da, a zis Silvaine. Din scenariu reiese foarte clar... Istoria cu fratele mort care se ridică din mormânt pentru a-şi aduce acasă sora măritată la mii de leghe depărtare. E o legendă foarte veche, nu-i aşa?

— Poate, i-am răspuns. Este o poveste, cum să-ţi spun... molipsitoare. Când o asculţi, ai impresia că ţi s-ar putea întâmpla şi ţie.

— Aşa crezi? a clipit ea. A clătinat din cap, apoi a adăugat: E adevărat.

— La puțin timp după ce colegul meu mi-a povestit istoria asta, am avut sentimentul că o parte din ea mi s-a întâmplat chiar mie... Adevărul e că...

— *C'est drôle!* a zis ea.

— Pe urmă, el a scris această poveste, iar eu i-am cerut voie s-o scenarizez pentru un scurtmetraj. Dar n-a ieşit nimic... La noi, poate ştii, asemenea teme nu sunt acceptate.

— *O la la*, ştiu, ştiu, a făcut ea. Ascultă, mi-a spus, nu e groaznic să crezi că eşti mort?

— Hm, nu ştiu ce să-ți spun... E groaznic, fără discuție, dar şi inedit. Groaza asta conține un soi de eliberare... Nu sunt în stare să-ți explic.

Cenuşiul din ochii ei devenea tot mai rece, făcându-i privirea din ce în ce mai sticloasă.

— În realitate, se simte imediat că tu şi colegul de la Moscova ați avut o un fel relație secretă cu... Konstandin, cu mortul.

Mă sfredelea cu privirea, dar asta nu mă deranja. Turnura pe care o luase discuția îmi plăcea şi aş fi vrut ca întâlnirea noastră să țină la nesfârşit.

— E logic, am spus imediat. Era normal ca noi, studenții albanezi care studiam în străinătate pe vremea aceea, să avem un soi de afinitate cu Konstandin din legendă. Țara noastră se izola din ce în ce mai tare de restul lumii, iar noi ne simțeam într-un fel excluşi din viața reală. Ne întorceam acasă, unul după altul, parcă pentru a ne închide într-un mormânt.

— Cât e de trist! a zis ea. Şi izolarea asta de lume continuă, din câte ştiu eu...

Am încuviințat din cap.

Ea a murmurat *Bizarre!*, în vreme ce eu îmi spuneam că este într-adevăr ciudat că ceea ce-i povestise colegul meu

tinerei rusoaice despre ieşirea lui Konstandin din mormânt îi povesteam eu, după atâţia şi atâţia ani, unei franţuzoaice într-o cafenea din Paris. Singura diferenţă era că la istoria macabră a lui Konstandin se adăuga acum o secvenţă din prezentul nostru, despărţirea colegului meu de studenta medicinistă de la Moscova... Poate că, mai târziu, într-o altă cafenea dintr-un alt oraş, povestea aceasta va fi reluată, iar în urma calului lui Konstandin cel mort se vor înşira unul după altul colegul meu, eu, moscovita Lida Snieghina şi parizianca Silvaine Doré.

Îmi părea rău că nu mai ţineam legătura cu colegul meu de la Moscova, şi regretul mi s-a înfipt în suflet ca un ghimpe. Ne îndepărtaserăm fără un motiv evident, cum se întâmplă adesea atunci când te desparte munca, delăsarea ori firea ciudată a celuilalt, care se supără din nimic. Îmi închipuisem că scenariul avea să ne apropie, dar, din păcate, tocmai atunci când îl definitivam, nuvela lui a fost atât de dur criticată în mediile oficiale, încât am avut impresia că nu mai voia să audă de ea, iar de scenariul meu, nici atât.

— Konstandin, Doruntina, a murmurat ea. Nume frumoase, nu? E o legendă despre depăşirea limitelor omeneşti, din câte am înţeles eu. Şi totuşi, tocmai când îmi spun că m-am apropiat de sensul ei cel mai pur, atunci simt că mi se scurge totul printre degete.

Mi s-a părut că zâmbisem. Nu era prima oară când mi se întâmpla asta: îmi închipuiam că-i zâmbesc interlocutorului, dar de fapt faţa îmi ardea toată. M-am foit puţin în scaun ca să nu mă mai văd în oglinda din fundul salonului.

— Asta pentru că legenda poate fi interpretată în mai multe feluri, i-am răspuns într-un târziu. În prima versiune a povestirii, colegul meu s-a concentrat asupra unui singur fapt: respectarea cuvântului dat, ceea ce la noi se numeşte

besa şi este de vreo sută de ani hiperbolizat de toți scriitorii albanezi.

— Cu toate acestea, e nespus de frumos, a observat ea.

— Frumos, dar nițeluş exagerat. Într-o a doua variantă, a încercat să descifreze cealaltă parte a codului, care este legată de căsătoriile la mare distanță, ba chiar şi de incestul între frate şi soră...

— A, ia te uită...

— Mai sunt şi alte interpretări, legate de relațiile dintre națiuni. Dar la noi ele sunt considerate aluzii la izolarea Albaniei şi sunt extrem de periculoase.

— E un lucru cunoscut, a zis ea. Chiar la începutul scenariului se vorbeşte despre ciuma care a lovit țara. Ciumă şi război. Tu şi colegul tău băgați şopârle, nu-i aşa?

Am râs, în timp ce în sinea mea mă întrebam din nou de ce ne răciserăm aşa de mult.

— Aşadar, călătoria macabră din poveste ar avea două explicații: fie respectarea jurământului, fie incestul, a continuat ea.

— Sau amândouă.

— Ori nici una, a spus ea fandosindu-se. Nu, a urmat imediat, am glumit. Adevărul e că mi-ar fi plăcut prima explicație, aceea care mi-a trecut prin cap când am citit scenariul: depăşirea limitelor umane... Tu ai o soră? m-a întrebat după un moment de tăcere.

— De ce mă întrebi?

— Aşa.

Din cauza tăcerii neobişnuite care se lăsase între noi, o bucată de vreme am urmărit mişcarea trecătorilor pe trotuarul din fața cafenelei.

— Cine-a mai văzut minune, merge mortul cu cel viu, a început ea să recite cu glasul afectat de adineauri. De ce te uiți la mine aşa mirat, nu aşa comentează păsărelele din

scenariul tău macabra călătorie? Poți să-mi reciți în albaneză aceste două versuri?

I-am făcut pe plac, după care a urmat un lung moment de tăcere.

— Ce bine că plec peste două zile, am spart eu tăcerea.

— De ce? m-a întrebat ea.

Înainte de a-i răspunde, m-am jucat câteva clipe cu pachetul de țigări.

— Altfel m-aş fi îndrăgostit de tine.

I-am urmărit cu coada ochiului reacția. Şedeam unul lângă celălalt, aşa că i-a fost uşor să-mi evite privirea. Avea în ochi aceleaşi sclipiri, numai că unda rece care i-a străbătut preț de o secundă le-a stins imediat.

Simțea că ar fi trebuit să spună ceva, dar se vedea că îi vine greu. Şi totuşi, peste câteva clipe (era prima oară când răspunsul ei întârzia atât) a spus cu voce nesigură:

— Poate că într-adevăr e mai bine aşa.

— De ce? am întrebat-o, prefăcându-mă indiferent.

A zâmbit ca pentru ea. Un zâmbet la fel de rece ca unda înghețată care i-a străbătut privirea.

— Cum să-ți spun... Poate că înțelegi şi singur... Nu trebuie să stricăm altceva.

Ce să fi fost acest „altceva”? O reținere ciudată m-a oprit s-o întreb. Însă în sinea mea i-am întors cuvintele pe toate fețele. „Altceva” putea fi ori relația cu cel cu care locuia, după cum îmi spusese cu două ceasuri în urmă (O, Doamne, cum uitasem de existența lui?), ori natura pur amicală a legăturii noastre, la care ea ținea şi n-ar fi vrut s-o transforme (adică s-o „strice”) într-o relație de altă natură.

M-am mirat de încăpățânarea mea de a nu dori să aflu adevărul.

Momentele de tăcere erau din ce în ce mai lungi, iar prezența noastră în cafenea risca să devină un soi de tortură.

Am mai stat puțin, după care ne-am ridicat. Vremea era tot mohorâtă. O ploaie măruntă care ba începea, ba se oprea, de parcă nu se hotăra ce să facă.

Pe la patru şi jumătate am ajuns în fața casei ei.

— Vii sus? m-a întrebat ea.

Stăteam în cumpănă. În plus, nu aveam nici un chef şi-mi repetam întruna că relația noastră se va termina în coadă de peşte. Cel puțin de data aceasta. Era unul dintre acele finaluri pe care le uram cel mai tare, în care nu se întâmplă nimic.

— „El" e sus? am întrebat-o.

— Acum, nu. Se întoarce pe la şase. Dar nu e nici o problemă.

— Nu, e mai bine să nu vin.

O secundă am avut impresia că, dintr-un motiv obscur, pe care nu-l puteam desluşi, căutam un pretext s-o rup cu ea. De ce? m-am întrebat, fără să ştiu cui mă adresam: mie însumi, sau unei voci care venea naiba ştie de unde. O furie oarbă, furia pe care o aşteptasem toată ziua, mă cuprindea în cele din urmă. Prea târziu, mi-am spus.

Câteva minute am rămas împreună sub streaşina de deasupra uşii, fără o vorbă. Îmi derulam cu încetinitorul prin minte ceea ce aveam de făcut până în ziua plecării: câteva cumpărături, un drum la ambasadă...

— De ce nu mai stai câteva zile? m-a întrebat ea, de parcă mi-ar fi citit gândurile.

Am clătinat din cap pentru a-i da de înțeles că era imposibil.

— Atunci, du-te, închide-te în cetatea aia a ta.

— Poftim? am întrebat-o cu o voce pe care nu mi-am recunoscut-o nici eu.

Eram sigur că a vrut să spună de fapt: „Du-te şi închide-te în... mormântul ăla al tău", deşi auzisem foarte clar

cuvântul *château*, cuvânt care, cu excepția terminației, nu avea nimic în comun cu *tombeau*.

Fireşte, am vrut să-i spun: Acolo am eu treabă... la umbra bisericii.

Privirea ei trăda nu numai o mare nedumerire, ci şi un reproş.

— Imposibil, i-am spus în şoaptă, de parcă aş fi vorbit în somn.

De data aceasta ea a fost cea care a întrebat „Poftim?"

Aş fi vrut să-i urlu: „De o sută de ani îți spun că este imposibil", dar eram sigur că n-aş fi avut suflu să strig.

Ea a rostit apoi câteva cuvinte banale, obişnuite, pe care mai degrabă le-am ghicit din degajarea ce i se citea pe chip.

— Ce ai spus? am întrebat-o, pentru că nu auzisem bine.

— O să te însoțesc până la autobuz.

— A, da.

Până la stație aproape că n-am scos un cuvânt. Mi-a spus doar să-i telefonez dacă aveam să mai vin la Paris, iar eu i-am promis că aşa voi face.

— Atunci, dă-mi voie să te sărut, mi-a zis ea când autobuzul a ajuns în stație.

M-a sărutat pe obraji de trei ori, lăsându-mi pe față o adiere de parfum. Din spatele geamului, prin care ploaia părea şi mai apăsătoare, am zărit-o făcându-mi cu mâna, apoi a dispărut de tot.

Geamul rece al autobuzului şi picăturile de ploaie care se scurgeau tremurând erau decorul cel mai potrivit pentru dezamăgirea pe care o simțeam. Şi, de parcă n-ar fi fost de ajuns, prin cap mi-a trecut un gând care, în orice altă împrejurare, mi s-ar fi părut de un sentimentalism penibil, ceva împrumutat din telenovelele ieftine sau din răvaşele de dragoste ale elevelor din provincie: era mai bine să n-o fi cunoscut.

Poate că ar fi fost, într-adevăr, mult mai bine. Cu cât mă gândeam mai mult la asta, cu atât îmi era mai limpede că ultimele vorbe nu aveau nimic în comun nici cu telenovelele de la ora 20.30 şi nici cu scrisorelele vreunei fete din provincie, care n-aveau să ajungă niciodată la destinaţie pentru simplul motiv că băiatul îi dăduse o adresă falsă, aşa cum fuseseră şi declaraţiile lui.

Mai bine n-aş fi cunoscut-o pe frumoasa pariziancă, fie şi numai pentru că asta îmi ațâța nostalgia după Paris, nerăbdarea de a mă întoarce aici, graba, nervozitatea, presimţirea fatală că, cu cât iubeam mai mult acest oraş, cu atât mai inaccesibil îmi devenea.

Şi poate că motivul adevărat al ezitărilor mele în relaţia cu ea era chiar acesta: apariţia, involuntară, a unui instinct de autoapărare, care acum dispăruse, deşi cam prea târziu, întrucât căzusem deja în cursă. Acum aveam să tânjesc de o mie de ori mai tare să vin la Paris, şi de tot atâtea ori aveau să se înmulţească piedicile. Eram din ce în ce mai convins că relaţia dintre dorinţa de a ajunge aici şi şansele de a se realiza era invers proporţională. Credeam sincer că le era mai uşor să ajungă la Paris celor care nu doreau asta.

Până astăzi fusesem o excepţie. Înşelasem vigilenţa sorţii şi reuşisem să vin. Dar poate că prea devreme mă considerasem norocos. Poate că tocmai sacrificiul făcut până acum, refuzarea cu bună-ştiinţă a unei iubiri pariziene, îmi facilitase venirea. Uite, însă, că încălcasem acest tabu. Iar încălcarea unui tabu se pedepseşte.

Mi-am amintit brusc de accesele de furie cărora le căzusem pradă imediat după ce o cunoscusem, în timp ce ne plimbam pe Champs-élysées. De violenţa aceea oarbă, irațională, care devenea tot mai cumplită ori de câte ori încercam s-o înţeleg şi care avea totuşi o explicaţie. Era adversitatea faţă de oricine ar fi încercat să mă determine să încalc pactul cu destinul.

Dar poate că nu era totul pierdut, am încercat să mă amăgesc singur. Destinul mă oprise chiar pe marginea abisului, tocmai pentru a mă proteja. Iar cuvintele rostite de mine la cafenea, că era mai bine că plec, altfel m-aş fi îndrăgostit de ea, îmi păreau acum profetice. Şi mai ales răspunsul ei: „Nu trebuie stricat altceva."

Simțeam că încep să mă calmez. Dar unde mă aflam? Am coborât într-o stație şi am început să caut un taxi. Mersul pe jos m-a liniştit aproape de-a binelea. Adevărul e că nu se întâmplase nimic ireparabil. Ba chiar, pe de o parte, îndeplinisem una dintre promisiunile făcute la Tirana. Eu mi-am făcut treaba, frățioare, numai că n-a ieşit nimic.

Cât despre reacția prietenilor de acasă, nu-mi mai păsa. Jalnic, neputincios, gay, impotent, îmi răsunau în urechi cuvintele lor de parcă ar fi fost lângă mine. La naiba cu toate, mi-am zis enervat.

*

La hotel am găsit mai multe mesaje. Primul era de la prietenul meu Alain Ch., pe care îl cunoscusem la Ministerul Culturii. Mă invita chiar în seara aceea la Teatrul Marigny, unde se juca o dramă tradusă de el. După spectacol, urma să luăm cina împreună cu actorul Zimerman, prietenul lui, sosit de curând de la Madrid.

O scrisoare de la revista *Cinema* mă ruga să le trimit un articol scurt despre filmul albanez de azi, iar o doamnă necunoscută mă căutase, fără să-şi spună numele, promițând că va suna mai târziu.

În fine, mai era şi o carte de vizită cam ciudată: „Contesa Marie K., de origine albanezo-italiană, doreşte să stea de vorbă cu dvs.".

Am învârtit cartea de vizită pe toate părțile, ca şi cum în felul acesta aş fi putut afla vârsta contesei, din cine ştie ce semne cabalistice mâzgălite pe ea. Apoi am mirosit-o şi mi-

am imaginat că parfumul sau pudra cu care era impregnată era aceeaşi cu care îşi parfuma trupul.

Gândul mi-a zburat la trupul Luljetei, fata cu care mă mai vedeam de câțiva ani şi la care visam de fiecare dată când mă aflam în străinătate, copleşit de o dorință violentă. Mă gândeam că peste două zile, în avion, aveam să-mi țin imaginația sub control, cel puțin până deasupra Alpilor elvețieni. Adevărul e că, îndată ce zăream Mont Blancul dedesubt, gândul îmi zbura acasă şi dădeam frâu liber închipuirii. Când le-am spus amicilor că gândul la Luljeta mă excita pe când survolam Elveția, cei din Tirana au izbucnit în râs, lovindu-se cu palma peste frunte şi strigând: Ce pofte de proporții planetare!, în vreme ce băieții din Shijak, încruntați ca de obicei, m-au privit mustrător: Noi ne „înfierbântăm" de cum vedem avionul tău trecând pe deasupra, la gândul că o să ne povesteşti cine ştie ce istorii picante, iar tu ne dezumfli şi ne dezamăgeşti de fiecare dată.

Doamne, ce lacomi erau! Şi totuşi, le dădeam dreptate. Oamenii îşi rupeau picioarele urcându-se pe acoperişuri cu fel de fel de antene, ligheane, sârme îndoite sau fiare răsucite, numai şi numai ca să poată prinde filme erotice italiene. Sau cu altele, în formă de furci, frigări, instrumente medicale sau naiba mai ştie ce. Se povestea că escaladau acoperişurile bătrâni reumatici, damblagii, ba chiar şi veteranii din '41, cei care puseseră temeliile partidului. Poimâine, îmi spuneam, când avionul va trece pe deasupra Shijakului, amicii mei, din vârful marii antene unde lucrau, îl vor urmări cu privirea. Se vor entuziasma ca de obicei la vederea lui, în vreme ce eu, mişeleşte, ca un laş, voi luneca prin aer pe deasupra lor. Uneori, atunci când creierul mi-o lua razna, mi-i imaginam fără să vreau cum, la vederea avionului meu, încep să se masturbeze chiar acolo, în vârful antenei, şi cum sperma li se scurge printre fire direct pe transmițătorul în limba engleză, apoi pe cel în flamandă,

slovenă sau hindi, iar de acolo, ceea ce mai rămâne picură în afara spațiului indoeuropean, peste limba bască sau peste grupul fino-ugric, ori, dacă ar bate puțin şi vântul, mai departe, pe galaxia limbilor sino-tibetane, pe japoneză ori peste îndepărtata ciukci-kamceadal.

Tot ei îmi explicaseră că, exceptând Statele Unite, Albania comunistă era singurul stat care, pentru a răspândi pretutindeni în lume teoria marxist-leninistă, transmitea emisiuni în cele mai multe limbi ale pământului, astfel încât, dacă exista pe undeva o construcție care să semene cu Turnul Babel, apoi aceasta era antena de la Shijak, între orele 7 şi 11 seara.

*

M-am întins în pat, aşa îmbrăcat cum eram, cu ochii în tavan, ca să mă liniştesc. Pe urmă am mai citit o dată mesajele, iar vârsta contesei, ora 8.30, când începea spectacolul la care mă invita Alain, pudra, telefoanele, limbile indoeuropene peste care picură burniță şi spermă mi s-au învălmăşit în cap voios.

M-a inundat brusc un val de bucurie, şi am sărit din pat fluierând. Şi, cum mi se întâmpla adesea în momentele de euforie, am simțit un ghimpe în inimă amintindu-mi cât de aspru îi judecasem adineauri pe prietenii mei. Fusesem neîndurător, iar curiozitatea lor mi se păruse enervantă. În realitate, ştiam că lăcomia asta a lor de noutăți picante nu era nici pe departe una banală, nu era nici măcar o curiozitate obişnuită, ci un lucru mult mai profund şi mai tragic. Nu mai ştiu unde citisem cândva că deținuții sovietici de la Colima, obsedați de dorința de a trimite în lumea largă un semn cât de mic, puneau printre stivele de lemne care plecau cu vaporul în Anglia brațul tăiat al vreunuia dintre ei. Cam tot aşa, în rolul acelei mărturii macabre, eram şi eu, un semn, un mesaj care se strecura din lumea aceea spre

Occident. Numai că în cazul meu nu trimiteau un braț fără viață, ci un trup viu, cu sângele, muşchii, pielea şi sperma lor contopite toate în mine, strecurate prin gardul din sârmă ghimpată în lumea de dincolo.

Gata, mi-am interzis să mă mai gândesc la asta. Cu ceva timp în urmă, eu şi prietenii mei făcuserăm un pact tacit să evităm dramatizarea realității, în caz contrar existând riscul de a înnebuni unul după altul. Ne prefăceam că nu înțelegem tragedia pe care o avea în suflet fiecare dintre noi, aşa încât îngropam adânc în noi dorința arzătoare de a depăşi imposibilul, triumful dramatic al trecerii făpturii umane dintr-o lume într-alta, la fel ca în ritualurile mistice ale reincarnării, preferând să luăm în derâdere comportamentul trivial al unor tineri meridionali.

Am intrat sub duş, în timp ce-mi spuneam în gând: onorează, aşadar, pactul. Nu te mai gândi la asta, mi-am zis apoi cu voce tare. Aveam senzația că până la urmă voi reuşi să-mi înăbuş gândurile. Ajunsesem să mi le reprim pe cele mai rebele, aşa încât ideea caraghioasă că mergeam la o petrecere mă luase din nou în stăpânire cu simplitatea ei idioată. Continuam să fluier sub duş, ba chiar într-un rând am şi strigat: N-o să vă dezamăgesc, băieți! După care mi-am zis: De data aceasta n-a fost să fie, dar data viitoare nu mai dau greş.

Am ieşit din baie plin de voie bună. Nu simțeam nici o remuşcare, ba chiar am râs în autobuz, în fața geamului pe care picăturile de ploaie şiroiau tremurând.

*

Alain mă aştepta la intrarea în teatru împreună cu nevastă-sa. Era o atmosferă solemnă, ca înaintea unei premiere. Candelabrele îmi aminteau de o biserică din copilărie. Am constatat că mai erau şi altele care-mi sugerau

o liturghie funerară: decolteurile femeilor, podoabele şi rochiile lungi, cu trenă dantelată.

Îndată după mine a sosit şi doamna V., o femeie elegantă care se ocupa de relaţiile internaţionale în cadrul ministerului.

Restaurantul la care am mers după spectacol nu era departe. În urma noastră au mai venit câţiva admiratori ai lui Zimerman, scenograful Jean Marc şi, fireşte, doamna V. Toţi purtam în priviri sclipirile luminilor din teatru, stinse acum în urma noastră.

Mi-am amintit în câteva rânduri de Silvaine, dar imaginea ei era palidă, ca a unei icoane slab luminate. Apoi, cine ştie cum, gândul mi-a zburat la colegul meu de la Moscova sau, mai exact, nu la el, ci la o scenă suprarealistă: ziua în care ne cunoscuserăm, când am avut amândoi senzaţia că ni se amestecă oasele...

La masă, printre hohote de râs, se povesteau tot felul de întâmplări cu haz. Acum îl luau peste picior pe Jean Marc, care-şi cumpărase nu de mult o casă în Place Pigal, în care înainte funcţionase un bordel. Aş fi vrut să povestesc şi eu scena cu prietenul de la Moscova, dar mi-a fost teamă că e prea macabră pentru o asemenea petrecere şi am lăsat-o baltă.

Dar asta nu m-a împiedicat să-mi amintesc, cu o claritate neobişnuită chiar, după-amiaza în care ne cunoscuserăm în birourile Ministerului Învăţământului, unde o parte dintre absolvenţi, cei cărora li se aprobaseră studiile în străinătate, exultau de bucurie, în vreme ce restul aproape că plângeau de ciudă. Noua mea cunoştinţă se număra printre cei din urmă şi, fără să vreau, m-am trezit păşind alături de el pe trotuar, fiecare cu radiografia în mână.

După luni şi luni de verificări, în care biografia mi-a fost întoarsă pe toate feţele, controlul medical, în special cel pulmonar, a fost ultimul obstacol ce trebuia depăşit.

Pentru că era venit dintr-un orăşel îndepărtat, l-am invitat la mine pe noul meu prieten şi, în faţa geamului, ne-am studiat minute în şir radiografiile. Căutam pata aceea minusculă pentru care el fusese respins, dar umbrele coastelor noastre semănau atât de mult, încât, după ce ne-am trecut radiografiile de mai multe ori unul altuia, am avut într-adevăr senzaţia că ne aflăm într-o groapă comună, scormonind fiecare după propriile-i oseminte.

Doi ani mai târziu, când a ajuns şi el la Moscova, am fost extrem de uimit văzându-l, de parcă aş fi asistat la învierea cuiva din morţi. Şi tot acolo am aflat, chiar din gura lui, că examenul medical nu fusese altceva decât un alt obstacol pe care statul nostru îl punea adesea în faţa celor pe care, dintr-un motiv sau altul, nu voia să-i lase să plece, dar cărora nici nu le spunea deschis adevăratele motive ale refuzului. Aşa că pata minusculă pe care noi doi o căutaserăm minute în şir într-o după-amiază de septembrie pe radiografia lui se afla în altă parte, într-un dosar al poliţiei secrete, împreună cu autobiografia prietenului meu. Iar el nu aflase încă ce ar fi putut fi: o anonimă denigratoare sau o reclamaţie ordinară, despre care, acum, când obstacolul fusese depăşit (la fel ca şi mine, avea şi el un unchi nomenclaturist), nu mai voiam să discutăm.

La masă, Jean Marc nu numai că accepta ironia celorlalţi, dar îi şi încuraja. Tocmai le povestea că oglinzile de pe scara din locuinţa lui fuseseră montate în aşa fel încât patroana bordelului şi fetele să-i poată vedea pe clienţii care intrau.

M-am imaginat, nu ştiu nici eu prin ce miracol, urcând în tăcere treptele stabilimentului, în vreme ce oglinzile îşi transmiteau indiferente imaginea mea una alteia, aşa cum făcuseră de mii de ori până atunci.

Ca un clinchet de cristal, râsetele comesenilor străbăteau salonul.

— Ştiţi o chestie? am întrebat-o pe madame V., care se afla lângă mine. Un prieten de-ai mei, cu care am fost coleg de studii la Moscova, cunoaşte o femeie frumoasă care locuieşte nu departe de dumneavoastră, pe Rue Monsieur le Prince.

Ea m-a privit niţeluş mirată, o privire gen şi ce mă priveşte pe mine că prietenul tău cunoaşte o femeie care stă pe Rue Monsieur-le-Prince?

Mi-am zis că sunt un mare bou, după care am dat de duşcă un păhărel de tărie.

Am revăzut din nou chipul lui Silvaine, ceva mai înceţoşat de data aceasta, ca o icoană dintr-un alt veac.

Şi ce-aş fi făcut, mă rog, dacă aş fi fost acum cu ea? În cel mai bun caz am fi fost în camera mea de la hotel, poate că am fi schimbat câteva cuvinte, eu din pat, ea, de sub duş. Ar fi fost desigur nişte cuvinte răzleţe, cum sunt cele spuse de complezenţă, întrerupte de fâşâitul apei sau de strigătele ei „cum?”, „ce-ai spus?”, iar eu, întins pe pat cu ţigara aprinsă, m-aş fi întrebat: oare ce fac ăia acolo, la restaurant? Şi cu siguranţă că aş fi regretat că am ratat un eveniment monden pentru o banală partidă de sex.

— Ce e cu tine? m-a întrebat soţia lui Alain. Pari supărat.

— Nu, deloc, i-am răspuns. Dimpotrivă.

Am mai dat peste cap un pahar de şampanie, după care m-am simţit în al nouălea cer. Dar mai mult decât şampania m-a bucurat faptul că soarta avusese grijă de mine şi mă ajutase să fac alegerea corectă.

Toate acestea fuseseră de fapt previzibile. Tulbure, atât cât îmi permitea creierul meu înecat în alcool, mi-am amintit de indiferenţa mea faţă de femei la Paris, încercările disperate de a mi-o explica, mie şi prietenilor din ţară, precum şi absenţa oricărei emoţii înainte de prima mea întâlnire cu Silvaine la Aux Deux Magots. Asta demonstra că, încă de la prima noastră întâlnire, în sinea mea

păstrasem un echilibru între dorința ca ea să vină la întâlnire şi contrariul ei.

Existase, aşadar, undeva o piedică, un mecanism secret care se pusese în mişcare. Crezusem că pot să-l evit, un timp dispăruse chiar, dar în cele din urmă îşi făcuse din nou simțită prezența.

Nu trebuia... insista o voce din adâncurile conştiinței mele. Silvaine nu trebuia... Iar tu, cu atât mai puțin... Chiar dacă ea... tu nu trebuia în nici un caz... Tu... niciodată...

Şi de ce, mă rog? aproape că am strigat. Cine hotărâse asta? În ce birou, în ce cabinet medical? Oasele sunt, fără discuție, partea cea mai rezistentă a trupului nostru, cea care va dăinui mai mult decât piramidele ori miturile noastre milenare. Deşi uneori şi oasele ne pot trăda.

Eu nu mă supun imperativelor vremii, m-am dezlănțuit în forul meu interior, deşi în clipa următoare am simțit că nu-i deloc aşa. Ultimul strigăt venea din alte străfunduri întunecate.

Facă-se cum e scris, mi-am zis, simțindu-mă pe deplin eliberat. Eram beat, probabil, pentru că toate gândurile acestea m-au părăsit brusc şi n-au mai revenit.

Localul era plin. Îmi crăpa capul, durerea pornea din locul în care cele două jumătăți ale craniului se unesc într-o linie şerpuită, cum îmi aminteam de la lecțiile de anatomie, şi pe unde, se pare, pătrunde nebunia.

Madame V. se prăpădea de râs auzindu-mă povestind că-mi voi face o radiografie la cap, şi asta nu pentru că mă îndoiam de sănătatea mea mintală, ci pur şi simplu din curiozitate... Uneori aveam impresia că se face linişte şi în neclintirea aceea mă vedeam urcând câteva trepte printre oglinzi, iar la capătul scării, nu ştiu prin ce minune, nu se afla Silvaine, ci madame V., care mă aştepta supărată.

M-am dus la toaletă să-mi dau cu apă pe față, iar când m-am întors eram, într-adevăr, ceva mai lucid. În gălăgia

din salon mi-am amintit-o din nou pe Silvaine, dar extrem de vag, ca prin ceaţă. Doar la un moment dat, după miezul nopţii, mi-a trecut prin cap că poate ar fi fost mai bine dacă aş fi fost acum cu ea la hotel, şoptindu-i jumătăţi de frază gâfâite, apoi apa la baie scurgându-se pe pântecul ei, spălând urmele de spermă sosită de la mii de kilometri... Dar îndoiala aceea s-a risipit într-o clipită. Şi tot atunci am încercat să mi-o şi explic: de experienţa aceea cu o fată străină nu aveam nevoie eu, ci grupul de amărâţi care mă aştepta în Albania în ignoranţă şi întuneric. Eram precum călătorul acela care cutreieră ţări străine şi nu vrea să se întoarcă cu mâna goală.

*

Două zile mai târziu, cu geanta de voiaj în mână şi părul răvăşit de vânt, păşeam pe asfaltul ud către aeroport. Ploaia rece îmi biciuia faţa ca şi când ar fi vrut să-mi lase ca amintire, pe frunte, câteva picături îngheţate.

Pe treptele avionului vântul sufla dezlănţuit şi abia atunci când m-am aplecat să intru în habitaclu şuieratul s-a potolit şi s-a făcut linişte. Apoi au pornit motoarele şi, în vuietul lor, s-au închis trapele şi am auzit loviturile de ciocan care-mi închideau sicriul.

Dangătul clopotelor răsuna de-a valma, iar vechea formulă despre învierea lui Christos era şi ea anapoda: Christos a murit... Christos a plecat dintre cei vii...

Zgomotul motoarelor creştea. Vocea stewardesei se auzea înfundat. Călătorii sunt rugaţi să-şi prindă centurile... Orfeu coboară în infern...

Mă chinuiam să nu mă gândesc la nimic. Îmi simţeam trupul răcindu-se şi în creieru-mi pe jumătate amorţit îşi făcea loc cu greu gândul că aşa aveam să-mi petrec iarna, închis în sicriu, până la o nouă înviere.

Dacă va mai fi o înviere.

A doua însemnare
Ca să mergi la Paris trebuie să urăşti Parisul

Tovarăşe şi tovarăşi... doamnelor şi domnilor. În scurt timp, avionul companiei Albanian Airlines va ateriza pe aeroportul din Paris. *Hur bryt* călătorilor *kansken krahth*...

M-am întors spre vecinul meu să-l întreb ce se spunea la microfon, dar acesta privea concentrat prin hublou şi murmura ceva.

— Cum, cum? l-am întrebat.

— Parcă nu-mi vine să cred că suntem la Paris.

Mi-am lungit şi eu gâtul să privesc jos, dar acolo nu era altceva decât o mare de întuneric şi nici un semn că am fi fost deasupra Parisului. Şi chiar în acel moment, de parcă din incertitudinea lui s-ar fi putut naşte răul, situaţia a început s-o ia la vale.

Am observat că şi alţi pasageri întrebau ce se întâmplă, însă nimeni nu putea să ne dea un răspuns. Se întâmplase ceva, fără îndoială, chiar ceva foarte grav. Prima impresie a fost că pistele de pe aeroportul Orly nu erau în regulă. Erau în reparaţie, urmau să fie înlocuite, iar cele noi nu fuseseră încă turnate.

Sub noi se întindea întunericul, cu câteva luminiţe risipite ici şi colo, care în nici un caz nu puteau fi luminile Parisului. În avion confuzia sporea. Ne-au minţit. Ne-au amăgit că ne vor duce la Paris şi când colo o să ne debarce la Marakesh. Ne-am rătăcit, ni se spune. Am încurcat hărţile, orarele. Parcă ar fi o acţiune teroristă. Mai bine terorişti decât să zbori la întâmplare de colo-colo. Acum, când echipajul s-a dat de gol, poate o să se întâmple ceva.

Să sperăm, deşi e greu să găseşti Parisul. E târziu... Şi unde vom ateriza oare? Undeva tot vom ajunge, cu siguranţă. Numai acolo, nu. Acolo, în nici un caz.

Doamne, mi-am spus. De ce această nenorocire? Aşteptasem cu atâta nerăbdare călătoria asta şi uite, în ultima clipă, totul se năruise. Ar fi trebuit să rămân în sicriul meu. Să mă învârt chinuit între pereţii lui fără putinţă de ieşire. Vechile formule rituale îşi pierduseră puterea. În zadar aş fi vrut să rostesc „Aleluia!", căci din gâtlej nu-mi ieşea nici un sunet.

Tocmai încercam pentru ultima oară să sparg scândurile umede, când m-am trezit din somn în dormitorul meu din Tirana. Visul se tot repetase în ultima vreme, aşa că mi-a trebuit ceva timp să-mi revin din buimăceală. De şase luni acest coşmar mă chinuia din ce în ce mai rău.

Primisem câteva invitaţii de la prietenii francezi, dar nu putusem răspunde nici uneia. Era clar că undeva „sus" se hotărâse că nu mai aveam ce căuta acolo. Pentru o vreme, pentru totdeauna? Cel mai mult mă chinuia lipsa unui răspuns la aceste întrebări. Eram ca un puşcăriaş care nu ştie pentru ce a fost condamnat şi nici câţi ani de închisoare are de făcut.

Primul lucru la care m-am gândit când am aflat de această interdicţie a fost relaţia mea cu colegul de la Moscova. Tocmai fusese judecat pentru ultimul lui roman, iar pedeapsa a fost, ca de obicei în astfel de cazuri, exilarea într-un sat pierdut în mlaştinile Muzecheii. După o reţetă deja cunoscută, condamnarea victimei era urmată de măsuri şi în cazul apropiaţilor acesteia. Dar totul depindea de sancţiunea primită de cel în cauză. Iniţial, când se comentase că greşelile ideologice din roman erau extrem de grave, iar autorul ar fi putut înfunda puşcăria, i-am deplâns nenorocirea, dar m-am gândit şi la mine. Nu numai că fusesem prieten cu el (şi în asemenea cazuri se iau şi se

analizează toate relațiile de amiciție, mai vechi sau mai noi), dar singurul scenariu scris de mine era inspirat de o nuvelă de-a lui. Numai atât şi ajungea să fiu considerat suspect. Iată însă că foarte repede, după câteva articole în presa străină, când a devenit evident că prietenul meu nu avea să pățească nimic în afara exilului de şase-şapte luni prin mlaştinile din câmpie, mi-am dat seama că din direcția aceea nu avea să mi se mai întâmple nimic rău. Dar asta, în loc să mă liniştească, mai rău mi-a întețit angoasa. Acum regretam că nu aflasem toate amănuntele dosarului lui. Pentru că, necunoscând rădăcinile răului, acesta îmi părea acum de-a dreptul înfiorător.

Unchiu-meu a încercat în câteva rânduri să clarifice lucrurile, ba chiar la un moment dat i s-a părut că a şi făcut-o, însă tocmai atunci a dat chix. Venea aproape în fiecare seară la noi şi, după ce dădea pe gât un păhărel, i se înroşeau ochii ca de fiecare dată, numai că acum avea în ei o sclipire răutăcioasă. Şi parcă îmi reproşa din priviri: Ai făcut tu vreo boacănă pe acolo, nepoate, dar nu vrei să ne spui. Poate ai coborât ştacheta ideologică. Ehei, burghezia... Cățea bătrână, burghezia asta... Meşteră în viclenii...

La serviciu aflaseră cu toții ce mi se întâmpla. Unii mă priveau cu un soi de satisfacție răutăcioasă, dar cei mai mulți cu simpatie. Directorul mă privea strâmb. Cel puțin boşorogul ăsta a priceput în sfârşit că nu sunt omul Securității, mi-am spus. Slabă consolare.

Crezusem şi până atunci în horoscoape, dar acum devenisem de o sută de ori mai curios. Eram înnebunit să-mi aflu viitorul în predicțiile de la televizor, în cărțile de tarot şi uneori chiar în zațul de cafea... În față ți se deschide un drum. În clipa asta pare blocat, dar se va elibera. Şi când se va întâmpla asta? Hm, vezi cifra trei pe partea asta a ceştii? Asta înseamnă trei săptămâni, poate chiar trei luni.

Problema ta e în mâna unui tip solid, dar acum chiar şi el are un necaz deasupra capului.

Of, făceam în sinea mea. Încercam să-mi amintesc toate evenimentele din ultima vreme, şedinţele la care luasem parte, petrecerile, ieşirile la iarbă verde, discuţiile cu prietenii, toate acestea din dorinţa de a afla unde erau rădăcinile răului. Cu cât mă analizam mai mult, cu atât mai mult mă convingeam că problemele nu erau în altă parte decât acolo, la Paris. Revedeam în detaliu tot ceea ce mi se întâmplase la ultima călătorie şi în acest timp parcurgeam cu ochii minţii faptele care ar fi putut zămisli nenorocirea: posibilitatea ca ambasada să fi aflat de cele două întâlniri cu Silvaine, vreo notă a ambasadorului referitoare la viaţa libertină pe care o duceam acolo, sosirile târzii la hotel etc. şi apoi iar şi iar, total ilogic, reveneam la gândurile mele haotice, de parcă acolo şi-ar fi avut răul originea.

Descoperirea pe care o făcusem în autobuzul bătut de ploaie, îndată ce mă despărţisem de Silvaine, şi anume că mult mai uşor ajungeau la Paris aceia care nu iubeau Parisul, idee ce părea mai degrabă rodul plictiselii de moment, îmi părea acum justă. Am dus-o chiar şi mai departe: câtă vreme le era uşor să ajungă acolo celor care nu iubeau Parisul, cei care îl urau ajungeau cu siguranţă.

Uneori mă miram cum de nu descoperisem asta mai devreme. Auzisem comentarii şi bârfe ale acelora care, după ce se întorseseră de la Paris, înjurau stilul de viaţă de acolo, filmele, localurile de noapte şi-mi spuneam: uite, ăştia au fost mai isteţi ca mine. Ăştia au înţeles foarte repede că, pentru a ajunge din nou la Paris, trebuie să-l urăşti sau să te prefaci măcar că-l urăşti.

Adevărul e însă că unii dintre aceştia, mai cu seamă copiii înalţilor demnitari, erau sinceri şi urau realmente Parisul. Nu era greu să înţelegi asta dacă ţi-i imaginai păşind pe Champs-élysées, complet străini de frumuseţea

peisajului, goi pe dinăuntru, cu privirile reci în indiferența generală, ei care erau obișnuiți să fie tot timpul în centrul atenției. Un mod străin de viață, fericirea a doi tineri îmbrățișați, o femeie frumoasă trecând pe stradă, dâra de parfum lăsată în urmă erau suficiente pentru a le pune în umbră întreaga filozofie de viață: vilele oferite de regim, mașinile, gărzile de corp, aplauzele de la congrese.

Zi de zi și seară de seară, Parisul îi provoca fără milă, iar ei, în străfundul conștiinței, îl blestemau cumplit. Erau obsedați de dorința răzbunării, turbați de neputința de a-i face rău. Și atunci își manifestau ura în alt fel, indirect: nu împotriva Parisului sau a Franței, ci a reflexelor lor, pe care le puteai întâlni pe ici, pe colo, în Albania.

Câteodată, completând cererea de plecare, îmi spuneam: Oare n-am înnebunit cerând să călătoresc la Paris? Cum aș putea ajunge acolo eu, care am imprimată pe frunte dragostea pentru orașul acela?

În vreme ce ei, cu cât îl urau mai mult, cu atât mai des mergeau. Epuizat, mă întrebam câteodată: Cum ar fi ca într-o zi, din motive misterioase, să ajung să-l urăsc și, în consecință... în consecință... să merg ori de câte ori am chef...

Iată ce mi-ai făcut, Silvaine, îmi spuneam mai ales dimineața, când mă trezeam cu gura amară, iar telefonul tăcea și nimic nou nu se anunța la orizont.

Căzusem pe de-a-ntregul în capcana răului. Tocmai în momentul în care dragostea mea pentru Paris ar fi avut nevoie de un respiro, eu îi dădusem un nou impuls. Acum avea să vină și pedeapsa.

*

Eram aproape sigur că pentru mine „capitolul Paris" se încheiase definitiv. Câteodată mă enervam, ba chiar o uram pe Silvaine, pentru că eram convins că din cauza ei îmi

pierdusem echilibrul sufletesc. După cum se părea, doar o fărâmă a făcut diferența dintre da şi nu, iar apariția lui Silvaine, făcuse ca acul balanței (acum îmi imaginam totul sub forma unei balanțe) să încline de partea răului.

Îmi venea să strig, să urlu, să alerg ca un bezmetic pe la diferite instituții, pe la fel de fel de birouri, să clarific, să dezmint că aş fi fost îndrăgostit de ea, că nu fusese decât un capriciu, o nebunie de moment, mai degrabă rodul snobismului meu. Şi tocmai asta dovedea absența oricărui sentiment față de Silvaine. Fusese, mai presus de orice, satisfacerea unei curiozități, cu dorința secretă de a fi deziluzionat: ei, uite că şi ele sunt la fel ca toate celelalte, ca să nu mai spunem că sunt destule de pe la noi care, pe cuvânt de onoare, le întrec pe alea în unele chestii pe care bineînțeles că nu le pot aşterne pe hârtie...

Oricum, dacă într-adevăr asta îi deranjase, eram gata să-mi fac autocritica şi să promit că n-o voi mai întâlni niciodată, că nu-i voi mai telefona, că o voi ignora complet, ba chiar mai rău, că o voi urî şi o voi smulge definitiv din inima mea.

Adevărul era că nici nu mi se părea prea greu să fac toate acestea. Ceea ce simțeam eu pentru Silvaine era ceva cețos, greu de introdus în gama cunoscută de sentimente. Fără discuție că Luljeta o punea în umbră pe Silvaine, dar eram tot mai convins că presiunea instituțiilor statului fusese atât de monstruoasă, încât găsise calea cea mai directă de a pătrunde în sufletul meu şi a mă face să cred că nu simțeam nimic pentru pariziancă. Uneori, gândul acesta îmi apărea atât de clar, încât eram sigur că, dacă m-aş fi prezentat în fața misterioasei balanțe (instrumentul antic pe care zeii au cântărit deseori destinul oamenilor), aceasta va înclina, în cele din urmă, spre partea bună a lucrurilor.

*

Gaşca prietenilor era în doliu. Aş fi avut multe să le reproşez, mai ales pentru că ei provocaseră această situaţie, dacă nu i-aş fi văzut atât de marcaţi. Încă din momentul primului refuz din partea autorităţilor, s-au arătat extrem de implicaţi, de parcă i-ar fi afectat personal.

Se întâlneau aproape zilnic la cafeneaua Flora, iar în priviri nu le sclipea decât o singură întrebare: Ce mai e nou? Ultimii şi cei mai încruntaţi ajungeau cei din Shijak: Nici o veste?

Nu aşteptau răspunsul, pentru că răspunsul se afla în scrumiera plină cu chiştoace din faţa lor.

Încercaserăm împreună să găsim motivul refuzului, dar fără nici un rezultat. Am trecut în revistă tot felul de variante posibile: denunţul vreunuia căruia îi povestisem despre viaţa de la Paris, calomnii, urzeli sau naiba mai ştie ce. Uneori aveam impresia că o umbră de suspiciune plutea chiar printre ei şi mă grăbeam să-i liniştesc spunându-le că nu întotdeauna lucrurile acestea au o explicaţie logică.

Într-o zi, unul dintre amici a venit cu o revistă literară în care erau publicate câteva poeme despre Paris ale unui tânăr poet.

— Aţi văzut porcăria asta? Mizerabilul a stat o săptămână în Franţa şi acum aruncă tone de lături în capul Parisului. Poate că se aşteaptă să faci şi tu aşa ceva.

— Cine ştie? am spus eu. Poate.

Ca de obicei, am întors şi această variantă pe toate feţele şi, după primele izbucniri, am ajuns la concluzia că, dacă ar fi fost o măgărie să scriu ceva contra Parisului, la şedinţele la care luam parte, mai ales la cele cu cineaştii amatori, aş fi putut face o excepţie. (Ai văzut cerşetorii de-acolo? Ai văzut, chiar tu ne-ai spus. Dar vagabonzii care dorm în metrou? Dacă spui două-trei cuvinte de-astea la vreo şedinţă sau măcar la întrunirea anuală a Sindicatului n-o să fie

sfârşitul. Ba nici măcar un microscenariu dacă faci pe tema asta n-ar fi mare lucru...).

Aş fi vrut să intervin: Dar Silvaine? Şi chiar aş fi intervenit dacă nu mi-ar fi fost teamă că m-ar fi luat drept nebun. Pentru că nimeni n-ar fi putut crede, cum eram încredinţat eu, că Silvaine, ascunsă adânc în ungherele creierului meu, ar fi putut influenţa funcţionarea mecanismului fatal. Totuşi, mă linişteam: Silvaine nu este decât o părticică din Paris şi, când va veni din nou vremea balanţei, Parisul însuşi o va înclina într-o parte sau în cealaltă.

*

Gândul că proporţia dintre dragoste şi ură va stabili dacă mai pot sau nu ajunge la Paris, deşi analizat la rece părea o neghiobie, ieşise învingătoare printre celelalte variante.

Când directorul Studioului Cinematografic m-a anunţat că trebuie să plec urgent în Franţa, mi-am închipuit pentru o clipă că nodul gordian fusese tăiat şi se revenise la situaţia de dinainte. Dar acest moment fusese scurt. Două minute mai târziu aflam că nu aveam să călătoresc singur, ci împreună cu altcineva, cu vicepreşedintele de sindicat.

În vreme ce directorul îmi dădea obişnuitele indicaţii, creierul meu funcţiona la turaţie maximă. Deci nici una dintre suspiciunile mele de până acum nu fusese gratuită. Nici varianta dragoste-ură nu fusese o vorbă în vânt. Acum ajungeau la Paris doi indivizi: unul care iubea Parisul şi altul care îl ura. Aşadar, până în momentul acesta lucrurile nu fuseseră tranşate. Această ambiguitate nu avea să dureze prea mult. Era prima fază. Încă puţin şi avea să apară şi faza a doua: aceea în care va merge la Paris doar acela care ura oraşul.

*

Însoțitorul meu era, ca mai toți vicepreşedinții de altfel, un tip mărunt. Înainte îmi făcuse o altă impresie, ba chiar avea faima de om cumsecade, poate din cauza părului deschis la culoare şi a poreclei de „burtă-verde”, pe care o primeau majoritatea celor proveniți din zona Muzecheii.

Dar, odată ce fusese desemnat să meargă la Paris, am început să-l văd într-o altă lumină. Inițial ne-am apropiat, ca doi oameni care au de făcut un drum împreună, dar câteva zile mai apoi, nu ştiu de ce, am început să ne privim oarecum strâmb. M-am gândit că poate careva îi strecurase în ureche: Ştii ce-a spus cutare (adică eu) despre tine? Merge şi burtă-verde ăsta la Paris... Adevărul e că aşa gândisem, dar nu zisesem nimic nimănui. Şi asta pentru simplul motiv că s-ar fi putut spune şi despre mine cam acelaşi lucru: la te uită la ratatul ăsta, se duce de două ori la rând în Franța.

Mi se părea teribil de trist să merg în oraşul pe care-l iubeam atât de mult însoțit de un asemenea individ. Era ca şi cum aş fi profanat un altar.

În timpul călătoriei am avut mereu impresia că avionul avea să se prăbuşească şi nişte păsări negre croncăneau în jurul nostru: priviți, mortul şi viul călătoresc împreună, ca-n vechea legendă.

Am aterizat la ora opt seara, ne-am cazat la hotel, iar eu muream de nerăbdare să se facă târziu şi să mă izolez la mine în cameră, pentru a-mi putea anunța prietenii că am sosit. Ori de câte ori ajungeam aici, acesta era unul dintre momentele cele mai frumoase. Pentru că în aceste clipe intram în contact direct cu Parisul.

Era o noapte ploioasă. Am încuiat uşa, am aruncat o privire spre telefon şi, înainte de a deschide agenda cu adrese, m-am apropiat de fereastră şi am privit câteva minute mulțimea de luminițe care se întindea nesfârşită în fața mea. Acolo, printre ele, ca printre stele, se aflau aceia

pe care aveam să-i sun în scurt timp şi care mă făceau să îndrăgesc de o mie de ori mai mult acest oraş.

Am format primul număr şi am aşteptat, emoţionat ca de fiecare dată, să sune...

Erau aproape toţi acasă, aşa cum îi lăsasem, prieteni devotaţi. Nu ştiu de ce, dar pe Silvaine am lăsat-o la urmă.

— Alo?

Avea aceeaşi voce limpede, dulce, nealterată de noapte şi de depărtare.

— *Bonsoir, Silvaine, c'est moi...*

— Ah! a exclamat ea recunoscându-mi imediat vocea. Ce bine că ai venit, ce bine că mi-ai telefonat. Când ne vedem?

Probabil că a simţit o reţinere în glasul meu, pentru că s-a grăbit să adauge:

— Ai timp? Chiar vreau să ne vedem.

Atunci i-am povestit, la fel ca şi celorlalţi, că venisem cu încă cineva, dar, câtă vreme ei au avut prudenţa să nu comenteze ultimele mele cuvinte, Silvaine nu s-a putut abţine:

— Cu cineva care te supraveghează?

Am râs şi i-am promis că o să ne vedem fără doar şi poate, numai să găsim momentul potrivit.

Adevărul e că însoţitorul meu primise dispoziţie să mă lase să-mi întâlnesc prietenii oricând şi oriunde aş fi vrut. Nimic nou. Ori de câte ori apăreau în presa occidentală articole despre cât de supravegheaţi erau albanezii la ei acasă sau în străinătate, statul slăbea puţin şurubul tocmai pentru a demonstra contrariul. Deşi erau şi momente când se proceda exact pe dos: ne doare-n cot de ceea ce scrie în presa burgheză, ba chiar dimpotrivă, cu cât ne critică mai mult, cu atât mai mult suntem încredinţaţi că ne aflăm pe drumul cel bun. În asemenea momente toţi se făceau mici, aşteptând să treacă furtuna.

Spre norocul meu, nimerisem într-o perioadă de oarecare „dezgheț”. Totuşi, deşi eram ceva mai liber, această libertate era departe de cea cu care eram obişnuit aici. Seara, de pildă, eram stresat când ştiam că el stătea singur ca un huhurez în camera de hotel, muncit de cine ştie ce gânduri negre. Uneori îmi spuneam că aceasta era de fapt misiunea lui aici: să noteze zi şi noapte câte minute întârziam, ca să poată depune mărturie, cândva, la procesul meu... Nu era pentru prima dată când se întâmplau asemenea lucruri.

Am întâlnit-o pe Silvaine într-o cafenea din Saint-Germain. Era mult mai drăguță cu mine decât mă aşteptam să fie, dar blândețea şi amabilitatea ei, în loc să mă liniştească, mai mult mă înfuriau. Prostia care mă împiedicase să am o relație cu ea mă obseda. Prima dată stătusem puțin la Paris şi, de parcă asta n-ar fi fost destul, ea ținuse să-mi spună că „nu trebuie stricat altceva”, cuvinte fără sens, pe care eu, ca un bleg, le luasem în serios. Iar acum, când totul îmi era mult mai clar, îl aveam pe celălalt în coastă. Îmi trebuia cel puțin o seară numai cu Silvaine. Dar de unde s-o iau?

— Ce mai face colegul tău de la Moscova? m-a întrebat după ce ne-am aşezat la masă. Data trecută mi-ai spus că s-ar putea să veniți împreună.

— Aşa credeam atunci, dar de-acum, sunt sigur, e imposibil.

I-am povestit despre condamnarea lui, ca şi despre noua campanie a regimului împotriva intelectualilor. Era pentru prima oară când vorbeam pe față contra regimului cu un străin. Aveam gura uscată şi mă gâtuia emoția. Cu toate acestea, continuam să-i vorbesc ca în transă. Era singura modalitate de a mă dezvinovăți față de fostul meu coleg. Eram într-o cafenea pariziană, împreună cu o fată frumoasă, în vreme ce el îşi târa zilele prin smârcurile cooperativei agricole unde fusese trimis. Dar cel mai mult

mă mustra conştiinţa amintindu-mi despre ultima noastră întâlnire, când ne despărţiserăm aproape duşmani.

Îl căutasem zile întregi pentru că, deşi relaţia dintre noi se răcise considerabil, era singurul căruia simţeam că i-aş fi putut povesti despre Silvaine. Îl întâlnisem apoi într-o zi la clubul Uniunii Scriitorilor şi căzusem de acord să stăm împreună la o cafea, ca odinioară. Dar şi de data asta mi se păruse arţăgos, pus pe ceartă. Am adus vorba despre anii studenţiei, despre fetele de la Moscova, chiar despre Lida Snieghina, fosta lui iubită pe care o comparase cu Doruntina, dar nimic nu-l scotea din muţenia lui ostilă. Se vedea de la o poştă că nu avea chef de vorbă şi, mai mult, părea că nu vrea să-şi mai amintească de nimic. Aşteptasem de mult să-mi deschid inima în faţa lui, să-i spun: Ascultă, acolo, la Paris, am cunoscut o fată minunată, numai că nu ştiu ce mi se întâmplă... ceva nu merge... ca într-un coşmar... Aşa aş fi vrut să-i mărturisesc, ba chiar începusem: Îţi aminteşti, când te-ai întors după prima călătorie la Paris mi-ai spus că ai cunoscut o ziaristă blondă care locuieşte pe Rue Monsieur-le-Prince... Culmea, nu departe de asta, pe Cardinal le Moine, am cunoscut şi eu o fată... Dar un zvâcnet nervos în colţul drept al buzelor, pe care nu i-l remarcasem înainte, şi mai ales privirea lui rece ca gheaţa, de parcă ar fi auzit pentru prima oară numele acelea, mi-au spulberat orice dorinţă de a mă confesa. Mă simţisem mai jignit ca oricând şi abia am aşteptat să ne despărţim, ca să nu-i mai văd privirea aceea sticloasă, care părea să spună: Nu-mi mai împuia capul cu rusoaicele sau elveţiencele tale, cu Lida Snieghina, Doruntina, cu Rue Monsieur-le-Prince, pentru că n-am chef să-ţi ascult toate tâmpeniile.

Simţisem nevoia să i-o arunc în faţă, să-i spun: Măi, cine te crezi? Ai avut o brumă de succes şi ţi s-a urcat la cap?

Vezi numai că de pe piedestalul ăla poți să te prăbuşeşti într-o clipă.

Îmi înghițisem cuvintele şi ne despărțiserăm în cei mai reci termeni, reproşându-mi mai mult mie decât lui cele întâmplate: Ai găsit cui să te destăinui, unui dobitoc insensibil.

Două săptămâni mai târziu am aflat de condamnarea lui, dar jignirea fusese atât de mare, încât mai eram încă supărat pe el. De data aceasta mai aveam un motiv: dacă acolo, la cafenea, ştia deja că va fi condamnat, ar fi putut să-mi spună şi mie, în orice caz. Apoi am auzit ce i se imputase şi mai ales amenințarea: poporul te ridică pe un piedestal şi tot el te dă jos de acolo, şi am simțit pentru prima dată o mustrare de conştiință. Mi s-a părut că am atras nefericirea asupra lui acolo, la barul Uniunii, cu amenințarea mea.

I-am povestit lui Silvaine întâmplarea, străduindu-mă s-o fac să înțeleagă ce înseamnă în lumea noastră o plenară în care cineva este acuzat, sau o campanie ideologică, sau vigilența permanentă la care te obligă regimul.

De data aceasta eu eram cel care-şi privea ceasul, la care ea, grijulie, mă întreba: Oare nu s-a făcut târziu?

Am aranjat să ne întâlnim din nou a doua zi, de data aceasta în fața Ministerului Culturii. Speram să pot scăpa pentru o vreme de însoțitorul meu. Şi chiar aşa s-a întâmplat. În biroul ministerial în care trebuia chipurile să încheiem acordul pentru organizarea săptămânii filmului francez la Tirana şi a săptămânii filmului albanez la Paris, unul dintre acordurile acelea născute moarte, în care cele două părți se prefac a fi interesate una de cultura celeilalte, dar fiecare ştie că nu e decât o mare păcăleală, i-am spus însoțitorului meu că în vreme ce el avea să analizeze împreună cu francezii schița de proiect, eu voiam să mă plimb prin Paris.

Lui i-a convenit propunerea mea, care îi dădea impresia că avea ceva de făcut, cu atât mai mult, cu cât îmi mărturisise în câteva rânduri că francezii îl luaseră drept agentul însărcinat să mă supravegheze pe mine.

— A rămas acolo? m-a întrebat Silvaine când ne-am întâlnit. Avea pupilele dilatate de curiozitate. Cum e, cum arată la față?

Am intrat într-o cafenea de pe Rue de Rivoli, dar mie îmi trecuse tot cheful. Silvaine era tăcută şi extrem de atentă. Unde-i era vioiciunea de altă dată, când era veselă ca o vrăbiuță? Un văl subțire de tristețe cădea ca o pânză argintie peste privirile noastre, paharele de pe masă, inelul de pe degetul ei.

Simțeam că în ochii ei dobândisem prestigiul celui care a suferit îndelung, aura de martir a celui care poartă povara unui destin enigmatic. Situația aceasta mă avantaja, fără discuție, dar aveam nevoie de o seară, o singură seară pentru ca această aură să nu se risipească.

*

Prezența însoțitorului meu începuse să mă deranjeze mai mult decât îmi închipuisem la început. Era aproape imposibil să găseşti pe cineva care să se integreze atât de greu în atmosfera pariziană. Părea că nu se acomodează şi asta îi accentua aspectul jalnic pe care i-l dădea sărăcia.

Când îl lăsam la hotel să-şi mănânce conservele aduse de acasă ştiam că îl roade invidia şi e dornic să se răzbune pe mine. Mă convingeam din ce în ce mai mult că treaba lui aici era să adune dovezi incriminatoare împotriva mea.

Şi dacă îmi spuneam zilnic: De ce te preocupă asemenea fleacuri, simțeam din ce în ce mai evident cum umbra lui îmi întunecă viața. Îmi dădeam seama că mohoreala, indiferența şi oboseala pe care le simțeam erau din cauza lui. Din războiul acesta de uzură era clar că aveau de

pierdut în primul rând lucrurile la care țineam cel mai mult. Şi asta s-a întâmplat. Aş fi putut găsi poate o altă ocazie pentru a o întâlni pe Silvaine, dar simțea că ceva se prăbuşise în mine, pălise şi se răcise din cauza prezenței activistului de partid.

Aşa încât nu ne-am mai întâlnit, am vorbit cu ea doar la telefon de câteva ori. În ultima seară, în vreme ce-mi făceam valiza, m-a sunat imediat după miezul nopții şi mi-a urat drum bun.

Ca de fiecare dată la plecarea din Paris, şi în seara aceea eram trist, ba chiar mai mult decât atât, din cauza însoțitorului meu. Intram unul în camera celuilalt pentru a aranja din pachete, fără să vorbim decât strictul necesar. Blestematul, îl ocăram în sinea mea. Dacă n-ai fi fost aici, acum eram într-un bar de noapte, dacă nu cu Silvaine, măcar cu vreun amic, pentru a-mi uşura despărțirea de Paris.

Mă aflam în camera mea, trebuie să fi fost unu şi jumătate, şi mă pregăteam să mă culc, deşi îmi era clar că nu voi putea dormi, când a sunat telefonul.

Spre uimirea mea, era Silvaine.

— Dormeai? Te rog din suflet să mă scuzi că te deranjez, dar mi s-a întâmplat ceva îngrozitor...

I-a luat ceva timp să-mi explice ce i se întâmplase sau, mai exact, în ce pericol se afla. În spatele uneia dintre ferestre zărise umbra cuiva, probabil hoț sau psihopat, care coborâse pesemne de pe acoperiş şi o pândea de după geam.

Anunțase poliția, dar, între timp, pentru că polițiştii întârziau, de groază, din nevoia de a vorbi cu cineva, mă sunase pe mine, cerându-mi de o mie de ori scuze, pentru că...

— Silvaine, i-am spus, lasă scuzele... Omul e încă acolo?

— Mi se pare că da, mi-e frică să mă uit.

— Nu te speria, am încurajat-o, trebuie să fie vreun bolnav psihic. N-am mai auzit ca un hoţ să stea la fereastră.

— Cu atât mai rău, mi-a răspuns ea. Un psihopat e mai periculos ca un hoţ.

Avea dreptate şi, pentru că nu ştiam ce trebuie să fac, am întrebat-o când anunţase poliţia.

— Acum vreo douăzeci de minute, dar n-au venit încă. A, mi se pare că se aud paşi pe scară. Închid telefonul.

— Sună-mă din nou, i-am zis.

M-am întins pe pat, mi-am aprins o ţigară şi am aşteptat telefonul ei. Era aproape două. Ce putea să fie oare? Un hoţ, un nebun sau poate că, de frică, Silvaine îşi închipuise toate astea?

La două şi zece am sunat-o eu. Părea mult mai liniştită acum.

— Au venit poliţiştii? am întrebat-o.

— Da. Sunt chiar aici.

Se simţea că nu mai era singură.

— Să mă suni după ce pleacă, i-am zis.

— Sigur că da, mi-a răspuns ea.

M-a sunat peste puţin timp. Încă nu-şi revenise.

Îl luaseră pe psihopat la poliţie şi totuşi îi era frică să stea singură în apartament. O să-i telefoneze unei prietene să se ducă la ea.

Vorbea întruna, dar eu mă gândeam la altceva. Din hotelul unde mă aflam nu se făceau mai mult de douăzeci de minute cu taxiul până la ea. Aşa încât aş fi putut ajunge eu acolo... Ar fi trebuit să mă duc, deşi era foarte târziu, deşi eram groaznic de obosit, deşi... Gândul că putea fi o provocare, rămăşiţă a unei prejudecăţi idioate despre femeile din Occident, mentalitate de care eu scăpasem de mult, mi-a străbătut într-o clipă creierul, poate din pricina prezenţei malefice a însoţitorului meu, aflat câteva uşi mai încolo. Trebuia să mă duc la ea. Şi, în plus, era o ocazie minunată,

parcă dăruită de zei, una dintre ocaziile acelea pe care şi le imaginează fiecare înainte de a adormi. Puteam să stau tot restul nopţii cu ea, şi în orele acelea se putea întâmpla orice. Fără discuţie că ar fi fost o minune să fim întreaga noapte împreună, în apartamentul ei.

În vreme ce ea vorbea, m-am uitat la ceas. La trei fără douăzeci ajungeam acolo, la şase dimineaţa trebuia să mă ridic (de pe canapea, din pat), ca să ajung la hotel la şase şi jumătate, unde între timp ar fi putut ajunge şi cei de la ambasadă, care ne vor conduce la aeroport... Şi dacă însoţitorul meu se va trezi mai devreme şi mă va căuta pe la cinci şi jumătate sau şase? Şi dacă voi adormi la Silvaine şi voi întârzia la hotel, iar când voi ajunge, *ei* mă vor aştepta pe fotoliile de piele din hol, încruntaţi ca un complet de judecată? Hai, spune, unde ai fost azi-noapte? Cu cine ai luat legătura? Unde?

Toate acestea mi-au trecut fulgerător prin minte. Nu ştiam ce să fac, în vreme ce ea continua să vorbească, acolo, în apartamentul acela pe care eu trebuia să-l golesc de spaimele ei, pentru a-l umple cu spaimele mele cele mai negre, venite dintr-o altă lume.

Vinovăţia şi ruşinea au pus stăpânire pe mine din prima clipă, din momentul în care am ezitat să-i spun „Vin la tine, aşteaptă-mă!" şi, cu trecerea minutelor, ele au devenit tot mai apăsătoare, până la sfârşit, când ne-am spus „La revedere", adică eu, în cel mai laş mod cu putinţă i-am spus „La revedere", şi fruntea mi s-a acoperit de sudoare.

Epuizat, m-am aruncat pe pat. M-am apostrofat singur, dar fără nici un pic de convingere, pentru că eram conştient că, dacă aş fi făcut contrariul, adică dacă m-aş fi repezit cu taxiul la ea, aş fi avut un alt motiv de nemulţumire: Idiot iresponsabil, cum te expui în halul ăsta, fără să te gândeşti câtuşi de puţin că pe lângă tine îi nenoroceşti pe toţi ai tăi?

Mai curând decât mi-aş fi închipuit, m-am grăbit să mă învinuiesc singur şi să învinuiesc în sinea mea destinul care nu voia nici în ruptul capului să mă lase să am o relaţie cu Silvaine. Iar ghinionul meu începuse chiar din seara în care ajunsesem la Paris însoţit. Şi culminase cu clipa de faţă. Continuând cu avionul care pleca atât de devreme... Adevărul e că totul îmi mersese cum nu se poate mai prost.

Dezamăgit şi trist priveam telefonul şi, aşa mohorât cum eram, am ridicat receptorul şi am format, fără să ştiu nici eu de ce, numărul ei. La capătul firului, nici o reacţie. Silvaine plecase într-adevăr. Din apartamentul ei gol veneau semnalele prelungi, fără răspuns, încercând parcă să mă pustiască şi pe mine, să mă amuţească şi să mă golească de tot.

*

Aşa cum bijuteriile, după o petrecere îţi par mult mai preţioase în cămăruţa ta sărăcăcioasă, tot astfel şi Silvaine îmi era mai dragă la Tirana decât la Paris. Şi nu numai atât: eram convins că n-o preţuisem îndeajuns, că mă purtasem cu ea ca un bădăran, încercând (şi ăsta era lucrul cel mai impardonabil) să-mi justific comportamentul. Mă scotea din minţi mai ales amintirea nopţii în care am pierdut ocazia de a mă duce la ea. Toate argumentele de atunci despre nenorocirea, catastrofa pe care aş fi produs-o mi se păreau acum lipsite de logică, deoarece între orele trei noaptea şi şase dimineaţa, interval suficient pentru a fi fericiţi, nu s-ar fi putut întâmpla nimic. Cât despre cele două ipoteze, că supraveghetorul meu m-ar fi putut căuta în acest răstimp ori că nu m-aş fi putut trezi şi prezenta la hotel înainte de şase şi jumătate, nici acestea nu stăteau în picioare. La prima variantă aş fi putut argumenta că nu m-am putut trezi la bătăile în uşă, iar în cazul al doilea sunt convins că n-aş fi putut adormi în braţele lui Silvaine. Niciodată, când

fusesem stresat, nu mi se întâmplase să mă prindă somnul şi întotdeauna adormisem după plecarea fetei.

În ceea ce priveşte celelalte argumente, de tipul: cu cât iubeşti mai mult Parisul, cu atât mai rar ajungi acolo – cu alte cuvinte o evitam pe Silvaine ca să nu adaug încă un motiv de a iubi acest oraş, făceam adică încă un sacrificiu pentru a-l păstra etc., etc. –, acum, când pornirile fataliste din viaţa mea se stinseseră la fel de repede precum apăruseră, acum deci, toate aceste însăilări de pretexte mi se păreau penibile, urzite doar ca să mă mint singur.

Observasem că atunci când femeia nu mă atrăgea îndeajuns, creierul meu se punea în mişcare pentru a zămisli asemenea elucubraţii diavoleşti. În vreme ce, în caz contrar, nu numai că păream buimac, dar aveam şi o nerăbdare dementă, pe care în sinea mea mi-o reproşam, fără a o putea însă domina. Obsedatule, îmi spuneam, istericule, idiotule, nu poţi aştepta măcar până mâine?...

Îmi amintesc un episod asemănător de pe vremea când eram student la Moscova, o zi agitată dintr-o săptămână agitată, una dintre acelea care se ivesc ca o furtună în viaţa unui student, pentru a dispărea în acelaşi fel, greu de descifrat în nebunia ei, până la o nouă săptămână la fel.

Toate acestea, împreună cu alte şi alte crâmpeie de amintiri, mi se învârteau cu furie în cap, în vreme ce creierul meu făcea ce făcea şi mi-o aducea din nou în prim-plan pe Silvaine. Uite, aşadar, că atunci când îmi plăcea într-adevăr vreo fată eram gata de cele mai excentrice gesturi. În cazul ei însă, un imobilism ciudat mă făcea să-mi reprim orice iniţiativă.

Când îmi plăcea într-adevăr vreo fată... Nu cumva Silvaine îmi plăcuse mai puţin decât crezusem şi, dorind s-o am, angajasem în asta nu numai orgoliul meu bărbătesc în faţa prietenilor din Tirana, ci şi mândria şi curiozitatea mea de „colecţionar”?

Luptam de mult cu această slăbiciune, ştiam că ea îmi sărăceşte viaţa, că o pustieşte, încercasem să mi°o reprezint ca pe un obicei masculin de doi bani, propriu mai ales bărbaţilor din sudul Europei şi din Balcani, care se laudă cu noile cuceriri, nefiind de fapt altceva decât un reflex al inferiorităţii, al mediocrităţii sau, conform unor descoperiri de ultimă oră, o expresie a impotenţei lor. Reuşisem în felul acesta s-o domin uneori, dar ea găsea mereu ocazia să scoată din nou capul. Aşa mi se întâmplase poate şi cu Silvaine, mai ales că ea era actriţă de teatru, una dintre plăcerile mele mai vechi, la care contribuise cu siguranţă şi dorinţa mea de a fi scenarist. Aşa că nu vreun sentiment deosebit mă împinsese spre ea, ci această veche slăbiciune a mea.

În acest timp, priveam fotografiile pe care mi le dăruise şi-n fiecare poză îmi părea mai frumoasă decât în cea dinainte.

E normal să te temi să te îndrăgosteşti de o fată frumoasă precum Silvaine. Anormal a fost că eu, care am stat în preajma ei atâta timp, nu m-am îndrăgostit de ea.

Înainte de a merge la facultate la Moscova, am trăit o poveste de dragoste tristă la Tirana. O poveste garnisită cu scrisori romantice, despărţiri şi împăcări, în care jurămintele de fidelitate veşnică se amestecau cu neliniştea întârzierii ciclului, fapt ce atrăgea ameninţările fratelui fetei, care mă speria că-mi aruncă acid sulfuric în obraz, o poveste de dragoste, aşadar, din care îmi părea că nu voi scăpa niciodată şi despre care credeam că va fi ultima şi singura în viaţa mea. Poate pentru a-mi smulge din suflet ultimele ei rădăcini, pe care le asociam cu cele mai urâte lucruri din Albania, la Moscova am trecut la o tactică pe care am numit-o în sinea mea „invazia erotică tătaro-mongolă”. Întorcându-mă în Albania, imediat după perioada de acomodare, am simţit că renasc încetul cu încetul, dar ceea ce m-a bucurat cel mai mult a fost descoperirea că-mi

păstrasem disponibilitatea de a mă îndrăgosti, adică tocmai ceea ce, în nebunia studenției moscovite, crezusem că am pierdut, o calitate pe care în momentul întoarcerii nu numai că o acceptam bucuros, ba chiar mă făcea să mă simt extrem de mândru de mine.

Două-trei relații ceva mai serioase erau semnul sigur că-mi reprimasem pornirile de colecționar, până ce legătura cu Luljeta mă convinsese că încheiasem o epocă a existenței mele.

Era pe când colegul meu de la Moscova se căsătorise pe nepusă masă. După întorcerea de la studii între noi se strecurase o uşoară răceală, ca aceea a unui început de toamnă. Probabil că, aşa cum se întâmplă de obicei, fără motive reale. În nici un caz însă pentru că el reuşise ca scriitor şi eu nu, cum s-ar fi putut crede. Nu-l invidiasem niciodată, din contră. Şi, în plus, încă de la Moscova am înțeles că, după întoarcerea în Albania, eu voi întâmpina cele mai mari dificultăți. Ba chiar, într-o seară, la Cafeneaua artiştilor, unde mergeam uneori, el îmi spusese: Trebuie să fim pregătiți pentru eşec *acolo*, şi mai ales tu, pentru că filmul este mai supus cenzurii decât literatura.

Cuvintele lui se confirmaseră foarte repede: eşecurile mele au depăşit orice aşteptări, astfel că uneori îmi puneam singur o întrebare amară, răutăcioasă, şi anume dacă motivul ratărilor mele este politica statului sau altceva, ceva legat de o calitate permanentă, ceva minunat şi teribil în acelaşi timp, numit talent.

După eşecul celui de-al treilea scenariu, aşa cătrănit cum eram, ne-am întâlnit la cafeneaua Flora să bem o cafea. Atunci i-am spus răspicat că este poate nedrept să învinuiesc cenzura pentru orice şi că probabil sunt un ratat. El m-a privit atunci drept în ochi, iar eu am simțit că voiam în egală măsură să ştiu adevărul, dar şi să nu-l ştiu. N-ai

cum să fii un ratat veritabil, mi-a spus, câtă vreme nu cunoşti sentimentul invidiei.

În momentul acela i-am mulțumit în sinea mea pentru răspuns, dar mai târziu, încetul cu încetul, am devenit conştient că în acest adevăr se ascundea o mare doză de tristețe. După părerea lui, eram un ratat neinvidios, şi totuşi rămâneam un ratat, unul bun, ca să zic aşa, unul acceptabil.

Din dorința de a bea până la fund cupa cu venin, am deschis aceeaşi discuție în altă zi şi, cum se întâmplă de obicei când vrei să obții ceva şi lucrul acela devine şi mai inaccesibil, discuția a ajuns în punctul în care el mi-a spus deschis că, după părerea lui, eram un tip mediocru. Nu te mai holba aşa la mine, s-a grăbit să adauge. Chiar şi munca ta, să scrii scenarii, este o treabă mediocră. Nu trebuie să te temi de mediocritate, a spus văzând cum mă enervez. Apoi a început să râdă şi mi-a zis că săptămâna viitoare, de exemplu, el va face ceva de o mediocritate absolută: se va însura!

Aşa am aflat de căsătoria lui cu o studentă de la litere.

Mă țintuia cu o privire liniştită şi, cu toate că ştia de relația mea cu Luljeta, se aştepta ca eu, aşa cum făcusem şi în alte dăți, să fac ceea ce făcea şi el. Dar eu eram cu gândul departe. Trebuia să mă obişnuiesc, ca mulți alții, cu ideea că nu puteam face artă adevărată. Şi să-mi păstrez singura calitate: aceea de a nu fi invidios.

Continuând să rămân neînsurat, demonstram că vremea în care ne imitam unul pe altul a trecut şi că, după cum se părea, fiecare dintre noi trebuia să pornească pe propriul drum, aşa cum încercasem, cu ani în urmă, să ne găsim propria radiografie.

Relația mea cu Luljeta era una dintre relațiile acelea rare în care iubirea, ca sentiment predominant, nu anula, ci părea chiar să incite flirturile ocazionale, lucru confirmat

acum de toate studiile de specialitate din revistele ştiinţifice până la cele pornografice.

Relaţia cu Silvaine era una specială, în care ceva nu mergea cum trebuie. Că aveam faţă de ea o reţinere platonică era clar ca lumina zilei. Şi aceasta venea ori din revigorarea vechii mele maladii, ori în urma apartenenţei noastre la două lumi diametral opuse, pe care îmi plăcea s-o numesc dantescă, fapt care, în concepţia romantică, trebuia să ne împingă unul spre celălalt (vezi *Romeo şi Julieta*), dar care, în realitate, din motive necunoscute, inexplicabile pentru moment, ne conduceau spre această răceală.

Bănuiala că-mi pierdusem din nou capacitatea de a mă îndrăgosti şi că mă întorsesem la faza vandalo-hună, de astă dată mai intensă ca în anii studenţiei moscovite, pentru că-mi venea din suflet, fără zgomot şi agitaţie, ca o amintire a ceea ce fusese odinioară, mă preocupase o vreme.

O scurtă aventură cu o manichiuristă, imediat după întoarcerea din Franţa (relaţie devenită inevitabilă în memoria strălucirii şi eleganţei pariziene), pe de o parte, m-a bucurat, căci am realizat că nu sunt mort sufleteşte, dar pe de alta, mi-a sporit temerile în legătură cu Silvaine. Aveam o dorinţă imensă s-o întâlnesc şi să-i strig în faţă: de ce mama naibii nu mă îndrăgostesc de tine? Cum reuşeşti să te aperi, ce truc foloseşti?

Cine era în realitate această fată din Paris? Circe, Euridice, fantoma altei fiinţe, sau pur şi simplu oglinda propriei mele tulburări interioare?

Eram din ce în ce mai convins că nici unul dintre motivele pe care le analizasem nu mă împiedicase să mă apropii de ea. Nici teama, nici împrejurările, nici sentimentul că iubind-o aveam să stric raportul dragoste-ură-Paris etc., etc., ci o realitate sumbră, imposibil de explicat, din care, ca dintr-o prăpastie întunecoasă, se ridica

un strigăt lugubru, un geamăt surd, a cărui obârşie se află într-o altă lume, ţi se arată rareori, şi atunci numai în vis.

Acum, dorința de a o întâlni din nou pe Silvaine se transformase în nerăbdarea de a rezolva acest mister.

Nu ştiu, semnele-s ciudate, vreau să aflu al lor tâlc. Pe geamul aburit de propria mea respirație scrisesem un vers din *Corbul* lui E.A. Poe. Şi sub el, aproape inconştient, adăugasem cuvintele: „Statul spune: nu, nicicând”.

Era tocmai în ziua în care mi-am chemat prietenii să le povestesc despre Silvaine. Ceea ce m-a uluit în final a fost calmul cu care mi-au ascultat povestea. Fusesem convins că ar fi putut să mă asalteze cu întrebări din primul moment: De ce ne povesteşti abia acum? Ai ținut-o ascunsă!; Perversule!; mutulică! etc. Dar ei m-au ascultat în linişte, de parcă ar fi bănuit ce aveam să le spun. I-au privit fotografiile cu un aer sumbru, trecându-le unul altuia în tăcere. Îi urmăream mut de uimire că nu-i auzeam exclamând chestii triviale ori fluierând admirativ, ci, din contră, comentând decent, aproape pios, cu nişte expresii ieşite din uz, care-mi păreau scoase din vechile texte bisericeşti.

Când am băgat fotografiile în geantă, ei au rămas la fel de tăcuți ca până atunci, doar că acum scoseseră țigările, şi păreau palizi cu toții, de o paloare ciudată, ca atunci când te macină o durere sau o teamă mistică.

A treia însemnare
Coşmar

De îndată ce am primit telefon de la Ministerul de Externe, mi-am anunțat prietenii că ne întâlnim la cafeneaua Flora. Toți aveau în privire aceeaşi întrebare: „Paris?”, iar când eu am încuviințat din cap, ei s-au mirat: „Dar de ce nu pari bucuros?”

Le promisesem că la următoarea călătorie la Paris, indiferent în ce situație aş fi fost, ziua sau noaptea, voi găsi ocazia de a alerga la Silvaine, în patru labe dacă va fi nevoie, pentru a şterge ruşinea din ultima noapte a precedentului voiaj.

Ceilalți membri ai delegației, care aveau să ne reprezinte la săptămâna filmului albanez în Franța, erau o catastrofă. Le-am enumerat numele. Unul mai idiot ca altul. Iuda. Călăul în persoană. Ajutorul călăului. Purtătorul crucii. Omul cu ciocanul şi cuiele...

I-am văzut plecându-şi capul unul după altul. Ai dreptate, spuneau privirile lor. E îngrozitor.

După o vreme mi-au cerut să le citesc din nou lista, ca pentru a-i găsi vreo hibă, vreun fir de speranță. De data asta lista părea şi mai sumbră: preşedinta sindicatelor, vicepreşedintele (cel pe care acum îl porecleau toți „parizianul”, of, Doamne, pentru că mai fusese o dată acolo), un regizor care tocmai lucra la un film despre Securitate, şefa de la personal. Un actor surd.

Într-adevăr, groaznic. Am aprins câte o țigară şi ne-am sorbit cafelele în tăcere absolută, ca la priveghi.

— Nu-i nimic, important e că te duci.

Încetul cu încetul ne-am revenit, aşa cum ni se întâmpla mereu după primul şoc şi am mai comandat câte o cafea, apoi un coniac.

Se vedea că îi rodea ceva. Un gând care se ivise tulbure la început, dar în cele din urmă se limpezise: Oricum, chiar şi în condițiile acestea grele, dacă aş fi avut ocazia, la hotel...

vreo recepționeră... chiar şi o femeie de serviciu... ce-o fi... numai pariaziancă să fie...

Am simțit un junghi în inimă. Observasem că în ultima vreme decăzuseră mult, dar nu aş fi crezut că într-o asemenea măsură. Lăcomia îi îngenunchease. Şi nu cu mult timp în urmă îi văzusem atât de nobili, de mândri, încât mi-au dat impresia că n-aş fi putut să°i duc de nas cu cine ştie ce aventură de doi bani. Dar fii atent aici, să nu te împingă naiba să ne vii cu cine ştie ce poveşti vulgare, de ascensor (erau chiar cuvintele lor) sau să te duci la bordel. Ține minte, asta cu curvele pe bani nu se pune.

Îmi amintesc că la faza asta îmi ieşisem din pepeni şi nu ştiu nici eu cum de n-am izbucnit: la mai lăsați-mă în pace, vouă vi se potriveşte vorba aia: capra râioasă ține coada sus.

Dar trebuia şi eu, şi ei să respectăm înțelegerea şi să ne prefacem optimişti. Conform acestui pact, eu trebuia să le suport insinuările, pentru că aveam avantajul că pot pleca în străinătate, în vreme ce ei se prefăceau că e dreptul lor să mă tachineze, făcându-ne cu toții că uităm de suferința comună, ca o boală fără leac.

În timpul acesta am ținut morțiş să le arăt nemulțumirea. Sunteți cumva Parlamentul Angliei, de vreți să stabiliți şi statutul social al femeii cu care să mă combin? Dar ei, mai în glumă, mai în serios, mi-au spus că o aventură pariziană devenise o chestiune de viață şi de moarte.

Ascultam acum din gura lor ceea ce nu credeam că voi auzi vreodată. Întotdeauna m-a întristat vulgaritatea oamenilor, mai mult decât nenorocirile lor, ba chiar mai mult şi decât bătrânețea, dar dezamăgirea pe care am simțit-o atunci la Flora a depăşit orice imaginație.

Dar când m-au însoțit la aeroport, privindu-le chipurile ostenite, am simțit că trebuie să fac mai mult pentru ei, cu orice risc.

*

Ne-am cazat la un hotel în Monparnasse, fiind deci mai aproape ca oricând de Silvaine, şi totuşi nu am reuşit cu nici un chip să rămân singur.

Era insuportabil să văd cum se adună orele, ca o plasă strânsă, prin ochiurile căreia căutam în zadar să mă strecor.

În plus, madame V., care-şi pusese în gând să ne întâlnim neapărat, după ce şi-a dat seama ce greu îmi era să mă rup de grup, pentru a mă consola într-un fel, mi-a spus că va sta două zile, de dimineaţă până la miezul nopţii, în apartamentul ei de pe Rue Vaugirard, aşa încât dacă aş fi vrut, dacă aş fi avut ocazia, puteam s-o vizitez fără să mă anunţ.

Ori de câte ori fusesem la ea acasă, invitat la prânz sau la cină, şi, indiferent de starea sufletească în care mă aflam, simţisem că nu m-aş putea apropia de ea. Poate din cauza luxului de care se înconjura, a stilului afectat în care vorbea şi se îmbrăca, a apetitului pentru lucrurile scumpe şi a unei politeţi ieşite din comun. Urmărind-o pe furiş când aşeza masa, pe care totul era aranjat cu bun gust, aveam impresia că primul pas către ea avea să semene cu o incursiune barbară, în care să facem ţăndări lămpile şi serviciile ei atât de scumpe.

Şi iată că femeia aceasta, care pusese între ea şi dorinţele mele reprimate obstacolul unui ocean de aur şi cristale, se încăpăţâna acum, puţin cam ciudat, să mă invite la ea.

— Aşadar, cum v-am mai spus, am să vă aştept la orice oră din zi sau din noapte, mi-a repetat la telefon.

— O să încerc.

— Ştiind ce greu vă e să veniţi, bucuria mea de a vă avea ca oaspete va fi şi mai mare. Înţelegeţi ce vreau să spun?

— Înţeleg.

Curvă de cristal! am apostrofat-o după ce am închis telefonul. De asta insişti să vin la tine? Te excită pericolul?

Vrei s-o faci pe domnița pentru care cavalerul idiot își riscă viața? Asta te excită mai mult decât orice, nu-i așa, curvă ministerială?

Izbucnirea nervoasă m-a mai calmat. Era, pare-se, răzbunarea mea la reținerea pe care o aveam față de ea, reținere pe care o resimțeau, cu siguranță, toți oaspeții ei în fața strălucirii, eleganței, educației și luminilor din jur. Poate că reacția mea era mai degrabă un protest față de felul în care madame V. își atrăgea oaspeții.

Puțin după aceea, când furia mi-a mai trecut, mi-a părut rău că o desconsiderasem așa. Femeia aceea îmi dovedise prietenia ei încă de la început. Serile din apartamentul ei, la care invitații, la fel ca decorul, erau aleși cu mare grijă – cineaști, membri marcanți ai Pen Clubului, deținători ai Legiunii de Onoare, homosexuali din țările răsăritene, fuseseră pentru mine o adevărată desfătare.

La o asemenea serată, când băusem mai mult decât de obicei (invitația venise cu câteva zile înainte de a o cunoaște pe Silvaine, adică tocmai în perioada în care alergam înnebunit după o aventură pariziană și începusem să fiu mai sensibil la farmecele feminine), la o asemenea serată deci, când ea se așezase pe canapea lângă mine, i-am spus:

— Pot să vă pun o întrebare ceva mai delicată?

— Sigur că da, mi-a răspuns.

— Este o întrebare extrem de delicată, i-am zis. O întrebare de-a dreptul nerușinată.

— Chiar așa? s-a mirat ea. Hai, vă ascult totuși.

— Trebuie să fiți îngăduitoare, pentru că eu vin dintr-o altă lume.

— Tocmai, a zis ea. Sunteți scuzat din principiu.

Ochii ei puternic rimelați, reci, mă priveau de aproape, așteptând ceea ce aveam de spus. S-o ia naiba, mi-am zis și, făcând un semn cu capul spre ceilalți invitați, care erau răspândiți prin salon, am întrebat-o:

— Cu care dintre ăştia aţi făcut dragoste?

Ea a făcut ochii mari şi, spre uimirea mea, în loc să se supere, s-a înveselit brusc.

— Cu nici unul, a zis.

Avea în privire aceeaşi uimire jucăuşă de adineauri, în vreme ce clătina uşor din cap pentru a-şi întări încă o dată spusele.

Era pentru prima oară când mi s-a părut că iese din împărăţia noblеţei afişate, iar lucrul acesta o prindea de minune.

— De ce mi-aţi pus o asemenea întrebare? mi s-a adresat apoi.

Nu i-am răspuns imediat. Ne uitam unul la altul gata să izbucnim în râs, eu din cauză că băusem prea mult, ea, distrându-se poate de reacţiile mele.

— Nu vă ascund că am făcut-o cu un schepsis, i-am mărturisit.

— Aha, cu un schepsis...

— Am vrut să aflu esenţa..., am continuat, adică sensul problemei... enigma...

— Nu înţeleg, a ciripit ea.

Am dat peste cap whisky-ul din pahar şi mi-am zis: S-o ia naiba.

— Ca să n-o mai lungesc, am vrut să înţeleg sensul... adică cine este invitat aici... este posibil să... se poate întâmpla să...

— Să se culce cu mine? Asta voiaţi să ştiţi?

— Cam aşa ceva.

— Credeţi că de regulă se poate întâmpla aşa ceva?

— Eu nu cred nimic, am înfruntat-o cu încăpăţânare.

Privirea nu mi se mai dezlipea de la genunchii ei goi, care începuseră să-mi pară îmbietori.

După asta nu ne mai rămânea decât să schimbăm fraze banale, dintre acelea pe care, cu cât le uram mai mult, cu

atât mai des le introduceam în scenariile mele: Sunteți un original. Iar dumneavoastră sunteți rece precum cristalele acestea...

Dar nimeni n-a mai spus nimic, nici măcar fraza care urma logic, cea mai insuportabilă în asemenea discuții: Nu sunt ceea ce par, după care, de regulă, luam o aspirină.

Mi-a promis că vom relua această discuție, dar, când ne-am întâlnit peste câteva zile, nici ea şi nici eu nu ne-am mai amintit-o, de parcă nici n-ar fi avut loc. Mă invitase la ea la un prânz frugal şi, în vreme ce şedeam pe canapea urmărindu-i mişcările din bucătărie în salon şi invers, mi-am imaginat-o în cele mai indecente posturi: învârtindu-se goală prin casă, ori în cadă, făcându-şi toaleta intimă. Nu-mi imaginasem vreodată că delicatețea extremă a unei femei, nevoia ei de perfecțiune, eleganța, cultura şi rafinamentul vor declanşa în creierul meu acest noian de vulgarități.

La prânzul acela fusese mai scânteietoare ca oricând, ceea ce, se înțelege, mi-a trezit cele mai murdare gânduri. Apoi, pe la patru, mi-a spus că mă va însoți cu taxiul până la hotel, pentru că în zona aceea se afla un atelier de reparat lămpi. A luat, prin urmare, cu ea o lampă cu picior şi, în câteva minute, am ieşit în bulevard, cred că pe Saint-Germain, ca să căutăm un taxi. Când a urcat în maşină, i s-a dezgolit piciorul drept, pe care am zărit, aidoma unui diamant pe zăpada proaspătă, o pată mare, vineție. În vreme ce încercam să facem loc lămpii, privirea mi se oprea întruna pe vânătaia de pe piciorul ei, ba chiar am avut impresia că şi şoferul făcea acelaşi lucru, ceea ce a creat o situație stânjenitoare. Care dintre invitații pe care îi întâlnisem la ea era autorul vânătăii aceleia?

Femeia şi-a acoperit, în cele din urmă, piciorul, ceea ce nu m-a împiedicat în nici un caz să-mi imaginez şi mai clar pata ascunsă sub stofa fină a fustei. Acum mi-am amintit

unde văzusem diamantul acela: în palatul imperial Top Kapî de la Istanbul, în cursul unei vizite cu un grup de academicieni, majoritatea senili, pe care trebuia să-i filmez pas cu pas, în timp ce eu abia mă ţineam pe picioare de febră, ceea ce mă făcea să văd diamantele mult mai strălucitoare decât erau. Unul dintre academicieni întreba întruna unde este haremul, iar eu mă rugam cerului să nu mai fie diamante, căci strălucirea lor îmi înnebunea ochii. În vreme ce în taxiul care gonea pe Avenue La Motte-Picquet îmi spuneam că era uimitor că Silvaine, cu care discutasem de atâtea ori despre sex, pilule contraceptive şi tot felul de alte detalii intime, ea, ale cărei fotografii sexy le privisem de atâtea ori, nu mă excitase niciodată atât de tare ca imaginea piciorului învineţit al doamnei V.

În uşa hotelului mi-a spus că o să se întoarcă peste o oră ca să-mi aducă un cadou pentru Luljeta, cu care coresponda de ceva vreme.

Şi a sosit, într-adevăr, peste o oră cu un cadou extraordinar de scump, în sclipirile căruia se oglindeau luxul, dorinţa secretă, misterul, strălucirea şi nebunia ei.

*

În camera uriaşă de hotel, stăteam tolănit pe pat şi mă uitam în tavan. Pe acelaşi palier se mai aflau alte patru camere în care stăteau colegii mei de delegaţie. Naiba ştie ce era în capul fiecăruia dintre ei: poate Crucea, poate Trădarea.

Aş fi vrut să mă gândesc la Silvaine, dar îmi era imposibil. Un gând obsedant, greu ca o piatră de moară, mă împovăra. Era gândul că o femeie mă aştepta, gând pe care-l simţeam ca pe o durere fizică. Aşteptarea aceea tensionată de patruzeci şi opt de ore, fără întrerupere, îmi bloca orice alt gând. Ca o gaură neagră, ea îmi sorbea toată energia şi-mi strica echilibrul interior. Adevărul e că Silvaine fusese cea

care-mi deşteptase pasiunea pentru Paris. Fără ea, aş fi fost opac la strălucirea doamnei V., la aşteptarea ei, la diamantul care murea pe albul piciorului. M-am ridicat de pe pat şi am început să mă plimb prin cameră. Aveam impresia că sunt un prizonier în lanţuri. Iar lanţurile se întindeau de la hotel, prin Monparnasse, până pe Rue Vaugirard. În zadar încercam să mă eliberez. Gaura neagră sorbea şi sorbea încontinuu. Femeia mă aştepta.

O femeie mă aşteaptă, mi-am zis. O femeie aşteaptă să ajung la ea.

Pe masă se aflau câteva pagini albe şi plicuri cu emblema hotelului.

Doar eu răstignit pe trupul tău. (Alături de diamantul muribund.) În amurgul meu eşti doar tu.

Am luat o foaie de hârtie şi am început să scriu:

O femeie aşteaptă să ajung la ea,
Acolo, pe Rue Monsieur-le-Prince.

Am citit textul şi nu mi-am crezut ochilor. În loc de Rue Vaugirard scrisesem Monsieur-le-Prince. Era culmea. Fuseserăm acuzaţi, eu şi colegul de la Moscova, că ne imităm, dar nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap că după atâţia şi atâţia ani nebunia asta va continua. Nu înţelegeam ce se întâmplă. O invidie inexplicabilă de genul „găina vecinului e mai grasă”, de fapt continuarea confruntării noastre copilăreşti de la Moscova, când de vreo câteva ori ne suflasem unul altuia iubitele, mă făcea acum, când nu mai puteam să-i iau prietena, pe care nici n-o cunoşteam măcar, să-i „împrumut” numele străzii? Ori, din contra, era vorba de un regret, de amintire dureroasă a faptului că el se afla acum departe, în mocirlele cooperativei de producţie, în vreme ce aici cineva se gândea la el ş.a.m.d.?

Am recitit cele scrise. Era clar că sunt două versuri.

Nu mai scrisesem poezii de mult şi iată că nu a trebuit decât câteva minute pentru ca această pasiune din liceu să reînvie.

O femeie aşteaptă să ajung la ea,
Acolo, pe Rue Monsieur-le-Prince.

M-am apostrofat din nou în gând, mi-am spus că sunt încrezut, vanitos, desfrânat, şi totuşi numele Rue Monsieur-le-Prince îmi revenea cu obstinație.

O să mă duc, o să mă duc,
La ea, pe Rue Monsieur-le-Prince
Oricât de mult m-aş chinui,
În trenuri, ricşe şi taxi.

Am citit versurile, am vrut să înlocuiesc cuvântul „ricşe”, pe care-l alesesem pentru ritm, dar, negăsind altceva, l-am lăsat la locul lui. La urma urmei, mi se părea distractiv să merg la o adresă iluzorie, unde mă aştepta o femeie imaginară, tras de un chinez...

Eram trist. Catrenul acesta trebuia să fie pentru tine, i-am spus în sinea mea lui Silvaine. Mi-am imaginat sclipirea din ochii ei şi întrebarea care trebuia să se nască: Şi atunci, de ce l-ai scris pentru alta?

Pentru că cealaltă are pe piciorul drept un diamant, i-am răspuns. Un diamant pe moarte...

Nişte bătăi în uşă mi-au întrerupt visarea.

Am strecurat pagina scrisă în sertarul comodei, m°am ridicat şi am ieşit.

Pe stradă m-am simţit mult mai bine. Catrenul acela îmi mai domolise febra aşteptării. La fel cum sacrificiile din vechime îi îmblânzeau pe zei.

La început ne-am îndreptat toţi cinci spre turnul Monparnasse, apoi am făcut la dreapta, să ne plimbăm pe

bulevard. Ceva mai încolo, scăldate în lumini, se înşirau una după alta La Coupole, Le Dôme, La Rotonde, Select, locuri în care fusesem de atâtea ori cu prietenii mei, vorbiserăm şi râseserăm tare, iar acum le priveam pe dinafară, ca o umbră rătăcitoare, însoţit de alte patru fantome, venite de hăt-departe, să vadă din spatele geamurilor cum se bucură cei vii.

Se putea oare ca, nu cu mult timp în urmă, să fi fost şi eu dincolo, de partea cealaltă a oglinzii?

Deodată, catrenul scris adineauri la hotel, aiureala aia, mă rog, mi s-a părut explicabil. Era cât se poate de clar că-i furasem colegului meu de la Moscova strada Monsieur-le-Prince, pentru că inconştient dădusem glas visului său de a ajunge la Paris, acum, când lui îi era interzis să călătorească. Poate că la ora asta el era ghemuit într-un culcuş din baraca pierdută în câmp şi visa la luminile Parisului şi la Saint-Germain ori la Monsieur-le-Prince, unde locuia prietena lui.

Îmi amintesc că, atunci când mi-a vorbit pentru prima şi ultima dată despre asta, m-a impresionat, printre altele, numele străzii, iar el, pe jumătate în glumă, mi-a spus că era normal ca strada aceea să se numească aşa, câtă vreme femeia care locuia acolo era frumoasă ca o prinţesă.

Am aşteptat să-mi povestească mai multe, dar el, contrar obiceiului nostru de până atunci, n-a mai scos o vorbă. Poate că acesta a fost primul semn de răceală dintre noi.

Dumnezeule mare, mă întrebam în sinea mea, cum de e posibil ca între noi să mai existe amalgamul acesta de lumini şi umbre, de vorbe şi tăceri, la fel ca-n ziua în care ne cunoscuserăm, când am crezut că, odată cu radiografiile, ni se amestecaseră şi oasele?

Aveam vertij. Nu ştiu cum, m-am imaginat alături de prietenul meu, plimbându-ne cu o ricşă cu felinar roşu, iar chinezul care ne trăgea o luase aiurea, deşi noi am fi vrut

să-i spunem că aceea nu era Rue Monsieur-le-Prince şi nici o altă stradă din Paris, ci un cimitir budist, dar din gură nu ne ieşea nici un sunet, iar plăcile cu ideograme printre care treceam, sub lumina lunii, erau din ce în ce mai multe.

Ce de lumini... Ia uită-te la clădirea aia de colo... Şi dincolo...

Membrii delegației îşi exprimau admirația în cel mai infantil mod cu putință. Din când în când se întorceau spre mine, ca pentru a-mi demonstra că nu erau chiar nişte sălbatici, încât să nu-i recunoască Parisului unele merite, şi că, de acum înainte, aveam să ne înțelegem mai bine.

Strigătele lor de entuziasm mă călcau pe nervi, dar mai ales favorul pe care credeau că mi-l fac ori de câte ori admirau câte ceva. Doamne, îmi spuneam, de ne-am întoarce mai repede în Albania, să se sfârşească odată tot calvarul ăsta!

La hotel mi-am amintit de madame V. şi de aşteptarea ei. În urechi îmi uruia înfundat un motor, uruit pe care liniştea nopții îl aducea mai aproape. Eram gata să cred acum că toată tensiunea aceea era rezultatul trepidațiilor unui mecanism diabolic. Învârtindu-se undeva, pe Rue Vaugirard. Un motor perfect reglat. Douăzeci şi şapte de ore. Douăzeci şi şase şi jumătate. Douăzeci şi cinci. Idioato, am răbufnit, încă mai aştepți? Nu pricepi că nu pot să vin, aşa cum nu pot să ajung nici pe Rue Cardinal le Moine sau pe Monsieur-le-Prince, ba nici măcar pe Rue Dieu şi că nimeni n-ar putea să mă ajute, nimeni din lumea asta, auzi, nici măcar chinezul cu ricşa lui cu felinar roşu funebru?

Douăzeci şi trei de ore. Douăzeci şi două şi jumătate.

După ora trei noaptea m-am mai relaxat, dar după micul dejun stresul a revenit cu aceeaşi intensitate. După-amiază totul se cutremura în jurul meu: erau ultimele ore. Cinci ore. Patru şi jumătate. Pe Rue de Rennes, un şir lung de taxiuri... Priveam luminile reclamelor ca în transă.

Penultima oră. Ultima. Şi, brusc, totul s-a oprit, şi trepidațiile, şi nelinişstea, şi suferința. În locul lor s-a instalat o linişte de templu în ruine. Totul s-a golit, s-a estompat şi am adormit.

*

M-am trezit linişstit. Furia aceea de patruzeci şi opt de ore îmi părea acum nu numai la o mie de kilometri distanță, ci şi nejustificată. Fusese ca o boală scurtă, de care, din fericire, mă vindecasem rapid. Lăsase în urmă doar o oboseală imensă şi un sentiment de vinovăție față de Silvaine. Uitasem de ea în tot intervalul acela (ba chiar aveam impresia că şi la telefon îi vorbisem foarte rece), ba mai mult, ca unul care-şi jefuieşte propria nevastă, furasem catrenul destinat ei şi i-l dădusem alteia.

Acest sentiment nu m-a părăsit nici la aeroport şi nici când am ajuns la Tirana. Chiar din primele zile am început să-mi fac din nou *mea culpa*, acuzându-mă de neseriozitate, labilitate etc. în relația cu ea. Aveam convingerea că, la fel ca şi data trecută, când cu telefonul de la miezul nopții, aş fi avut şi acum prilejul s-o întâlnesc, dar îmi ascunsesem lipsa de bărbăție invocând prezența celorlalți.

Cel mai ciudat mi se păruse că, odată cu trecerea timpului, în conştiința mea, aşteptarea de patruzeci şi opt de ore s-a proiectat de la madame V. asupra lui Silvaine, în acelaşi fel în care cele patru versuri care-i aparțineau acesteia ajunseseră la madame V.

Între ele avuseseră loc şi alte asemenea schimburi: aşa, de pildă, o parte a discuțiilor mele cu Silvaine au trecut în contul doamnei V., iar haina de blană a celei din urmă, împreună cu expresia „curvă de cristal”, nu ştiu prin ce mister, au ajuns în contul lui Silvaine. Numai Rue Monsieur-le-Prince, neutră, asemenea unui loc în care s-a

săvârşit un păcat sau prin care a trecut un sfânt, i-a fost dată celei de-a treia femei, necunoscutei...

La Tirana, în orele când mă plictiseam, obişnuiam să mă uit la pozele lui Silvaine, reciteam un articol elogios despre ea dintr-o revistă de teatru sau începeam să mă judec singur, fără să pot înțelege cum fusese posibil să stau ca un bou în hotel, la doi paşi de locul în care *la très jolie parisienne* mă aştepta...

Mă gândeam la asta mai ales în zilele lungi de iarnă, dar cu calm, fără patimă. Aveam doar o umbră de regret, rămasă dintr-un alt secol, aparținându-i altcuiva, ajunsă la mine întâmplător. Îmi spuneam că acesta este un sentiment neomenesc şi că Silvaine era pentru mine în primul rând o pariziană, drept care, dacă eram în Paris, dacă îi cutreieram străzile, cu alte cuvinte dacă *aveam* Parisul, dorința pentru ea scădea. Iar când eram departe... Tot ghemul gândurilor despre ea mi se derula în cap, împreună cu semnele misterioase, cu fatalitatea şi cu piedica aceea invizibilă, imaterială, care stătea undeva la pândă.

Într-o zi, pe când stăteam şi revedeam totul pentru a nu ştiu câta oară, zgomotul grindinei în geam m-a făcut să sar în picioare. Un presentiment dintre acelea pe care ți le trezesc ploaia sau ninsoarea, o speranță deşartă că în bobițele de gheață se poate ascunde un mesaj de departe, m-a făcut să mă apropii de fereastră. Am privit mult, atât de mult şi de concentrat încât m-a cuprins amețeala. Dar în grindina de afară nu am descoperit decât muțenia nesfârşită a cerului.

A patra însemnare
Diavolul

Naționalitatea – albaneză. Profesia – cineast. Motivul călătoriei în Franța – invitație din partea Comitetului de organizare a Festivalului de la Cannes. Perioada şederii – trei săptămâni. Călătoriți singur sau însoțit?

Nu mi-am crezut ochilor când am scris cuvântul *seul*, cuvânt minunat, magic, pe care aproape că-l uitasem.

Mă aşteptau cu toții la uşa Ministerului de Externe. Din priviri le dispăruse tristețea de data trecută şi li se ivise neastâmpărul cunoscut. Singur, ei? Nu spuneau altceva, doar zâmbeau cu subînțeles.

Nu voiau să ştie cum se întâmplase minunea asta. Întrucât, după ce pierdusem orice speranță, o dispută care avusese loc între doi regizori rivali, ambii cu pile mari la Comitetul Central, îl determinase pe şeful protectorilor lor, pentru a nu supăra nici una dintre părți, să facă ceea ce se face de regulă în asemenea situații: să le anuleze deplasarea (n-o să murim nici anul ăsta fără Festivalul de la Cannes). Mai apoi, analizându-se situația, se ajunsese la concluzia că hotărârea ca Albania să participe la festival fusese luată chiar de Conducător, după un pânz amical cu doi medici francezi care-i verificau periodic evoluția diabetului, şi unde, între dulciuri şi cafea, unul din ei, cinefil înrăit, întrebase: „Albania de ce nu participă la Festivalul de la Cannes?” Imediat după asta, se dăduse ordin ca, rapid, în câteva zile, unul din cei doi regizori rivali să plece în Franța. Lucru care s-a dovedit imposibil, deoarece, între timp, aceştia făcuseră nenumărate memorii în care se bălăcăriseră reciproc, aşa încât dosarele lor puteau fi oricând o pradă râvnită de orice

procuror. În fața acestei situații disperate, după ce directorul făcuse cărare până la şeful de cadre, acesta din urmă, speriat de moarte, deoarece vina pentru ratarea festivalului ar fi putut să-i fie pusă lui în cârcă, şi-a amintit brusc de mine (ăsta a mai fost în Occident).

O parte dintre amănunte le aflasem pe culoarele Studioului, restul direct de la şeful de cadre, când m-a anunțat, cu o căutătură răutăcioasă, să mă prezint de urgență la Ministerul de Externe.

Dar pe prietenii mei nu-i interesau toate acestea. Ei continuau să zâmbească cu subînțeles, iar mie îmi era clar că, orice aş fi făcut, de data aceasta nu mai aveam scăpare. Şi totuşi nu aveam cine ştie ce emoții. Speram că le voi putea satisface în cele din urmă curiozitatea aceea neroadă. Nu era puțin lucru să stai trei săptămâni la Paris. Ceva-ceva tot o ieşi.

Aşa-mi ziceam şi totuşi, în vreme ce făceam pregătirile de călătorie, m-am surprins învârtindu-mă fără rost prin cameră, ca niciodată până atunci, ceea ce mi°a arătat că în subconştientul meu încercam să-mi găsesc deja scuzele. Aveam de gând să-i duc de nas, abătându-le atenția spre altceva.

Aşa încât, stârnit de agitația aceea zgomotoasă de dinaintea plecării, am reluat legătura cu două actrițe amatoare de la Fabrica de medicamente, care, după ce citiseră scenariul meu, geloase una pe alta, nu mai visau altceva decât să joace rolul Doruntinei.

Promisiunea făcută fiecăreia în parte, împreună cu toate trucurile pe care le folosesc bărbații în asemenea cazuri, le convinsese să accepte ceea ce până atunci refuzaseră cu încăpățânare: să se fotografieze nud.

Convins că-i voi lăsa mască, mi-am convocat apoi prietenii şi, învingându-mi mustrările de conştiință, le-am arătat pozele.

— Sunt mişto şi astea, dar noi o vrem pe Cealaltă, pe aia pe care o aşteptăm de mult...

Am văzut negru în faţa ochilor. Pe chip mi se aşternuse un zâmbet neputincios, de capitulare, dar în sinea mea îi trimiteam la naiba: Animalelor, nu vă mai satură pământul!

Dezamăgit la culme, am băgat fotografiile în geantă. Mi-am amintit cât pătimisem ca să le obţin şi am bodogănit din nou în sinea mea: Nu vă mai satură pământul!

*

Peste câteva minute vom ateriza pe aeroportul Orly. Pasagerii sunt rugaţi...

Iarăşi la Paris. Singur şi liber de data asta.

În spatele perdelelor fine ale hotelului se zăreau luminiţele marelui oraş. Venise momentul primului telefon, însoţit de o uşoară emoţie: dacă prietenii mei nu sunt acasă? Primul apel, al doilea, al patrulea... linişte, linişte sau vocea cunoscută, rece de data aceasta, îmbălsămată, de pe robot: „Suntem în Belgia... Puteţi lăsa un mesaj...” Nu a răspuns nimeni nici la doamna V... Ce să fie?... Erau plecaţi cu toţii, de parcă se vorbiseră între ei. Şi, la sfârşit de tot, a venit şi rândul lui Silvaine.

Într-o secundă am înţeles că, în realitate, aveam emoţii doar din cauza ei. Presimţeam, în plus, că acum, când eu eram liber, ea nu era în Paris.

— *Allô? Ah, c'est toi!* Aceeaşi voce şi aceeaşi respiraţie grăbită ca întotdeauna. Când ai sosit, aha, chiar acum? Ce bine că m-ai sunat. Ai venit cu vreo nouă convenţie? Te-a adus Doruntina? A, nu? Ce minunat ar fi fost! Poate altă dată o să vii pentru ea, nu? Vreau atât de mult să joc rolul ei. Al Doruntinei... Tocmai...

— Când ne vedem? am întrebat-o.

— Mi-ar face plăcere... Dar mâine plec în Belgia.

— Chiar?

Presimțirea mea nu fusese neîntemeiată. Se grăbea şi ea să se îmbălsămeze. Bucuria din primele clipe se risipea. Îmi era scris să nu fim împreună nici de data asta.

— Tu cât stai? m-a întrebat cu o voce nelinişti tă. A, două sau trei săptămâni? Pică foarte rău. Ascultă, eu plec mâine, aşa că, dacă ai timp, putem să ne vedem o oră la vreo cafenea. Vorbim acolo.

De cum am închis telefonul mi-a părut rău că n-o întrebasem ce a vrut să spună cu „vorbim acolo". Din câte înțelesesem, pleca în Belgia pentru o filmare despre care nu ştia nici ea cât avea să dureze. Aşadar, ar fi fost bine să aflu din seara asta dacă aveam şanse s-o mai întâlnesc sau nu. I-am format din nou numărul ca s-o întreb cât va lipsi, dar apoi am renunțat. Mai bine să las totul sub semnul fatalității. Poate că astfel răul se va îndepărta.

Lungit pe pat, îmi spuneam că, dacă până acum deplasările mele la Paris fuseseră fără noimă şi inutile, aceasta de acum era cea mai lipsită de sens. La fel ca şi în celelalte cazuri, puține la număr, când Albania îşi trimisese reprezentanții, şi de data aceasta vor fi unii funcționari care vor exclama surprinşi: Ah, în fine, Albania dă semne de deschidere. Şi vor transmite şi în alte birouri vestea cea mare, iar analişti căscând zgomotos o vor consemna în dosarul subțire al Albaniei şi o vor uita în secunda următoare.

În realitate, toate acestea nu erau decât o minciună, la fel ca şi participarea noastră la Comisia contra poluării Mediteranei, la Târgul de carte de la Frankfurt sau la Olimpiadă, unde se găsea mereu un pretext (de obicei prezența sportivilor americani sau israelieni) pentru a ne retrage în ultimul moment. Şi, cu toate că lumea ştia lucrul acesta, pentru că era clar că nu poate exista olimpiadă fără atleții americani, mereu rămânea un firicel de speranță, până ce, cu două zile înainte de deschiderea Jocurilor

Olimpice, venea nu numai ordinul de anulare a participării, ci şi critici serioase la adresa slăbirii luptei de clasă, de data aceasta în sport.

Şi oricât de ilogice păreau toate acestea, participarea mea de acum la Cannes le întrecea pe toate. Nici cei care mă trimiseseră, nici ambasada noastră la Paris, nici chiar eu nu ştiam de ce venisem. Şi oricât de deştepți ar fi fost analiştii politici şi oricât de serios s-ar fi aplecat asupra dosarului Albaniei, n-ar fi putut în vecii vecilor înțelege că „dezgheţul" albanez, adică participarea Albaniei pentru prima dată la celebrul festival, nu avea nici o legătură cu noile poziții ale statului nostru, ci se datora pur şi simplu unei analize a urinei Conducătorului.

Simțeam că ar trebui să râd, dar, când m-am dus la baie să urinez, am văzut că eram livid la față.

După ce m-am învârtit o vreme prin cameră, m-am apropiat iar de telefon. Am format numărul doamnei V., cu speranța că s-o fi întors. Dar la capătul firului nu era nimeni. Atunci mă aşteptase patruzeci şi opt de ore, în vreme ce acum...

Simțeam cum furia mă cuprinde încetul cu încetul şi nu-mi pot stăpâni agitația. Ce naiba s-a întâmplat cu toți? am strigat în sinea mea. Unde au dispărut?... Simțeam că îmi amorțesc degetele. Am sunat încă o dată la Zimerman. Apoi la Alain Ch., ca să mă conving că era în Belgia şi nu mă înşelaseră urechile. Vocea soției lui de pe banda robotului pronunța clar numele țării, care acum îmi devenise antipatică.

În vreme ce răsfoiam carnețelul, privirea mi-a căzut pe un nume sub care făcusem o însemnare: „Salutări de la X. În octombrie speră să vină la Paris".

Era mesajul colegului meu de la Moscova, scris chiar de el cu câțiva ani în urmă şi adresat prietenului său Alain B., înaintea primului meu voiaj în Franța.

Fără să stau prea mult pe gânduri, am format numărul acela. Vocea de la capătul firului mi-a părut, la fel ca şi prima oară, indiferentă. A trebuit să treacă un minut până să poată înțelege că sunt aceeaşi persoană care îi transmisese, cu nişte ani înainte, un mesaj de la prietenul lui albanez.

— Aha, a făcut în cele din urmă. Ce mai face? Vine şi el la Paris?

— Nu cred, i-am zis.

— De ce?

Se pare că am întârziat cu răspunsul, pentru că el a repetat de câteva ori: „Alo! Alo!"

— Situația lui nu e tocmai bună, am rostit în cele din urmă cu o oarecare reținere.

Simțeam că nu pot respira. De data aceasta el a întârziat cu răspunsul.

— Înțeleg, a zis la un moment dat.

Liniştea care s-a lăsat între noi a dat o conotație negativă ultimelor replici.

— Aşa, deci, a făcut el. Dacă aveți vreo veste de la el, anunțați-mă. Eu voi pleca pentru câteva zile în Belgia, dar mă întorc repede.

N-am reuşit să mă stăpânesc şi l-am întrebat:

— Şi dumneavoastră?

— Cum? s-a mirat el.

— Nimic, nimic, scuzați-mă.

Belgia, am repetat apoi ca în transă.

Complet buimac, am început să răsfoiesc din nou carnetul, în căutarea numărului lui Jean Marc, pictorul scenograf, singurul căruia nu-i telefonasem. Cum de-l uitasem tocmai pe el?

Am căutat de zeci de ori la litera J., apoi la M., dar n-am dat de el, de parcă o mână invizibilă îl şterse se din carnețel. Incredibil! mi-am zis. În fine, când îmi pierdusem orice

speranță, privirea mi s-a oprit în treacăt pe un număr de pe ultima pagină, cu cifre minuscule şi, ceea ce mi s-a părut şi mai ciudat, scrise de-a curmezişul paginii. Aproape că mi-am înfipt unghiile în ele, de teamă să nu mi se furişeze printre degete... Acum nu mai aveți unde fugi. Am format precipitat numărul.

— Jean Marc? Bună seara.

— O, bună seara...

Avea vocea unui om luat prin surprindere.

— Ai venit pentru Festivalul de la Cannes?... Am scris un articol despre filmul albanez... Aş vrea să ne întâlnim... doar că o să plec...

— În Belgia? l-am întrebat.

— De unde ştii? s-a mirat el niţeluş speriat.

— Ştiu. Am bănuit.

— Hm... Ne vedem când mă întorc. Stai la acelaşi hotel?

Am vrut să-l întreb: „Te întorci marți?", dar mi s-a părut că exagerez. Eram sigur că se va întoarce chiar marți.

Era chiar poanta pe care i-o scriam Luljetei când mă aflam la Paris: ori de câte ori îl căutam la telefon, Jean Marc se afla în Belgia, de unde, de fiecare dată, se întorcea marțea. De data aceasta eram sigur că, luat prin surprindere, a hotărât pe loc să plece în Belgia numai ca să nu încalce tradiția.

M-am aşezat din nou pe marginea patului, dezamăgit ca un om pe care nu-l crede nimeni că a văzut lacrimi în ochii sfintei din icoană. Plecările lui Jean Marc erau, într-adevăr, ca un ritual misterios, dar şi mai curios era faptul că reuşise să îşi molipsească toți prietenii.

Acum eram sigur că exista o legătură secretă între el şi acest exod general spre Belgia. Eram obsedat de imaginea lui, rotund, bucălat, în costumul lui negru. Când îl cunoscusem, cu ani în urmă, primul gând care mi-a venit era că-l mai văzusem undeva. Cândva, într-un tren de

noapte, în stepa dintre Ucraina şi Rusia, un călător ud ciuciulete de ploaie intrase în compartimentul meu pe la trei noaptea şi coborâse când se crăpa de ziuă.

Alungasem gândul acesta la iuţeală, pentru că Jean Marc, după cum îmi mărturisise chiar el, nu fusese niciodată în Rusia, nici în stepa rusă, şi cu atât mai puţin în gara unui orăşel noroios, la ora trei noaptea. Şi, în plus, omul din tren era mult mai înalt decât el.

Iată însă că acum lucrul acesta nu mi se mai părea atât de ciudat. Nu-mi spusese chiar el că are o bunică ucraineancă? Şi nu vorbea ruseşte? Într-o zi, încercând să vorbesc cu el în rusă, mă pierdusem de tot. Nu-mi mai aminteam nici un cuvânt, în vreme ce el zâmbea ironic. Iar în ceea ce priveşte statura lui, în loc să mă liniştesc, intrasem şi mai mult la bănuieli după ultima noastră întâlnire de pe Rue de Rivoli. Eram supărat în după-amiaza aceea şi, pentru că ajunsesem mai devreme la întâlnire, încercasem să găsesc dugheana de unde blonda Charlotte Corday cumpărase cuţitul cu care îl ucisese pe Marat. Am căutat magazinaşul acela din curiozitate, dar şi cu un soi de neastâmpăr, până când l-am zărit venind pe Jean Marc şi m-am liniştit.

I-aş fi povestit, cu siguranţă, despre emoţiile pe care le încercasem, dacă nu mi-ar fi atras atenţia altceva, şi anume iluzia că era ceva mai înalt ca de obicei. El îmi explicase în glumă că senzaţia aceasta venea de la faptul că-şi scurtase pelerina, în vreme ce mie mi se păruse că pelerina lui era una şi aceeaşi cu cea a călătorului necunoscut din stepa rusă. Mai mult decât atât mă îngroziseră însă picăturile de ploaie de pe ea, ceea ce-l făcuse, văzându-mă privind spre cer, să-mi explice că o maşină care uda străzile îl făcuse fleaşcă...

Dar nu numai asta...

Altă dată, într-o după-amiază ceţoasă, plecând de la el spre restaurantul unde ne aştepta Zimerman, după ce a aruncat o privire de-a lungul străzii la coloana interminabilă de maşini, a scos din buzunar un bilet (care semăna cu bancnota de cincizeci de franci) şi în secunda următoare, din pământ, din iarbă verde un taxi negru a oprit chiar lângă noi. (După asta am încercat să opresc taxiurile făcând la fel, dar n-am reuşit.)

Mi-am amintit de toate acestea, dar şi de oglinzile de la el din casă, de „dispariţia" numărului lui de telefon din agenda mea, şi de discuţia noastră de atunci de pe Rue de Rivoli, când, după ce i-am povestit cum căutasem magazinul acela de cuţite, Jean Marc mi-a spus cu o faţă umbrită de tristeţe: Nu a fost scris să mă înjunghii azi...

Toate acestea mi-au trecut fulgerător prin minte şi m-au cutremurat, pentru că acum eram sigur că nimic nu fusese întâmplător, nici apariţia pe Rue de Rivoli a pelerinei ude de ploaia din stepă, nici bănuiala lui cu înjunghiatul şi nici misterul limbii ruse (o, Doamne, nu mă blocasem la fel atunci când călătorul acela din trenul de noapte spusese „orăşel păduchios şi mizerabil", iar eu îmi pierdusem graiul?), nici oglinzile, statura lui schimbătoare, taxiul negru, numărul de telefon şi mai ales plecarea lui în Belgia, această plecare ciudată, în care-i antrenase pe toţi prietenii mei. Nu, nimic nu era întâmplător şi ar fi trebuit să fiu naivul-naivilor ca să nu pricep că Jean Marc era însuşi... diavolul.

Uluit de descoperirea pe care tocmai o făcusem, am rămas o vreme nemişcat. Nu mă mai puteam gândi la altceva. Reuşise în cele din urmă să-i molipsească pe toţi, îi dusese pe tărâmul lui şi-i convertise, poate că-i transformase în vârcolaci sau chiar mai rău, îi oprise acolo.

Ce ţi-am făcut eu ţie, diavole? am exclamat şi mi-am îngropat faţa în pernă.

M-am ridicat apoi cu mintea răvăşită şi am început să mă învârt inutil de la fereastră la telefon, după care, cum se întâmpla de obicei, picioarele m-au dus singure la baie.

Aş fi vrut să-mi limpezesc gândurile şi, în timp ce stropeam porţelanul WC-ului (cu urina mea banală, care nu jucase până în prezent nici un rol în cultura albaneză, nici în viaţa mea personală), încercam să mă distrez imaginându-mi titlurile unor posibile comunicări ştiinţifice la Academie sau la Uniunea Scriitorilor: *Urina Conducătorului, factor decisiv în dezvoltarea lingvisticii noastre* sau *Rolul urinei Şefului cel mare în răspândirea filmului albanez pe mapamond*...

Mi s-a părut că râd, chiar în hohote, dar chipul meu din oglindă părea mai curând o mască, iar ceea ce-mi închipuisem a fi fost râsul meu nu era altceva decât gâlgâitul apei în vasul WC-ului.

*

Un cer cenuşiu, griul acela parizian de care-mi era teribil de dor şi care transmitea mai bine ca orice măreţia, imensitatea şi frumuseţea acestui oraş – ba chiar şi păcatele lui, care nu erau simple păcate, pentru că sub crusta lor se ascundea şi un grăunte de bucurie –, cerul acesta domina tot spaţiul din spatele ferestrei mele. Era un cenuşiu suveran, imperial, aparţinând unei alte lumi, străine de soarele copleşitor care nouă ne topea anotimpurile în săptămâni de muncă patriotică, şedinţe şi elan socialist. Era un gri ancorat în pământ cu cârlige de bronz şi cu o întreagă dantelărie de fier forjat, în vreme ce acolo, sus, în cer, o armată de clopote reverberau în aer chiar atunci când nu băteau.

Ca de fiecare dată când mă trezeam în prima zi la Paris, am stat şi acum îndelung cu privirea aţintită spre Piaţeta Invalizilor, acolo unde cenuşiul era mai strălucitor,

asemenea somnului târziu de dimineață, ce ascunde un delir diamantin. Dintr-acolo venea un mănunchi de raze palide (întodeauna am fost curios să aflu ce se întâmplă în adâncul minelor de diamante din Africa de Sud), care, nu numai că-mi dădea noi speranțe de a-mi regăsi prietenii, dar îmi dovedea că, indiferent de răutățile din jur, rezerva de fericire a omenirii era inepuizabilă.

Pe Avenue Duquesne maşinile care aprovizionau hotelurile lunecau în linişte, iar sacii de plastic cu resturi menajere, scoşi la porțile caselor, străluceau acoperiți cu bobițe de rouă. Pe ici, pe colo se deschidea câte un geam, dar cele mai multe erau încă închise.

Parisul era al doilea oraş străin de care viața mă legase pentru totdeauna. Primul se afla la mii de kilometri distanță, la nord-est, şi acum trebuie să fi fost acoperit de zăpadă: Moscova. Sub zăpada aceea era îngropată o parte din tinerețea mea. Crâmpeie din ea se aflau risipite în scenariul unui film care n-avea să se realizeze niciodată. Dar şi acelea erau prea puține şi prea palide, în vreme ce întregul ansamblu, clipă după clipă, va rămâne îngropat sub gheață pentru totdeauna. Lăsasem multe acolo, poate chiar şi un copil. Când şi când, în zilele mohorâte de iarnă, parcă auzeam un geamăt lung în depărtare, un suspin în colțul de nord-est al cerului. Trebuie să fac avort, mi-a spus într-o zi Ania A., după o absență de câteva săptămâni...

Zburaseră fără întoarcere diminețile de duminică, când gheața de pe geamuri făcea camerele şi mai întunecoase, iar pe coridor, studenții din anul doi, cu ochii umflați după orgiile de sâmbătă seara, băteau la uşa colegilor cu teama că luaseră sculament şi-i chemau din cameră „Vii nițel?" ca să vadă împreună ce e cu bubițele acelea roşii. Câțiva colegi din anul nostru îşi cumpăraseră chiar lupă, iar unul dintre ei şi-o lua cu el la cursuri... O, Doamne, totul fusese altfel

atunci şi, cu toate că acum eram îndrăgostit de Paris, vremurile acelea mi le aminteam mereu cu nostalgie.

De fiecare dată, prima dimineaţă la Paris avea ceva special. Cu un sentiment de vinovăţie în suflet, o porneam spre ambasadă. Pe vreme bună mergeam pe jos.

Ca orice delegat care ajungea la Paris, beam o cafea cu ataşatul cultural al ambasadei, discutam puţin despre situaţia politică, mai ales despre relaţiile franco-albaneze şi despre succesele din ultima vreme ale diplomaţiei noastre, până ce... venea momentul minunat în care îi spuneam „Eu o să plec acum", după care adăugam: „să mă plimb prin Paris", cuvinte pe care le pronunţam sau nu în funcţie de starea relaţiilor dintre cele două state, de mimica ataşatului cultural sau de alte împrejurări care-mi permiteau sau nu să-mi exprim sentimentele faţă de oraş.

Dar, exprimată sau nu, în sinea mea această melancolie exista. O porneam încet spre Avenue Victor Hugo şi de acolo, luând-o de obicei pe trotuarul din dreapta, mă apropiam de Place de l'étoile. Vitrinele proaspăt spălate ale magazinelor de lux, de bijuterii, sucursala Băncii Rotschild, ale magazinelor de flori, de cristale, de lenjerie scumpă îşi transmiteau una alteia, ca nişte oglinzi, imaginea mea.

La fel ca şi iubirea, Champs-élysée mi-a apărut sub nenumărate chipuri. De data aceasta mi se dezvăluia sub înfăţişarea unei tigroaice, şi asta venea, fără îndoială, de la mulţimea de femei şi fete îmbrăcate în haine de blană bej, cafenii, pepite, sare şi piper, grăbindu-se care încotro, unduindu-se, urcându-se şi coborând din maşini, intrând în cafenele, iar în blănurile acelea se ghiceau seninătatea, riscul, liniştea, misterul şi voluptatea lor.

Am mers o bucată de drum fără gânduri şi fără griji până când mi-a ieşit în faţă cafeneaua George V, în care obişnuiam să-mi beau prima cafea de dimineaţă. Ştiam că este un local fără nici un fel de tradiţie literară sau artistică,

chiar banal, la fel ca scenariile mele, dar nu-mi păsa. Era o cafenea intimă, un loc extraordinar şi, mai ales, acum devenise cafeneaua mea. Pe neaşteptate, ca o fată care-ți iese în cale, tot astfel apăruse şi ea în fața mea şi tot la fel de uşor mă sedusese.

George V era cafeneaua singurătății mele. Era un preludiu al Parisului pe care-l iubeam şi, chiar dacă acolo nu se întâmpla mare lucru, îmi transmitea o mulțime de senzații.

La fel ca şi în alte dăți, mi-am sorbit în tihnă cafeaua, deşi aveam sufletul greu ca plumbul. Prietenii mei erau plecați. Fără să vreau, mi-i imaginam când ca pe un stol de rațe sălbatice, când ca pe o adunătură de ciocli, îmbrăcați în haine negre, demodate.

Am ieşit din cafenea şi, de parcă picioarele mă duceau singure spre locul unui eveniment misterios, m-am îndreptat şi eu spre Place de la Concorde. Înainte de a ajunge pe Rivoli, unde avusese loc ultima mea întâlnire cu Diavolul, m-am oprit dinaintea hotelului Crillon, unde, cu ani în urmă, stătuse regele Zogu. Ceva mai încolo se afla hotelul Intercontinental, la intrarea căruia Avni Rustemi îl ucisese pe Esat Paşa. Place de la Concorde, unde ghilotina tăiase sute de capete, şi magazinul de unde Charlotte Corday cumpărase celebrul cuțit se aflau în apropiere.

Eram nedumerit: ideea că toată zona era un teritoriu al crimei era a mea, sau Jean Marc fusese cel care mi-o indusese, când îmi spusese că, din moment ce căutasem prăvălia de unde Corday cumpărase cuțitul ucigaş, avusesem o pornire criminală față de el? N-ai de ce să te simți jignit, adăugase după aceea, în zona asta, şi desenase cu mâna un cerc prin aer, în care se află şi clădirea Comediei Franceze, crima pare ceva natural.

Îl întrerupsesem din inepțiile lui, întrebându-l cum e posibil să gândească aşa despre un amic, dar el şi-a

continuat demonstrația halucinantă susținând că noi toți, involuntar şi subconştient, repetăm ca drogați crimele altora. Dar acestea nu sunt decât nişte reluări, un fel de copii decolorate şi golite de sânge ale crimelor comise cândva sau care nu s-au întâmplat încă. În aceste împrejurări, nu avem de ce să ne simțim vinovați, pentru că am intrat întâmplător în joc, repetăm, ca să zicem aşa, rolurile altora, ca un cântăreț care mişcă doar din buze când altul îi cântă aria.

Se încăpățâna să mă convingă apelând la exemplul cu blestemele, care, conform teoriei lui, nu sunt altceva decât expresia clară, în toate limbile pământului, a dorinței de a ucide. A mers şi mai departe, afirmând că această pornire este exprimată nu numai în lucrurile banale, cum ar fi de pildă mimica unui chip, ci şi în forma unei construcții, a unui pod, susținând chiar că el, personal, alege decorurile pentru o dramă mergând pe acelaşi principiu.

N-aş fi vrut să mă las convins, dar, împotriva voinței mele, unele dintre argumentele lui îmi păreau valabile. Ori de câte ori treceam prin fața hotelului Intercontinental, îmi aminteam înainte de orice că ucigaşul lui Esat Paşa fusese amendat cu douăzeci de franci „pentru tulburarea linişstii publice". Ãsta nu era, ca să spun aşa, decât un îndemn discret care venea din spatele coloanelor hotelului: dacă aveți de gând să faceți felul cuiva, nu veți găsi o țară mai potrivită decât Franța. Aici crima se pedepseşte cu douăzeci de franci!

Păşind pe Rivoli, încercam să-mi amintesc întreaga discuție din ziua aceea, în speranța că voi găsi cauza răului în care mă aruncase. Ne amintiserăm amândoi de teoria lui Pitagora despre migrația sufletelor şi fără îndoială că ideea foarte răspândită în ultima vreme că nici noi nu ştim ce suntem, cu ce misiune venim pe lume şi ce număr este scris în dreptul nostru în marele catastif divin tot acolo îşi aveau

obârşia. El adăugase că e convins că Pitagora sau altul ca el s-a gândit nu numai la migraţia sufletelor, ci şi la migraţia timpului. Să zicem că te trezeşti într-o dimineaţă şi ai senzaţia că bruma de pe geam, tristeţea care te loveşte pe nepusă masă sau câteva ore din ziua aceea, poate chiar întregul anotimp, aparţin altei falii temporale, să zicem anului 1163, şi că au rătăcit drumul şi au ajuns până la noi. Asta se petrece peste tot în lume, a continuat el. Zidul Berlinului, de exemplu, a fost construit de fapt eronat, înainte de vreme, în secolul al II-lea înainte de Christos, în China. E adevărat că atunci nu exista nici Berlinul şi nici măcar numele lui, dar Marele Zid i-a preluat mesajul încă din prima zi, chiar dacă o defecţiune temporală l-a trimis cu două mii şi două sute de ani înapoi. Aşa se explică, după el, controversele despre utilitatea zidului, ironiile barbarilor şi faptul că nu a fost niciodată atacat... Sau să luăm iarăşi exemplul crimelor în baie, urmase el: moartea lui Marat, de pildă, că tot ne aflăm pe Rue de Rivoli, poate şi aceea a lui Agamemnon, cea mai veche crimă de acest fel din câte se ştiu. Sunt sigur că acestea sunt doar nişte poveşti sau, mai precis, nişte scandaluri hollywoodiene neconsumate încă, dar care, din greşeală, au fost mediatizate mai devreme. Chiar şi numele Charlotte Corday ori cada de baie, îndeosebi cea de argint a lui Agamemnon, sunt pe stilul Hollywoodului, nu-ţi dai seama? Nume tipic de stea de cinema, plete blonde, vilă cu piscină şi jacuzzi... Dar în cazul asasinării lui Kennedy s-a întâmplat contrariul, continuase el. În realitate, aceasta trebuia să aibă loc înaintea anului 1450, în timpul sărbătorilor religioase, la Roma. Spre ghinionul lui Kennedy însă, un marinar al lui Cristofor Columb a dus mesajul pe pământ american, unde a aşteptat peste cinci sute de ani pentru a se împlini.

Aşa se mişcă totul pe acest pământ, după teoria lui, într-un vârtej neîntrerupt, aparent haotic, dar care, în realitate,

are nişte reguli şi un echilibru interior. Cât priveşte erorile, acestea sunt extrem de puține în comparație cu dimensiunile acestui tăvălug uriaş. Cât priveşte țara ta, de exemplu, care, după cum mi-ai povestit chiar tu, este poate singura pe lume care se învecinează cu ea însăşi, adică cu teritorii populate tot de albanezi, m-am gândit îndelung şi am ajuns la concluzia că această configurație a ei a fost rezultatul unei confuzii cu proiectul vreunei mănăstiri, la care, din cine ştie ce motive, s-a renunțat...

În vreme ce-mi aminteam cuvintele lui, privirile mi se opreau involuntar pe vreun stâlp ori pe vreun zid pe care le văzusem şi atunci, în ziua în care îl ascultasem vorbind fără şir. Aveam o ultimă speranță, fără îndoială, falsă, că poate, mai limpede decât cuvintele lui, semnele acelea despre care vorbea mi-ar fi desluşit cauzele celor ce mi se întâmplaseră.

N-ai decât să crezi ce vrei despre lume şi crime şi migrația epocilor, am spus aproape cu glas tare, numai adu-mi prietenii înapoi, diavole.

*

La hotel am găsit un mesaj din partea ambasadei, care-mi cerea să le dau un telefon. Cu toate că nu-mi făcea nici o plăcere, am ridicat receptorul şi am format numărul. Mi-a venit inima la loc când mi-au spus că era vorba despre plecarea spre Cannes, unde avea să mă însoțească ataşatul cultural.

M-am bucurat că aveam ocazia să străbat Franța de la un capăt la altul cu maşina, fără să-mi închipui ce groaznic avea să fie să ascult o zi întreagă banalitățile emise de un funcționar albanez.

La început, ştiind că mă credea omul Securității şi că, la întoarcerea în Albania, aveam să raportez, printre altele, şi discuția cu el, pentru a-i mai domoli zelul exagerat, l-am lăsat să înțeleagă că pasiunea mea era cinematografia şi că

nu mă impresionau atât de tare părerile străinilor despre succesele Albaniei: desfiinţarea taxelor, asistenţa sanitară gratuită etc. Dar, spre uimirea mea, după toate acestea, el s-a aprins şi mai tare. Pare-se că experienţa lui de dinozaur, antrenat în arta mistificării, l-a făcut să se îndoiască de sinceritatea mea.

Acest joc de-a şoarecele şi pisica a început să mă distreze. Mă prefăceam că mi-e somn, căscam şi răspundeam monosilabic, gesturi la care el se înfierbânta şi mai mult. Doar atunci când a început să vorbească despre operele Conducătorului şi despre francezii care chipurile ne invidiau – „Sunteţi fericiţi cu un asemenea conducător" – m-am trezit la realitate. Destul, omule! am zis în sinea mea.

Adevărul e că ar fi fost periculos să duc jocul mai departe. M-am prefăcut că ascult cu atenţie, punându-i chiar şi câte o întrebare, de exemplu, care dintre volumele Conducătorului i se pare cel mai de seamă, fază la care lui i-a revenit stăpânirea de sine. După discuţia asta, când el a început să fie mai reţinut, a fost rândul meu să intru la bănuieli.

Echilibrul dintre noi s-a restabilit după cea de-a doua oprire, când am mers amândoi la toaletă într-un local de pe autostradă. Acolo, eu m-am plâns că mă dor rinichii, iar el mi-a zis că nu crede că e din cauza călătoriei şi că ar fi fost bine să-mi fac o analiză a urinei, ceea ce mie mi-a provocat un râs în hohote, cum rareori am râs în viaţă.

Complet uluit, mă privea cum mă prăpădeam de râs, dădea din cap, apoi, când m-am mai liniştit, mi-a spus: „Eşti cam ciudat", iar ceva mai târziu a adăugat: „Au dreptate ăia care spun că voi, artiştii, sunteţi săriţi de pe fix".

*

La Cannes am ajuns pe înserat. Deşi eram obosiți, îndată ce ne-am cazat la hotel, am ieşit să ne plimbăm puțin în jurul Palais des Festivals.

Deşi pustii, împrejurimile Palatului erau acum de o mie de ori mai frumoase decât în reportajele pe care le urmărisem la televizor noaptea târziu, acasă, cu speranța că turnătorii cartierului au vederea slabă şi nu-mi vor observa antena cocoțată pe acoperiş.

Pe un afiş dezlipit de vânt am văzut, cu satisfacția cu care-ți întâlneşti o veche cunoştință, chipul lui Zimerman.

Ataşatul se simțea obosit, dar eu am insistat să ne mai plimbăm puțin pe lângă țărm, acolo unde vilele cu porți de fier forjat zăvorâte în perioada asta se înşirau una după alta.

Întotdeauna am considerat că prăbuşirea unui regim politic se manifestă cel mai spectaculos şi mai evident prin trecerea rapidă a vilelor de pe litoral de la cei învinşi la învingători. După care urmează, fireşte, celelalte proprietăți. Iar primele care simt pe pielea lor nenorocirea sunt doamnele din înalta societate, ai căror umeri, de pe care au fost smulse bijuteriile şi broderiile grele, se încovoaie în aşteptarea loviturii următoare.

Încă puțin şi, în lumina albă a lunii, aş fi putut zări, poate, perlele risipite, amestecate cu bucăți de scoică şi cuarț strălucitor, ale unor aristocrate imaginare.

Când ne-am întors, se întunecase. Ostenit, mi-a trecut prin cap că ziua următoare avea să fie extenuantă – trebuia să particip la şedințe inutile, la care habar n-aveam ce ar fi trebuit să spun, iar ceilalți, ascultând tâmpeniile mele, se vor privi jenați ca atunci când auzi aberațiile unui nebun, până ce, în final, unul dintre ei, probabil şeful comisiei, va spune: În cazul acesta, domnule, pentru că nu ați dat un răspuns pertinent la chestiunea pusă aici, permiteți-mi să vă întreb: de ce ați venit sau, mai precis, de ce v-au trimis aici? Iar mie n-o să-mi rămână altceva de făcut decât să mă

prăpădesc de râs, într-o izbucnire colosală şi nebunească, care aduce atât de mult cu vuietul apei în WC.

Cineva de la recepţie ne-a sfătuit ca pe timpul nopţii să lăsăm maşina într-o parcare. Deşi morţi de somn, am ieşit din nou să ducem maşina în parcarea subterană a Palais des Festival, cum făcuseră toţi. În timp ce căutam un loc, mi-am imaginat, în seara de gală, după decernarea premiilor şi recepţie, stelele cinematografiei mondiale coborând aici pentru a-şi lua maşinile şi apoi umbletul lor degajat, încoace şi încolo, prin peştera subterană, luminată anemic, pronunţând fraze monstruoase, deformate de pereţii de beton; parcă vedeam rătăcirea lor prin semiobscuritate, imediat după strălucirea recepţiei de sus, rătăcire care semăna oarecum cu căderea în lumea de dincolo.

Mirosul de benzină şi învârtitul în spirală cu maşina mi-au provocat o ameţeală ciudată. Luminile de semnalizare roşii şi albastre lunecau tot mai repede. Nu sunt locuri la etajul al doilea... Al treilea e plin de păcătoşi...

Dar noi? Noi în care cerc vom fi?

Nu m-am mirat deloc atunci când omul cu geantă de funcţionar, căruia, se pare, îi pusesem această întrebare, s-a dat la o parte la început, ferindu-se de maşină, după care ne-a făcut cu degetul mare semnul „jos” la fel ca romanii, atunci când votau moartea gladiatorului.

Lumina farurilor cădea fără milă pe desenele în graffiti cu texte neinteresante, într-o limbă străină. Urme de urină pe beton, dintr-o realitate la fel de paralelă. Ne strecuram printre ele de parcă încercam să descoperim mesajul Urinei Supreme.

Etajul al patrulea... Aici se află cercul cineaştilor rataţi? Mai jos, cu siguranţă, mi-am zis. Un tip care semăna cu taică-meu a dus palma la ochi pentru a se apăra de lumina farurilor. Am întors capul să-l întreb: Ce-i cu tine aici?, când, brusc, mi-a ieşit în cale colegul meu de la Moscova, pe

care-l zăream însă tulbure, ca într-o oglindă aburită. În mână parcă ținea nişte hârtii, nişte formulare pentru refugiați, şi încă ceva, probabil vechea lui radiografie.

Mi-am amintit noaptea când a vrut să mă facă să joc ruleta rusească, pariul pe ochi, dar, înainte de a reuşi să-l întreb Ce e cu ochii tăi?, el mi-a răspuns că între timp şi-i schimbase. Am vrut să-i spun Te-au invitat şi pe tine acolo, te-au pus în fața întrebării: ori vei vedea de o sută de ori mai bine, ori ți-i vei pierde definitiv, iar tu ai acceptat, nătărăule? Dar n-am apucat, pentru că, grație unei mărunte dereglări a mecanismului care făcea ca întrebările mele să ajungă în creierul lui înainte să le pronunț, el mi-a răspuns în avans: Nu au reuşit, pentru că între timp eu mi i-am schimbat cu ochii unui tigru furios.

Am ridicat din umeri neînțelegând nimic, în vreme ce el a rostit cuvintele misterioase: „Din copacul prăbuşit toți taie lemne."

Despre ce vorbeşti, am vrut să-l întreb, nu cumva despre scenariul pe care l-am scris inspirat de nuvela ta? Dar mi-ai permis chiar tu... Dar acolo, lângă noi, se afla într-adevăr un om la pământ, plin de sânge. Nu era maşina ta, nu? mi-a zis, încercând să se ridice într-un cot. M-au ucis acum şase sute de ani, prin trădare, Kosovopolje. Despre câmpia aia şi despre lupta aia se vorbeşte peste tot în ultima vreme, mi-am zis. Eu sunt Jakub Celebi, a spus el, prințul moştenitor, hăcuit de viziri imediat după moartea tatălui meu, sultanul Murat, lăudat fie-i numele în veci.

Am vrut să-i spun că mai auzisem asta şi că fratele lui mai mic, Baiazid, pus ilegal pe tron, nu avusese o soartă mai bună, dar el m-a întrerupt: Ce s-a întâmplat în cortul împărătesc, nu ştie nimeni... Blestemați să fiți voi, balcanicii, care ați răspândit o aşa minciună. Pentru asta, în după-amiaza aceea, spiritul lui a aruncat blestem peste capetele voastre.

Era uşor de bănuit şi fără să spui tu, mi-am zis.

Dar uite că ceva mai încolo a apărut din nou colegul meu de la Moscova. Voiam să-i spun: Va trece şi asta, sunt sigur, iar tu vei veni din nou la Paris...

O să mergem împreună... a zis el... în acelaşi avion... ha, ha, ha!

Hohotele lui mi-au înghețat sângele în vine şi abia aşteptam să scap de el. m-am bucurat când, în cele din urmă l-am zărit pe Zimerman. Dar el stătea într-o poziție anormală şi, în plus, în loc să mă salute, mi-a strigat cu ură: Ce faci, dai peste mine?

Am vrut să-l întreb: Ce e cu voi toți, dar el a urlat din nou la mine: De ce arunci cu noroi?

M-am îngrozit, dar nu atât din cauza disperării lui, ci pentru că abia atunci am văzut că tălpile mele îi striveau chipul. Ba chiar îl rănisem pe obraji.

O, Doamne, cum de ajunsesem să fac aşa ceva?

M-am agățat de portiera maşinii ca să nu mă prăbuşesc.

— Ți-e rău? m-a întrebat ataşatul cultural, care tocmai parcase maşina. Eşti palid.

— Da... Mi-a scăzut tensiunea.

Continuam să mă holbez la chipul lui Zimerman, dar de data aceasta pe un afiş pe care vântul, după ce-l smulsese de undeva, îl adusese cine ştie cum tocmai aici. Mi-am luat tălpile de pe el şi am văzut că hârtia era ruptă chiar în dreptul obrajilor.

A cincea însemnare
Mesajul nu poate trece

Noaptea ne-a prins pe drum mai repede decât ne aşteptasem. Până la Paris mai aveam destul. Ca orice altă ţară, şi Franţa părea mai mare noaptea. Cerul se prăbuşise brusc peste pământ şi confruntarea lor teribilă mi-a sugerat haosul primordial.

Încercam inutil să aţipesc. Ajungeam doar la prima fază a somnului, cea mai nesuferită. Am încercat să mă relaxez prin metodele cunoscute, cum ar fi număratul, sau cu speranţa că prietenii mei se întorseseră între timp la Paris, dar a fost imposibil.

Nu ştiu cum, mi s-a năzărit să analizez nenorocirile familiei regelui Oedip. Poate din cauza afişului pe care-l văzusem în ultima zi la Cannes sau din cauză că Zimerman nu acceptase rolul lui Laios, după cum îmi mărturisise mai demult.

Chiar asta îmi trebuia acum, mi-am spus când, în loc să-mi continui numărătoarea, am început să derulez filmul evenimentelor, în speranţa că o să reuşesc să aţipesc nitel. Dar nu mai puteam evita supliciul. Mă întrebasem şi-n alte dăţi, oare ce se petrecuse în realitate în acea nefericită familie tebană, dar niciodată nu am reuşit să formulez vreun răspuns.

Oedip este fiul lui Laios, mi-am zis. (Un lingvist a arătat că numele acestuia din urmă vine din albanezul *laj*[1]). Deci Oedip este fiul lui Laios. Dar, în acelaşi timp, este şi soţul Iocastei, al maică-sii. Deci, din acest punct de vedere, el este propriul său tată. Laios este tatăl lui Oedip. Dar, fiind soţul soţiei lui Oedip, îi poate fi acestuia şi fiu.

Oricât aş fi încercat să mă relaxez, nu puteam scăpa de talmeş-balmeşul din creier. Aşadar, tatăl şi fiul aveau o singură soţie, pe Iocasta. Amândoi îşi puteau fi în acelaşi

[1] A răsplăti (albaneză). (N. tr.)

timp tată şi fiu. Cu alte cuvinte, fiecare ar fi putut să-l procreeze pe celălalt, iar faptul că Laios a făcut primul acest lucru nu a fost decât o chestiune de timp.

Haosul din capul meu era probabil identic cu cel al omului primitiv, care nu făcea nici o diferenţă între azi, mâine sau ieri. Aveau dreptate aceia care, luând în considerare incestul, legau povestea lui Oedip de toată această babilonie.

Acum mă simţeam într-adevăr ceva mai relaxat. Panourile luminoase de pe şosea: „Motel", „Snack Bar", „Paris 191 km" sau „Paris 165 km" aveau un efect liniştitor. Dar, când am intrat iarăşi pe şoseaua naţională, întunericul a devenit mai dens şi Franţa s-a dilatat din nou.

Se simţea din nou tendinţa spre haos, nu numai a cerului, ci şi a pământului. Am schimbat câteva fraze cu funcţionarul ambasadei, dar acestea au fost atât de banale, că după aceea am şi regretat.

Gândurile au început din nou să mi-o ia razna, şi încă rău de tot, amestecând vrute şi nevrute într-o bulibăşeală de nedescris. O umbrelă prăbuşită pe marginea şoselei, procentul taxelor în Suedia, ministrul albanez al culturii coborând din maşină la Teatrul Naţional şi cineva care îl aştepta acolo adresându-i-se cu „tovarăşe ministru", fără ca ministrul să-i acorde vreo atenţie etc., etc.

Singurul lucru mai important pe care mi l-am amintit a fost sosirea primelor prezervative la magazinele din orăşelul în care făcusem liceul, eveniment care avea legătură cu Festivalul de la Cannes doar prin prisma faptului că avusesem de gând să scriu un scenariu pe această temă. Îmi planificasem de mai multă vreme să fac un scenariu pornind de la enunţul „s-a adus ceva", cum ar fi „aducerea microfoanelor de supraveghere în oraşul N". Sau aducerea frigiderelor, a specialiştilor chinezi ş.a.m.d.

Deşi a trecut multă vreme de atunci, îmi amintesc perfect agitaţia pe care a produs-o în oraş vestea că la farmacie fusese adusă o cantitate oarecare de prezervative, pasiunile trezite în fantezia localnicilor, ordinele succesive venite de la comitetul de partid, ba să se permită vânzarea, ba să se interzică ori să se suspende până la noi dispoziţii, zvonul că se vor vinde numai cu autorizaţie, că primele care vor beneficia vor fi familiile veteranilor de război etc., etc., până în ziua când prezervativele au fost scoase într-adevăr la vânzare, iar jumătate dintre colegii mei, după ce le-au cumpărat, nerăbdători, şi le-au pus chiar în clasă, la ora de chimie.

Paris 89 km. Apropierea de capitală îmi limpezea gândurile. Eram din nou pe autostradă, iar Franţa îşi recăpătase dimensiunile reale. Uneori îmi trecea prin creierul înfierbântat gândul că tot astfel, în nopţi ceţoase şi întunecate, bărbaţilor politici le vine ideea dublării sau triplării suprafeţei statelor pe care le conduc.

*

La Paris am ajuns târziu. Era aproape de miezul nopţii şi se făcuse frig. Telefoanele prietenilor erau mute, ca de obicei.

A doua zi, una dintre cunoştinţele mele, Richard L., care-mi reproşa mereu că nu-mi fac timp şi pentru el, a rămas surprins că am acceptat numaidecât să iau cina în compania lui. M-a invitat la un mic restaurant din Montparnasse şi, după ce am mâncat, din ce în ce mai mirat că nu mă grăbeam să-mi iau rămas-bun, mi-a propus să mergem într-un bar de noapte.

— A fost super, i-am spus părăsind localul.

El era fericit şi părea să-mi spună din priviri: Am putea să vedem împreună multe lucruri frumoase la Paris, dar tu, nu ştiu de ce, nu vrei să fim prieteni.

Ehei, puişor, i-am zis în gând, asta n-ai s-o afli niciodată.

Adevărul e că nu voiam să mă apropii prea mult de el nu numai pentru că era maoist, ci pentru că devenea extrem de enervant atunci când încerca să mă convingă că în Franța nimic nu merge cum trebuie, în vreme ce în Albania, unde era invitat în fiecare an, totul e minunat. Fusesem tentat în vreo două rânduri să-i spun: la ascultă, eu nu sunt unul din ăia care laudă necondiționat Occidentul, dar admirația ta pentru Albania este mai mult decât suspectă. Şi i-aş fi spus°o, mai ales într-o zi ca aceea, dacă amicul meu de la Moscova nu m-ar fi avertizat la un moment dat să mă feresc de asemenea indivizi, deoarece, în timpul unei călătorii în Germania, întâlnise şi el câteva specimene asemănătoare, care-l denunțaseră că se întâlnise la München cu un scriitor albanez din exil.

— Acum unde ai vrea să mergem? m-a întrebat Richard, în timp ce ne îndreptam spre Champs-élysées.

Eu m-am gândit câteva clipe.

— Pentru că am început-o la barul ăla de striptease, hai să mergem acum la curvele adevărate, i-am spus.

— La curve? Vorbeşti serios?

Era atât de surprins, încât am avut impresia că o ia razna.

Nu credeam că o să mă dea de gol. Totuşi, în sinea mea mă gândeam deja cum aveam să mă apăr: cunoaşterea putreziciunii capitaliste din motive profesionale.

Primele prostituate le-am întâlnit pe Avenue Foch. Ceva mai încolo, în mijlocul parcului, altele ieşeau din umbră singure sau câte două, luminate de farurile maşinilor. Şi mai departe sclipeau alte luminițe roşii, agitându-se ca într-un furnicar. Uneori, mişcările încetineau sau chiar încetau, ceea ce arăta că acolo se duceau tratative.

— În seara asta nu sunt prea multe, a remarcat el. Poate pentru că e cam frig. Mergem în Place Pigalle?

Ne-am îndreptat spre Arcul de Triumf, apoi am cotit pe Avenue Wagram. Încercam să nu mă gândesc la nimic.

Când am ajuns, am parcat maşina pe o străduţă şi am început să ne învârtim de colo-colo.

— Slavă Domnului, sunt destule! a spus Richard, frecându-şi mâinile.

Pe trotuar, fetele erau parcă mai multe ca niciodată. Erau vesele sau poate că aşa ni se părea nouă, pentru că şi noi ne simţeam mai însufleţiţi ca niciodată. Am intrat în vorbă cu câteva, curioşi, chipurile, să le aflăm tariful.

Postaţi la intrarea în localurile de noapte, peştii fetelor ne invitau în toate limbile pământului să le călcăm pragul.

— Dacă tot ne-am spurcat, acum n-avem decât să intrăm de-a binelea în infern, i-am zis lui Richard.

El nu-şi mai încăpea în piele de bucurie.

— Am vrut să-ţi propun şi eu acelaşi lucru, mi-a răspuns. Dar nu ştiu de ce am avut o reţinere. Pari foarte serios... În fine... Hai să intrăm în infern, bine ai zis.

În mocirla infernului capitalist, mi-am repetat în gând. Aşa aveam să mă justific dacă aş fi fost luat la întrebări... Aţi intrat acolo ca să vă distraţi, nu-i aşa? Nicidecum, tovarăşe, dimpotrivă, pentru a cunoaşte mai bine depravarea din societatea capitalistă. Ba chiar am pomenit de câteva ori cuvântul „infern”, adică „infernul capitalist”. Asta i-am spus-o şi francezului care mă însoţea, „infern”, puteţi să-l întrebaţi.

Acest dialog imaginar m-a liniştit complet.

Ne-am învârtit o vreme prin faţa localurilor de noapte, înainte de a intra în acela care mi s-a părut cel mai tipic, adică cel mai depravat. O lumină roşie difuză, pereţi acoperiţi cu catifea vişinie, la bar câteva fete pe jumătate dezbrăcate, două-trei măsuţe pentru clienţi şi un podium pătrat, uriaş, pe care, probabil, fetele făceau striptease. Ca la comandă, două dintre ele s-au aşezat la masa noastră şi

ne-au propus să bem ceva împreună. Una era subțire, cu un trup de adolescentă, cealaltă părea mai matură, poate pentru că semăna cu o fată de la țară.

Discuția nu avansa deloc. Toate cuvintele păreau spuse deja cu mii de ani înainte, iar tot ceea ce auzeam de la ele mi se părea deja cunoscut sau prea banal. Ele au înțeles rapid că nu aveam nici un fel de „pornire" şi că venisem acolo împinşi doar de curiozitate. Atunci am început să discutăm mai liber, ca nişte oameni care nu au nimic de ascuns unii față de alții. Subțirica a încercat să ne explice cam ce se petrecea acolo. Mai întâi, un pahar de şampanie. Apoi, ea avea să se dezbrace în fața noastră pe podium. Un număr de striptease veritabil, a repetat ea, arătându-ne podiumul, chiar în fața voastră şi nu pe vreo scenă cu lumini care se sting chiar în momentul culminant, atunci când tu ai vrea, din contră, să se aprindă mai tare. Nu, aici se face striptease adevărat, fără şmecherii.

Am băut o gură de şampanie, apoi s-a ridicat şi a început să se dezbrace pe acordurile unei muzici lente. Goliciunea ei era într-adevăr aşa cum spusese: adevărată, fără ascunzişuri.

A rămas aşa câteva minute, dansând şi unduindu-se fără grabă, apoi s-a retras în spatele unei perdele să se îmbrace.

— Ți-ai vopsit părul pubian? am întrebat-o când s-a aşezat din nou la masa noastră.

— Nu, doar m-am ras puțin pe margini.

— Nu-mi plac alea care se vopsesc, i-am zis. Mai ales atunci când se fac lila sau oranj.

— Nici mie nu-mi plac, a intervenit şi Richard.

— Aveți dreptate, a spus şi fata. Culorile naturale sunt cele mai frumoase.

O bucată de vreme am discutat despre ecologie.

Pe mine mă atrăgea cealaltă fată, cea mai plinuță, care părea mai naturală în orice făcea.

— Din ce țară eşti? m-a întrebat ea.

— Sunt... flamand, i-am răspuns.

— Supertare! a exclamat Richard, lovindu-se cu palma peste frunte.

— Vă bateți joc de noi? a întrebat subțirica. Ce-i cu flamanzii ăştia? N-am auzit de ei.

— Olandezi, i-am răspuns eu. Nu credeți că sunt olandez? Uite, vă spun şi cum mă cheamă: Karlijn Stoffels.

Nici nu ştiu cum de mi-a venit în minte numele ăsta.

— Karlijn Stoffels, a repetat Richard, bâlbâindu-se. Beton!

— La noi înseamnă Charles, nu? a observat una dintre fete.

Am dat din cap că da. Ele au schimbat între ele câteva cuvinte într-un fel de jargon.

Am băut din nou şampanie şi din spatele perdelei a apărut o altă fată care urma să se dezbrace. Era frumoasă, dar părea cam fără chef. Apoi a urmat alta, între timp sticla de şampanie se golise şi fetele, după ce ne-au cerut aprobarea, au mai comandat una. Aşteptam să-i vină rândul fetei plinuțe de lângă noi. Acum eram convins că avea ce arăta, un sex adevărat, durduliu ca o pâine de la țară, dorit cu siguranță de cineva, de un bărbat la care şi ea se gândea excitată, iar asta se vedea imediat pe chipul ei lătăreț.

Încă de pe acum mi se învălmăşeau prin cap scene din povestirea pe care aveam să le-o servesc prietenilor de acasă. Ultima parte a călătoriei, când avionul îşi va reduce din viteză şi sub el se vor desfăşura câmpiile socialiste trasate cu rigla şi echerul, era momentul care mă stresa cel mai mult. În față se înalță munții Krujei, iar în partea dreaptă se zăreşte antena uriaşă de la Shijak, unde sămânța prietenilor mei a stropit deja, fără doar şi poate, limbile altaice, excitându-i la culme pe scriitorii din acest spațiu asiatic.

— Karlijn Stoffels, mi s-a adresat la un moment dat Richard, e momentul să facem paşi.

— De ce vă grăbiți? au sărit fetele.

— Avem treabă, le-a zis Richard.

— Treabă? s-a mirat subțirica. Ce treabă aveți noaptea decât să vă distrați? Mai stați puțin. Charles, s-a întors spre mine. Convinge-l şi pe el să mai rămâneți puțin.

M-am uitat la Richard.

— Avem treabă, a repetat el.

— Avem o mulțime de treabă, am adăugat eu şi m-am ridicat.

Fetele ne priveau cu neîncredere.

— Nu cumva sunteți gay? a riscat subțirica.

— Nu se ştie. He-he! Chiar dacă nu suntem, am putea deveni, i-a răspuns Richard.

Una dintre ele i-a făcut semn celeilalte să ne lase în pace: N-o mai lungi, nu vezi că nu sunt normali?

În vreme ce achitam nota, am auzit-o pe subțirică şoptind: „Cine ştie unde dau lovitura în seara asta".

Afară ploua mărunt.

— Acum trebuie să găsim maşina, mi-a zis Richard.

Eram amețiți amândoi şi nu mai ştiam unde o lăsaserăm.

— Ia stai, l-am tras de mânecă. În cartierul ăsta am un prieten. Îl cheamă Jean Marc D. Adică Jean Marc Diavolul. Te miri, nu-i aşa?

— Deloc, mi-a răspuns el.

— Stă pe aici, prin apropiere, pe Rue Frochot, numărul 7. Ce te uiți aşa la mine? Mergem la el.

— La ora asta? Imposibil.

— De ce?

— *Ma foi!* E trecut de două noaptea.

— Şi ce dacă? E prietenul meu şi chiar el mi-a spus: Vino când vrei, ziua sau noaptea, fără să mă anunți. Ai auzit?

Aşa mi-a spus: La mine acasă vii fără să anunți, ca pe vremuri. Chiar el mi-a zis asta, înțelegi?

— Nu, a negat Richard. Nu înțeleg.

În contact cu aerul rece şampania mi se urcase la cap. Cred că nici Richard nu se simțea mai bine.

— Hai să întrebăm pe careva unde-i Rue Frochot, i-am zis.

Richard a încetinit paşii.

— Karlijn Stoffels, a rostit cu glas neaşteptat de limpede. Ceea ce vrei tu să faci... nu e bine...

— Aşa crezi tu?

M-am oprit şi eu şi câteva clipe l-am privit cu un aer ironic:

— Să nu te mai plângi pe urmă că nu-mi place de tine. Înțelegi şi singur de ce, nu?

Pe chipul lui s-a aşternut o expresie de disperare profundă. A clătinat din cap de câteva ori, murmurând în neştire „scuză-mă, scuză-mă”.

Puțin după aceea, căutam împreună Rue Frochot. Am întrebat o prostituată, dar ea abia dacă ne-a învrednicit cu o privire. Ceva mai încolo am zărit un polițist înfăşurat într-o pelerină cenuşie.

— Domnule polițist, căutăm Rue Frochot, puteți să ne ajutați?

Polițistul ne-a privit bănuitor.

— E ceva în neregulă? a urmat Richard. Eu sunt Richard L., iar el este Karlijn Stoffels din Albania.

Polițistul a făcut un semn cu mâna:

— Mergeți înainte, apoi a doua stradă pe dreapta.

— Mulțumim, domnule.

Câteva minute mai târziu păşeam împreună printre clădirile tăcute, cu un aer mohorât.

— Acolo e! am exclamat eu, arătând cu mâna spre clădirea din fața noastră. Nu ți-am spus că are un pom în față?

Am rămas o vreme în fața casei, privind ferestrele oblonite.

— Jean Marc! am strigat cât m-au ținut plămânii. Jean Marc!

Priveam amândoi ferestrele întunecate, aşteptând un semn de viață. Mi-am amintit de oglinzi şi i-am povestit şi lui Richard.

— Ciudat! a exclamat el, dar era clar că se gândea în altă parte.

— Noaptea, spiritele prostituatelor se învârt de colo-colo, am continuat eu.

— Hm, ca să vezi, a făcut Richard.

— Jean Marc! am strigat din nou. Jean Marc!

— Jean Marc! a strigat şi Richard cât a putut de tare.

Dar în imobilul cu trei etaje nu se simțea nici o mişcare.

Strigam deja pentru a patra sau a cincea oară, când, la fereastra unei case vecine a apărut un cap îmbrobodit.

— Ce aveți de strigați aşa, domnilor, s-a auzit o voce de femeie bătrână. Nu ştiți cât e ceasul?

— Îl căutăm pe Jean Marc.

— Dar Jean Marc e plecat de o lună în Mexic.

— Nu se poate, a izbucnit Richard.

— Minte curva bătrână, am şuierat printre dinți.

Obloanele s-au închis cu zgomot, ceea ce nu ne-a împiedicat să ne reluăm urletele.

— Jean Marc, Jean Marc!

A scârțâit un alt oblon, de data asta la un etaj mai jos.

— Hei, voi, de colo! s-a auzit un glas de bărbat, vă căraţi de aici, sau chem poliția?

Am priceput că de data asta nu era de glumit şi ne-am întors de unde veniserăm.

— Hai să căutăm maşina, a suspinat Richard.

Mergeam amândoi prin ploaia mocănească şi el a început să fredoneze un cântec. Eu, din contră, eram surescitat. Şi pentru că nu suportam gândul că eşuasem lamentabil, am început să-l ocărăsc în gând: Jean Marc, diavole, potlogarule, hoţ de oglinzi! În loc să mă simt uşurat după asta, simţeam cum turbez şi mai tare. Am început să-i spun lui Richard tot ce-mi trecea prin cap. I-am zis că nu există un om mai josnic decât Jean Marc. Că sunt convins că face sex cu propria maşină, ba chiar că foloseşte şi prezervative.

Richard mă asculta cu gura căscată, iar eu, ca să fac povestea şi mai credibilă, i-am dat o mulţime de amănunte pe care în momentul acela le credeam şi eu. Că, de exemplu, atunci când cobora noaptea în garaj, Jean Marc pornea motorul maşinii, pentru că o voia caldă şi excitată.

Incredibil, exclama Richard, lovindu-se cu palma peste frunte. După care a început să fluiere din nou. Ne clătinam amândoi şi l-am luat cu greu din faţa unei vitrine, unde se proţăpise încercând să descifreze preţul unui aspirator.

Puţin după aceea, oprindu-se din fluierat, mi-a zis să nu i-o iau în nume de rău, că-i eram ca un frate şi avea încredere totală în mine, dar treaba aia cu prezervativele îi părea niţeluş exagerată.

Am vrut să-i strig: Şarpe ce eşti!, dar am renunţat. I-am spus numai că trebuie să fie tare prost să creadă că Jean Marc folosea prezervativele de frica sculamentului sau a unei sarcini. Nuu, e vorba de teama de a nu face cancer, pentru că numai un imbecil nu ştie că penisul este atât de sensibil, încât gazele de eşapament şi catranul pot să-l îmbolnăvească de cancer.

Atunci, el s-a plesnit cu palma peste frunte, pentru că abia în clipa aceea a priceput că Jean Marc îşi penetra maşina exact prin ţeava de eşapament, la care eu l-am luat la mişto: Da' ce credeai tu, bulangiule, că o face prin volan?

Am vrut apoi să-i spun să nu se mai plângă că oamenii îl ocolesc, dar am renunțat pentru că el mi-a cerut scuze pe un ton atât de plângăcios, încât m-am înmuiat de tot.

În depărtare s-a auzit sirena unei ambulanțe sau a unei maşini de poliție. Am schimbat o privire cu subînțeles, iar el a zis:

— Ehei, ce se întâmplă noaptea în oraşul ăsta... cât au de pătimit bietele maşini...

Undeva aproape a bătut un ceas.

— Mamăă, e trei, a făcut Richard. Apoi a plescăit din limbă, de parcă ora trei ar fi fost lucrul cel mai incredibil de pe pământ, după care a continuat să fredoneze:

Tombe la neige
Tu ne viendras pas ce soir.

*

A doua zi m-am trezit cu capul greu ca plumbul. Pe holurile hotelului se auzea zarva femeilor de serviciu. Am vrut să mai dorm puțin, dar mi-a fost imposibil. Aveam sentimentul că jumătate din creierul meu voia să doarmă, jumătatea cealaltă, nu. Telefonul se afla în raza mea vizuală şi, bâjbâind, am întins mâna după el.

Piiiip. Piiiip. Piiiip, ca de obicei. Dar nu... De la capătul celălalt al firului am auzit receptorul ridicându-se, apoi o voce catifelată, calmă, înfăşurată parcă în mătasea nopții: „Alo?”

Am pronunțat numele doamnei V., iar ea a exclamat:

— *Ah, c'est vous!*

Era încă în pat, la fel ca mine, astfel încât era normal ca moliciunea desuurilor ei să i se transfere în voce. Se întorsese în noaptea aceea de la Deauvilles. Era fericită, chiar foarte fericită că o sunasem. Şi nerăbdătoare să ne vedem.

Ne-am dat întâlnire în seara aceea.

Am ieşit din hotel pe la prânz, întrebându-mă ce aş fi putut face până diseară. Mi-am amintit că din banii luaţi pe două articole intenţionasem să cumpăr nişte candelabre de cristal. Voiam să schimb lustrele modeste din apartamentul meu de la Tirana cu altele mai „creştine", cum făcuse şi colegul meu de la Moscova cu ceva timp în urmă, lustre din acelea care-mi aminteau de candelabrele din biserică şi de vremurile în care avem o altă credinţă.

Am găsit unele aşa cum mi le imaginasem: din bronz şi cristal. De mult aveam de gând să le cumpăr, dar iată că nu reuşisem decât în ziua aceea la capătul căreia se afla seara cu madame V.

La ora opt fix intra pe uşa restaurantului în care trebuia să ne întâlnim. Agrafele strălucitoare din părul ei bogat şi coafura pretenţioasă, festivă, parcă-mi cereau de departe scuze pentru întârziere. Era îmbrăcată cu o rochie albastră care-i accentua şi mai mult albastrul ochilor. O venă de aceeaşi culoare îi şerpuia nevinovat printre perlele de la gât. Probabil că privirea mea era atât de sfredelitoare, încât ea şi-a dus involuntar mâna la piept. Doar atunci când mi-am luat ochii de la perlele ei, a deschis gura să spună ceva. Avea acelaşi ton curgător, melodios, cu o sintaxă parcă învăluită-n puf. După cină, ne-am plimbat o vreme pe Boulevard Saint-Germain, apoi am intrat într-un bar.

Era aproape două noaptea când mi-a spus:

— O să mă conduceţi până acasă?

Scârţâitul discret al ascensorului, uşa apartamentului ei când s-a deschis, toate zgomotele acestea îmi păreau încă de pe acum învăluite în ecou, de parcă deja se întâmplaseră cine ştie când.

Ne-am aşezat amândoi pe canapea, ea a turnat whisky în pahare, apoi, clipind din gene ca şi cum şi-ar fi amintit ceva, mi-a spus:

— Aveți totuşi curaj.

— De ce?

Ea a râs.

— Singur, noaptea, cu o occidentală... Eu ştiu să apreciez toate acestea...

Am îmbrățişat-o şi am tras-o încet lângă mine. Avea nişte buze frumoase, feciorelnice, în ciuda aspectului ei de femeie cu ştaif.

Gol, trupul ei păstra acelaşi aer delicat şi nobil pe care i-l dădeau agrafele, hainele şi bijuteriile strălucitoare. Părea că podoabele şi dantelele făceau deja parte din anatomia ei.

— Toate acestea s-au petrecut în imaginația mea cu un timp în urmă, i-am spus, îmbrățişând-o. Vă amintiți de zilele acelea în care m-ați aşteptat şi nu am putut veni?...

— Ştiu. Nu-mi mai aduceți aminte de calvarul acela...

Mi-am amintit şi de poemul pe care-l scrisesem atunci, dar, naiba ştie de ce, nu i-am pomenit de el. Sentimentul că-l furam altcuiva... Care de fapt nu era nici ea destinatarul lui... Se pare că poemul acela avea să rămână al nimănui.

Am îmbrățişat-o din nou, dar culmea, dorința, care în seara cealaltă crescuse în mine de la o oră la alta, acum dispăruse cu totul. Ce porcărie, mi-am zis, într-o ultimă tentativă de a o reînvia. Nişte lătraturi de câini, foarte îndepărtate, venind parcă din fundul unei râpe adânci, îmi stăruiau în auz. Ea a înțeles, în cele din urmă, ezitarea mea şi mi-a şoptit cu o voce dulce:

— Nu vă enervați, e ceva ce se întâmplă, mai ales...

Am vrut să-i urlu în ureche: Ce „mai ales?" Firește că i se putea întâmpla oricui, chiar şi mie mi se întâmplase de câteva ori, totuşi, ce era cu acel „mai ales"?

— Nu vă enervați, a repetat ea. E ceva normal. Ştiam...

— Cum? am întrebat stresat. Cum adică? De unde ştiați?

Ea şi-a reținut cu greu zâmbetul.

— O colegă de-a mea, care a cunoscut un ungur aflat aici pentru câteva zile, a păţit acelaşi lucru.

Am vrut să-i strig în faţă: Mare lucru! Faceţi experienţe acolo, la Ministerul Culturii, cu noi, fraierii veniţi din „lagărul socialist". Şi pe urmă, în pauza de cafea, vă distraţi povestind cum a fost. Mi-am amintit, tulbure de tot, că naziştii, în anii celui de-al Doilea Război Mondial, făceau experienţe pe prizonierii îngheţaţi încercând să-i decongeleze folosind trupuri calde de femei.

— Nu te mai gândi la asta, mi-a susurat ea la ureche. E ceva pasager.

Am vrut s-o întreb: Dar tu de unde ştii? Totul depindea de cât de congelat erai... Unii dintre prizonieri reuşeau să-şi revină, ba chiar să performeze actul sexual, în vreme ce alţii rămâneau îngheţaţi pe vecie.

Între timp, mângâierile ei deveniseră atât de tandre, încât mi-am revenit. Fugitiv, mi-a trecut prin cap că asta o satisfăcea mai mult chiar decât actul în sine. Dacă n-ar fi fost atâţia ani de la război, aş fi bănuit-o că participase la experienţele naziste. Sau poate că avea ceva din ştiinţa vrăjitoarelor ori a zânelor din munţi, care-i trezeau la viaţă pe cei împietriţi, iar mângâierile acestora din urmă erau atât de rare şi de preţioase, încât valorau mai mult ca orice.

Nu ştiu cât am dormit, dar când m-am trezit îmi venea să strig de bucurie: îmi revenisem! Simţeam între picioare că mortul pe care-l blestemasem la începutul nopţii înviase. Avea tăria aceea de cauciuc din fiecare dimineaţă.

M-am felicitat în gând şi, fără a o trezi, am întors-o încetişor pe spate ca s-o pot penetra. Nu mi-am dat seama dacă s-a trezit sau nu, numai respiraţia i s-a accelerat puţin şi a murmurat câteva cuvinte de tandreţe. Dar triumful meu n-a ţinut prea mult. Mi s-a părut că aud din nou lătratul acela îndepărtat, venit dintr-un ţinut pustiu, iar sămânţa mea, parcă speriată de el, a refuzat să ţâşnească.

Tortura aceea nu s-a terminat cu una, cu două. Am avut impresia că în ochii ei s-a aprins o luminiță triumfătoare în secunda în care, în cele din urmă, m-am retras. Mi s-a părut că a şoptit: c*'etait bon!*, şi asta în vreme ce eu aş fi vrut să urlu: N-a fost nimic! Din mine nu se scursese nimic. Fusesem mai înghețat decât prizonierii din lagăr.

Nu-mi dau seama dacă înțelesese sau nu ce s-a întâmplat. Am adormit din nou şi, când ne-am trezit, i-am spus: Mi se pare că mi-ai vorbit în germană. Eşti nebun, mi-a răspuns, dar atât de dulce, încât mi-am zis că-i iubea nu numai pe cei înghețați, ci şi pe nebuni.

Ceasul din dormitor a bătut de cinci ori. Prin ferestre pătrundea o lumină moale, ca de catifea. Îi simțeam respirația uşoară şi parfumul brațului pe care-mi sprijinisem capul.

Delicat, ca să n-o trezesc, am dezvelit-o pentru a-i putea cerceta trupul în linişte. Am privit-o aşa o bucată de vreme, apoi, de parcă aş fi pierdut ceva, i-am căutat vânătaia de pe piciorul drept. Nu mai era. Mi-a trecut prin cap că citisem undeva că fericirea este ca un desen pe nisip – e de ajuns o boare de vânt pentru a o risipi de parcă n-ar fi fost... Apoi, la fel ca data trecută, vânătaia de pe piciorul ei mi-a amintit de diamante, de palatul Top Kapî, de semnele care dispar, în urma cărora se topesc, înainte de a se prăbuşi în neant aşa cum mă prăbuşisem eu în somn, pasiunile, regatele, însuşi divinul Paris.

*

Nu mai ştiu de câte ori m-am trezit până la ziuă. Într-un rând am murmurat: Doamne, apără-ne! Aveam senzația că încălcasem un pact. La un moment dat am vorbit iar în somn, dar de data aceasta uşurat de-a binelea: Hei, sunteți mulțumiți acum?

Întrebarea se adresa ambelor tabere, dar cu intenții diferite. Prietenilor mei, care mă împinseseră în situația aceea, dar şi celeilalte părți, celei întunecate, care-mi stătea în cale de când mă ştiu: Te simți mai bine acum, că m-ai împiedicat s-o fac?

Îmi imaginam cum vor reacționa prietenii mei când aveam să le povestesc. Flămânzi, cu dinții rânjiți şi ghearele scoase, aşezați roată în jurul meu. Iar eu le-o voi arunca pe madame V., pe care ei o vor sfârteca într-o clipită.

Scena aceasta mi-a provocat atâtea ezitări mai ales pentru că-mi imaginam cum agrafele ei, răspândindu-se prin trupurile lor, ar putea să le zgârie părțile mai delicate, de pildă retina, iar pietrele ei prețioase, fixate în rinichi, ar putea fi depistate la primele analize medicale...

Apoi mi-am zis că pentru o vreme aveau să se liniştească, până ce mai târziu (peste câteva zile sau câteva săptămâni), în privirile lor va apărea o luminiță străină, iar pe fețe li se va aşterne o paloare necunoscută. Iar eu aveam să fiu convins că acum, după ce o vor fi înghițit şi o vor fi digerat pe madame V. (umerii ei minunați şi pântecul alb ca marmura), acum, deci, când o vor fi asimilat în întregime, ea le va apărea pe piele ca nişte stropi sau ca o eczemă strălucitoare.

Doamne, mi-am zis, când mi-am amintit din nou de Silvaine. Şi, înainte de a mă gândi la altceva, am simțit fiori de groază. Oare trupul ei feciorelnic le va putea potoli foamea? Nici pe departe, mi-am răspuns îngrozit. Pe ea n-am să le-o dau nici în ruptul capului.

Pentru că simțeam că numai cu ea actul va fi desăvârşit. Era stabilit, se pare, ca... mesajul... sămânța... pe care nu o putusem trimite dincolo cu ajutorul doamnei V., să ajungă datorită lui Silvaine.

M-am răsucit încet pe pat ca să n-o trezesc, dar V. a tresărit în somn.

— Nu dormi? a murmurat. Vino şi nu te mai gândi...

*

Cu capul tulbure mă întorceam la hotel. Nu numai că nu eram bucuros sau nelinişţit din cauza a ceea ce se întâmplase, ci mai mult: o teamă necunoscută punea încetul cu încetul stăpânire pe mine. Şi nu înţelegeam de unde mi se trage. Nu era frica de cei de la ambasadă, care ar fi putut telefona la hotel, sau de răspunsul negativ al recepţionerului: Nu, domnul cineast nu este, a lipsit toată noaptea, are patul neatins. Nu, era vorba despre un alt fel de sentiment, mai obscur şi mai sumbru.

Când coboram în staţia de metrou La Motte-Picquet, aveam capul atât de greu, încât am avut senzaţia că surzisem. Bătăile clopotelor de la o biserică din apropiere m-au făcut să mă întorc pe Rue Dupleix. Mi-am amintit că era duminică abia când am văzut lumea intrând în biserică. Slujba abia începuse.

Am intrat şi eu, cu genunchii tremurând, iar senzaţia de teamă m-a cuprins şi mai tare. Iartă-mă, m-am rugat în sinea mea, chinuindu-mă să fac semnul crucii. Nici eu nu ştiam cui mă adresez şi totuşi mi-am reînnoit rugăciunea. Am vrut să-mi fac din nou cruce, dar mâna nu mă asculta, de parcă ar fi fost paralizată. Iartă-mă, nu mai fac, am urlat în forul meu interior, cu o ultimă încercare de a-mi face cruce sau măcar un gest asemănător, ceva pe aproape, stângaci şi ezitant.

Mă simţeam pierdut. Frica mă paralizase complet şi, când am rostit pentru a treia oară cuvântul „Iartă-mă!”, am ştiut că nu mă adresam lui Dumnezeu, ci unei alte forţe, dincolo de el, primitivă şi neîndurătoare.

A şasea însemnare
Incestul

Imediat ce am deschis ochii am simţit că se petrecuse ceva neobişnuit. Erau aceeaşi cameră de hotel, aceleaşi perdele la ferestre, şi totuşi era evident că se întâmplase ceva. Nu-mi mai aminteam dacă fulgerele pe care memoria mea le reţinuse din timpul nopţii fuseseră însoţite şi de tunete, deci dacă fuseseră aievea, sau doar le visasem.

Am întrebat la recepţie dacă mă căutase cineva la telefon cât timp lipsisem. Nu, domnule, mi s-a răspuns. Nici într-o limbă mai ciudată... mai misterioasă? Am zâmbit pentru a da o nuanţă glumeaţă ultimelor mele cuvinte, dar recepţionerul mi-a răspuns la fel de încruntat: Nu, domnule, nici într-o limbă ciudată... misterioasă.

Când am ieşit în oraş, sentimentul că se întâmplase ceva tot nu m-a părăsit. Nu mi-a trebuit să fac mai mult de o sută de paşi pentru a înţelege că ziua aceea era cu ghinion. Era o zi ternă, cu multe spaţii albe, mai ales în intervalul de la zece şi jumătate la prânz. Prin acesta pătrundeau crâmpeie din alte epoci, spaţii şi anotimpuri. Un soi de ghiveci cosmic.

M-am întors spre stânga, de parcă mă strigase cineva. Semafoarele clipeau roşu-aprins. Comunismul plutea prin aer, asta se simţea de la o poştă.

Pe Avenue Bosquet am zărit primele maşini ale Biroului Politic. Era clar că se duceau la plenară. Doi poliţişti pe motociclete, cu scurte de piele negre, mergeau în urma maşinilor.

De departe se puteau vedea pe malul Senei câteva trupuri întinse direct 4pe beton. Bucăţi de sârmă ghimpată erau

risipite în jurul lor, iar petele de sânge se întinseseră peste tot. Puteai să-ți dai uşor seama că era un fragment de timp teleportat direct din Albania, de pe malul betonat al lacului Pogradec, la graniţa cu Iugoslavia. Sau de pe plaja de la Saranda... Turiştii de pe vaporaşe priveau impresionaţi.

Nu ai de ce să te miri, mi-am spus. Sunt trupurile tinerilor care au încercat să treacă graniţa albaneză. Şi asta e una dintre amintirile tale de odinioară. La Saranda, vara, dimineaţa-devreme, şalupa poliţiei trecea în lungul ţărmului, ducând pe punte un cadavru ciuruit de gloanţe. De pe terasa hotelului, turiştii englezi urmăreau scena îngroziţi.

Hai, recunoaşte că e una dintre amintirile tale. Întrebarea şuiera prin aer ca un bici. Sigur că era una dintre amintirile mele şi n-aveam de ce să nu recunosc. Gândurile mi-o luaseră razna.

M-am uitat la ceas. La prânz, tot coşmarul acela se va sfârşi. Mai trebuia să rezist puţin... Ca un mecanism stricat, timpul scotea doar rebuturi. Dimineţi strâmbe, seri mototolite, după-amiezi zdrobite, făcute bucăţi ca după un accident. Apoi, din nou grămezi de fier vechi, gunoaie, stâlpi cu fire răsucite, care, când le atingeai, scoteau nişte sunete înfiorătoare.

Pe Avenue Montaigne am avut impresia că văd din nou coloana de maşini negre a Biroului Politic. Am ridicat capul de două-trei ori spre cer, ca pentru a înţelege pe unde pătrundeau imaginile din coşmarul acesta.

Pe Champs-élysées, pe nisipul din spatele băncilor care se înşirau precum coloana vertebrală a unui cal mort, zăcea scheletul unei săptămâni întregi. Şi o muscă neagră se plimba peste el.

Pe la prânz, clopotele bisericilor au început, unul după altul, să vestească eliberarea. Binecuvântat fii, Doamne, mi-am zis atunci.

*

Belgia, precum legendara Circe, a început să-mi elibereze prietenii. Primul care s-a întors a fost Alain Ch., apoi, rând pe rând, ceilalți. Într-o seară, la recepția hotelului am găsit mesajul lui Silvaine. Am sunat-o şi am stabilit să luăm cina împreună a doua zi.

În ziua cu pricina am încercat să nu mă gândesc deloc la ea. La faptul că era pentru prima oară când mă întâlneam cu ea seara, că era ultima ocazie, că după asta ori aveam să mă apropii decisiv de ea, ori să mă îndepărtez definitiv. N-aş fi vrut să mă încarc negativ înainte de vreme. Şi într-o oarecare măsură am reuşit. Groaza pe care am simțit-o în biserica de pe Rue Dupleix, ca şi promisiunea pe care o făcusem unei forțe misterioase erau amănunte de care nici nu voiam să-mi mai amintesc.

Eram destul de calm, ba chiar, în vreme ce ascensorul antic urca încet spre etajul ei, am simțit că, în afară de liniştea necesară, aveam şi un soi de ostilitate, de aroganță rea şi inexplicabilă. Pe scurt, aveam în mine doza aceea de răutate care, conform mitologiei ebraice, era necesară pentru închegarea legăturii pe care o doream între mine şi Silvaine.

De unde naiba îmi venea această agresivitate care măturase în calea ei, ca un vânt turbat, toată bunătatea aceea enervantă de erou pozitiv? Faptul că mă răcisem atât de mult față de ea era poate urmarea lungii aşteptări sau a unui concurs de împrejurări şi totul era legat de un întreg mecanism sinistru: funcționarii nervoşi pe biroul cărora, ca o insectă lipsită de apărare, se afla numele meu, piedicile meschine repetate, întârzierile programate, neliniştea până la primirea paşaportului şi a vizei într-unul dintre birourile înghețate ale Ministerului de Externe. Se pare că, în vreme ce treceam prin tot acest calvar, în conştiința mea se strecura şi o doză de ostilitate nejustificată împotriva lui

Silvaine. (Dacă ai şti tu cât de greu ajung eu aici, te-ai face preş la picioarele mele.) De vină era umilința pe care o strânsesem în ani şi ani, sau explicația era mult mai simplă şi motivul principal al acestei dereglări a echilibrului era aventura cu madame V.?

— Te aşteptam, mi-a zis Silvaine, îmbrățişându-mă. Vrei să bei ceva?

Afară se lăsa înserarea. În spatele geamurilor imense, turlele de la Notre-Dame sclipeau stins.

Silvaine s-a dus în dormitor să se schimbe.

— Îți place jacheta asta? m-a întrebat ieşind de acolo.

— Hm, nu. Ai cumpărat-o din Belgia?

Adevărul e că nu ştiu nici acum de ce nu mi-a plăcut jacheta aceea, aşa încât, spre uimirea ei şi a mea, am făcut ceva ce n-am mai făcut niciodată până atunci: i-am spus să se schimbe.

Silvaine a făcut ochii mari, pentru că, probabil, nu şi-a crezut nici ea urechilor.

— Culmea, a murmurat. Nimeni nu mi-a mai făcut figura asta.

I-am văzut nemulțumirea în ochi, dar nu a spus nimic. A dispărut apoi iute în dormitor, de unde a ieşit în curând cu un braț de haine pe care le-a aruncat pe canapea.

— Ce înseamnă asta? am întrebat-o.

— Ca să poți alege cu ce mă îmbrac, mi-a răspuns ofensată.

— la orice, în afară de jacheta aia.

— Nu. Eu am să le îmbrac pe rând, iar tu ai să-mi spui cu care să mă îmbrac.

Supărată era la fel de frumoasă ca şi înainte.

Fără să-şi schimbe expresia, a îmbrăcat ceva (era parcă un pulover larg) şi, cu un gest niţeluş teatral, m-a întrebat:

— *Ça va*, Excelență?

Am ridicat din umeri. Era momentul să-i cer scuze, dar ceva mă împiedica s-o fac... În mitologia ebraică, greşeala trebuie să se repete de patru ori...

Şi-a dezbrăcat puloverul şi a pus altceva, ceva care i se potrivea de minune, aşa încât, deşi hotărâsem să nu intervin deloc, nu m-am putut abține să nu dau aprobator din cap.

— A, îți place? În sfârşit...

Cu aceiaşi paşi energici s-a apropiat de oglindă, şi-a aranjat părul, apoi s-a întors spre mine.

— Sunt gata. Mergem?

În ascensor am căutat să-i evit privirea şi, deşi era aproape imposibil din cauza oglinzilor, în cele din urmă am reuşit.

— Acum o să stai botoasă pentru jacheta aia? am întrebat-o.

— Eu? Deloc, mi-a răspuns ea. Mi se pare că tu eşti supărat.

Şi, ca să-mi demonstreze că nu ea era vinovată pentru răceala instalată între noi, a încercat să spargă gheața.

— De data asta eşti schimbat, mi-a spus pe drum.

Avea un ton serios, dar lipsit de arțag.

— Poate, i-am replicat.

— Mi-am dat seama când am vorbit la telefon, săptămâna trecută. Eşti mai capricios.

— Chiar aşa? Vrei să spui mai nesuferit?

Ea m-a luat de braț, a zâmbit şi a spus pe un ton conciliant:

— Te-au dezmierdat multe femei *acolo*?

— Aşa ți se pare ție?

— E normal, a adăugat mai apoi. Şi eu sunt artistă şi îmi place să fiu alintată. Te înțeleg foarte bine, de asta nici nu mă pot supăra.

Simțeam că într-un fel avea dreptate. Adevărul e că de la o vreme nu mai suportam să fiu contrazis. Mai ales de către femei. Sunt destui cei care reacționează anormal, care-şi savurează îndelung victoria după o controversă, lucru care mie nu mi-a plăcut niciodată. Ca un pacient care are alergie la unele medicamente, evitam şi eu de la început orice relație cu cei care aveau mania contrazicerii. Mai mult chiar, şi bănuiala că ar fi putut exista o controversă mă enerva.

Să-i fi spus toate acestea lui Silvaine? Să-i explic că nu făceam asta pentru a-mi apăra demnitatea sau din orgoliu etc., ci numai pentru că aşa era normal, pentru că altfel toată magia ar fi dispărut şi totul ar fi devenit banal şi cenuşiu?

Şi, deşi nu i-am spus nimic din toate acestea, ele au început deja să mă roadă pe dinăuntru, aşa încât, atunci când am intrat pe uşa unui mic restaurant, redeveniserăm prieteni.

Ca o ciudățenie, în timpul cinei s-a întâmplat exact contrariul, adică răceala de adineauri s-a transformat într-o veselie de-a dreptul exagerată. Când am ieşit din local era trecut de unu noaptea. Umerii lui Silvaine încă se mai zgâlțâiau de hohote de râs.

— Uf, niciodată n-am râs cu atâta poftă! a exclamat ea.

Nici eu nu-mi aminteam de altă seară atât de veselă. În vreme ce ne îndreptam spre casa ei, liniştea străzilor ne-a molipsit şi pe noi.

Aveam capul tulbure de băutură, dar asta nu m-a împiedicat să-mi amintesc câte zile mai aveam de stat la Paris. Puține, foarte puține.

Când am ajuns la intrarea în clădire, m-am aşteptat să mă invite sus. Dar ea n-a zis nimic. Am tăcut o bucată de vreme, simțind cum mă cuprinde o enervare surdă. Dacă tu nu vrei, nu vreau nici eu, mi-am zis. Amintirea picioarelor lungi, perfecte ale doamnei V., la care aveam să iau cina din

nou peste două zile, mi-a trecut prin cap preț de o secundă. Prostule, mi-am zis, te preocupă atât de mult puştoaica asta, în vreme ce...

— Nu mă inviți la tine? Ok, atunci noapte bună, i-am spus, întinzându-i mâna.

Silvaine m-a îmbrățişat ca de obicei. I-am simțit parfumul delicat al părului şi atunci am făcut ceva ce era în contradicție cu supărarea mea: i-am prins obrajii între palme şi am sărutat-o.

Ea s-a opus uşor.

— Nu aşa, mi-a zis aproape în şoaptă.

— De ce nu?

— Înțelegi şi singur de ce.

— Nu înțeleg nimic.

Era adevărat că nu-mi trecea nimic prin minte. Simțeam numai că totul se duce naibii. Eram conştient de „tentația" mea de a strica totul, ba chiar şi de satisfacția perversă pe care mi-o provoca uneori lucrul acesta; iată de ce am înțeles că povestea cu Silvaine se va sfârşi aici. Am deschis gura să spun câteva cuvinte de adio, ceva concluziv, vorbe pe care ori n-am apucat să le spun, ori le-am uitat pe moment, pentru că în locul lor am articulat:

— Sărută-mă!

Ea m-a privit mirată.

— De ce eziți? Sărutul nu e totuna cu...

Am văzut cum i se accelerează respirația.

— Pentru mine este acelaşi lucru.

Am râs forțat.

— Ia te uită.

— Aici nu ne înțelegem noi, a zis ea.

Am aprins o țigară, dar creierul îmi era cumplit de gol.

— În regulă, am înțeles, sărutul tău e neprețuit, după el vin dragostea, fidelitatea şi toate celelalte, în vreme ce eu...

Atunci fă-o ca mine, fără nici o altă obligație, pricepi ce vreau să zic?

Ea a dat din cap în semn că nu.

— Aşa nu pot s-o fac.

— Hm, am mormăit şi am încercat să râd.

Un barbar balcanic, unul pentru care virtutea e calitatea cea mai de preț, lua acum lecții de moralitate de la o pariziancă. Era chiar culmea...

— Dar tu eşti o artistă, am continuat plin de ironie, tu poți s-o faci.

Deşi eram în semiobscuritate, am văzut-o întristându-se. Am înțeles că am rănit-o mai rău decât intenționam şi am vrut să-mi îndrept imediat greşeala.

— Iartă-mă, i-am zis, mângâindu-i părul, în realitate nu am gândit niciodată aşa. Dar... ascultă, aş vrea să-mi răspunzi la o întrebare. Dar te rog să-mi răspunzi clar: de ce ieşi cu mine?

Ea a ridicat capul.

— *Je t'aime bien.*

Atunci, dacă...

Aş fi vrut să-i spun: Dacă este aşa, de ce nu vrei să mă inviți sus, dar ea mi-a tăiat vorba.

— Înțelegi lucrurile greşit.

— Aha, e clar! Poate că mă iubeşti ca pe un frate.

— Nu, a zis ea. N-am vrut să spun asta. Nu te iubesc ca pe un frate... Dar cu tine nu mă înțeleg.

— Cum?

— Ai o pornire, cum să zic... să distrugi... poate că nu m-am exprimat bine... E ceva anormal... scuză-mă... Să nu mă înțelegi greşit... ceva neobişnuit, şi când eşti fericit, şi când nu eşti...

— E logic, i-am răspuns, vin dintr-o altă lume.

— Da, poate... Desigur... Şi totuşi...

— Totuşi, ce?

— Totuşi *je t'aime bien*!

— Aşa? Atunci sărută-mă!

— O, Doamne! a exclamat ea. Tu chiar vrei să te sărut, sau te joci cu mine?... Nu-ți dai seama cât mă jigneşti cu asta... Pui în balanță dorința, pe de o parte, cu o toană de-a ta, de cealaltă... cu o... nu ştiu cum s-o numesc.

Nu i-am răspuns, dar, din câte se pare, ea nu voia să renunțe la ideea asta.

— Spune-mi, m-a întrebat apoi, cu o voce din care dispăruse reproşul, ai nevoie într-adevăr de asta?

Am simțit că era rândul ei acum să aibă îndoieli.

— Dacă eu n-am să te sărut... acum... dacă n-am să-ți fac pe voie... ai să te superi? *Ça t'attriste?*

— *Ça me fait peur.*

Răspunsul meu a mirat-o.

— Cum? m-a întrebat în şoaptă. Ce ai vrut să spui cu asta?

Nici de data aceasta nu i-am răspuns, dar în sinea mea mi-am zis: Mi-e teamă aşa, când nu mă săruți, dar mi-ar fi şi mai tare dacă ai face-o. Nu ştiu de ce-mi imaginam părul ei pubian ca pe un tufiş răscolit de vânt şi nici din ce ungher al memoriei îmi apăruse versul unei *edde* norvegiene, pe care o citisem în Engels: *Vith systur, thinni, gaztu slikan mog*: „cu sora tu ai făcut un băiat". Mă simțeam mai bulversat ca oricând.

— Ce înseamnă asta? şi-a repetat ea întrebarea.

— Cum?

— Asta cu teama şi cu sărutul. Eşti superstițios?

— A, da... Normal... desigur...

Recunoscând că sunt superstițios nu eram departe de adevăr, aşa cum nu fusese nici ea atunci când îmi spusese că fac din toate astea un joc. În realitate, cuvântul „joc" era mult prea blând. Şi tot complexul acesta de împrejurări care mă împiedicaseră să mă apropii de Silvaine, plus lipsa de

compatibilitate, care era, fără doar şi poate, o parte din marea incompatibilitate dintre lumile noastre, dăduseră o dimensiune de fatalitate relației noastre. Pe care eu ar fi trebuit s-o depăşesc, să păşesc dincolo de linia magică de hotar şi, asemenea aceluia care încearcă să depăşească blestemul propriei rase, trebuia să calc în picioare izolarea, proveniența „estică", asiatismul monstruos în care-mi era învăluită ființa europeană. Şi, dacă n-aş fi putut face aşa ceva, ar fi însemnat că visul meu era dinainte blestemat. Trupurile tinerilor sfârtecați de gloanțe, doar pentru că încercaseră să treacă *dincolo*, şi gardurile de sârmă ghimpată, toate astea nu-mi mai ieşeau din minte.

Aş fi putut fi şi eu acolo, pe nisip, târât de păr de grăniceri.

— Adică tu ai făcut asta doar aşa, degeaba, ca pe un pariu?

Adresându-mi cuvintele acelea, ea se uita în ochii mei ca pentru a descoperi acolo ceea ce nu spuneau vorbele mele.

S-a dus naibii totul, mi-am zis, dezamăgit. Cum să-i explic că eu eram aici împreună cu speranțele, cu dorințele, cu temerile, cu blândețea şi cu disperarea a mii de oameni şi că ea nu este doar o franțuzoaică tânără, Silvaine, ci femeia biblică, o dimensiune a imposibilului, un vis frumos născut dintr-un somn tulbure, pe care eu, sfidând legile firii, aş fi vrut să mi-l însuşesc şi să-l readuc la viață?

Pentru o clipă am vrut să scap de toate aceste elucubrații, amintindu-mi de perfecțiunea excitantă a celeilalte femei. La urma urmei, fatalitatea aceea fusese deja depăşită. Aşa îmi închipuiam, dar, în mod curios, afirmația aceasta nu mă liniştea deloc. Eram ca într-un univers paranormal, în care, oricât mi-aş fi exersat logica, fatalitatea se referea numai la Silvaine. Eram sigur că, la fel ca în copilăria omenirii, când zeitatea îşi arăta fața unuia singur din mulțime, de data aceasta o alesese pe Silvaine. Îmi aminteam oarecum confuz

că, încă de la prima întâlnire, bentița cu care-şi legase părul mă tulburase la fel cum nimbul sfânt îl tulbură pe păcătos.

Bine, dar toate acestea erau extrem de greu de explicat. Undeva în spațiu, sus, jos sau lângă noi, ar putea exista şi alte mijloace de comunicare, iar vorbirea n-ar avea decât un rol secundar. Ar fi fost imposibil să-i explic că, apropiindu-mă de ea, aveam senzația că trupurile fără viață de pe nisip se vor ridica unul după altul şi-şi vor continua, haotic şi ezitant, călătoria spre libertate.

— Am obosit, i-am zis. Pentru un lucru atât de neînsemnat. (Eram, într-adevăr, extraordinar de obosit.) Bine, atunci, dacă tu nu vrei, am să te sărut eu.

Am prins-o de umeri şi, la fel ca prima oară, am sărutat-o. Nu s-a opus, ci a rămas nemişcată, ceea ce mi-a provocat o nouă izbucnire de furie. Am împins-o şi, fără să mă gândesc prea mult, am făcut ceva ce nu mi se întâmplase decât o singură dată în viață: i-am dat o palmă.

Ea şi-a acoperit obrazul cu mâna, dar nu a făcut nimic din ceea ce mă aşteptam să facă. Nu a țipat la mine şi nici nu a fugit la ascensor, ci a rămas nemişcată, de parcă ar fi aşteptat ca lovitura aceea să i se răspândească în tot trupul.

Culmea e că şi eu am rămas calm, fără să simt urmă de regret. Nici ea nu părea furioasă. (Eram complet şocată, mi-a explicat după aceea. Nimeni nu mă lovise până atunci decât în rolurile de la teatru şi singurul lucru pe care am încercat să-l fac atunci a fost să mă imaginez pe scenă, jucând un nou rol.)

Am rămas destul de mult fără să scoatem o vorbă. Un orologiu sau un clopot a bătut o dată sau de două ori din apropiere. Habar n-aveam ce trebuie să fac, simțeam doar o mare oboseală, ca atunci când ai făcut ceva ireparabil.

— Iartă-mă, i-am zis în cele din urmă. O să plec chiar acum.

Aş fi vrut să adaug cuvintele pe care le uram cel mai mult: „Să ne despărţim prieteni”, dar, din fericire, am reuşit să le strivesc între dinţi.

I-am întins doar mâna şi, cu toate că şi ea mi-a dat-o pe a ei (lucru la care nu mă aşteptasem), am îmbrăţişat-o şi am sărutat-o pe păr. Parfumul părului ei avea un efect liniştitor şi poate că ăsta a fost motivul pentru care, în loc să-i spun „Noapte bună”, i-am şoptit aşa cum îi şopteşti cuiva pe jumătate adormit „Îmbrăţişează-mă”.

Şi ea m-a îmbrăţişat într-adevăr cu gesturi de somnambul, iar eu, cu acelaşi glas şoptit, i-am zis:

— Ai fi putut fi mai generoasă.

Cuvintele acestea părură a o trezi la realitate.

— Cum? m-a întrebat.

— Ai fi putut fi mai generoasă, i-am zis calm.

— Da? Dar tu n-ai fi putut fi mai manierat? Şi pe urmă, tu te grăbeşti... O, Doamne, cum te mai grăbeşti...

Mi-a părut rău că nu ne-am despărţit adineauri, cât încă nu ne dezmeticisem.

— Trebuie să mă înţelegi... Vin aici atât de rar...

Înainte de a-mi răspunde, m-a ţintuit cu privirea.

— Chiar... ai nevoie atât de mult de asta? mi-a spus pe un ton liniştit. Dar şi tu trebuie să mă înţelegi pe mine... Poate că pentru tine sunt o fiinţă rea, neînţelegătoare... dar trebuie să mă crezi... mă jur că niciodată până acum nu am fost cu doi bărbaţi în acelaşi timp... Sunt şi femei din astea, ba chiar destule, dar eu nu pot... Înţelegi?

Nu i-am răspuns.

— Poate crezi că aş putea s-o fac, pentru că sunt artistă.

— Nu, Silvaine. Nu cred asta.

— Cei mai mulţi aşa gândesc. Tu, puţin mai înainte, nu mi-ai spus tot aşa?

Ceva asemănător îi spusesem şi eu cu puţin timp în urmă, dar nu-mi mai aminteam ce. Aş fi vrut să adaug că

mulți gândeau poate așa, că în Răsăritul comunist așa erau văzute fetele din Occident, şi mai ales cele din Paris, dar eu aveam o altă viziune. În nici un caz nu gândeam ca ei.

— Eu te cred că nu poți umbla cu doi bărbați în acelaşi timp, i-am spus, dar eu nu intru la socoteală, eu sunt străin.

— O, dar e acelaşi lucru.

— Nu, nu e acelaşi lucru. Eu sunt aici un *stranger*.

Nu ştiu de ce, dar am avut impresia că ea va înțelege mai bine mesajul meu în engleză decât în limba ei.

Silvaine a tras aer în piept, lucru pe care l-am făcut şi eu înainte de a intra cu ea din nou într-o hărțuială obositoare, în care cuvintele: *dragoste, preț, sex, inutil* s-au repetat de zeci de ori. În toiul discuției am îmbrățişat-o şi am sărutat-o de câteva ori, iar ea, la cererea mea, a făcut acelaşi lucru, dar de fiecare dată apropierea ei mi s-a părut rece, ceea ce i-am şi reproşat. La vorbele mele, ea a repetat în şoaptă aceleaşi cuvinte, de parcă şi le-ar fi spus sieşi: Vai, ce dificil mai eşti.

Sexul ei continua să-mi apară ca răvăşit de vânt, dar nu simțeam nici o dorință. Şi nici nu mai voiam să urc în apartamentul ei. Simțeam, în schimb, un mare gol şi o idee fixă, aceea de a o strânge în brațe, dar nu aşa cum era, ci împietrită, ca un cactus milenar în mijlocul pustiei.

Era clar că răutatea din mine depăşise cota normală, (nu cumva sosise momentul celei de-a patra prăbuşiri, conform mitologiei ebraice?) şi i-am spus „Noapte bună” înainte de a arunca totul în aer.

Cu toate acestea, cu cât mă îndepărtam mai mult pe străzile pustii, cu atât mai convins eram că povestea cu Silvaine era încheiată. Nu simțeam cine ştie ce regrete ori poate că, din cauza oboselii, eram complet anesteziat.

Am încercat de câteva ori s-o dezvinovățesc: trăia cu cineva, îi trebuia timp să se obişnuiască cu o relație dublă.

Nu-mi spusese clar că mă grăbeam, că mă grăbeam foarte tare? Dar cum să nu mă grăbesc? Ritmul meu era cel al unei lumi străine... Acolo, timpul se scurge altfel... *Acolo noaptea este altfel de noapte, iar ziua, altfel de zi...*

Mintea îmi zbura acum la lucruri fără legătură şi fără sens. La crocodilul fără un picior pe care îl văzusem la Acvariul din Berlin sau, mai exact, la mila sfâşietoare pe care o simțisem față de el, când însoțitorul îmi povestise cum că, într-o noapte fierbinte, în timpul unei lupte teribile cu un alt crocodil, acesta îi retezase piciorul. Apoi, nu mai ştiu cum, gândul mă purtase la porțile Babilonului şi pe urmă la primele semne pe care le dau stelele înainte de a se transforma în găuri negre şi, fireşte, chiar la găurile negre. Doamne-Dumnezeule, acolo nici timpul nu există. Dar ceea ce mă frământa cel mai mult era gândul că şi în viața mea existau perioade din care timpul lipsea.

Un alt ceas sau poate acelaşi de adineauri a bătut din nou jalnic, moment în care mi-am zis: Luate-ar naiba, Silvaine!

*

Nu mai ştiu ce am visat, ba chiar nu mai ştiu nimic din noaptea aceea, decât că dimineață m-am trezit nervos la culme. Am azvârlit cât colo pledul, dar nu m-am ridicat de pe pat. Telefonul suna în disperare.

— Vrei să pleci fără să ne vedem?

Era Silvaine. Nu ştiu cum de am reuşit să-mi înghit vorbele „Cine dracu' mă sună la ora asta?", „Ce naiba e?" sau simplu „La naiba!", pe care abia aşteptasem să le rostesc, iar în locul lor să-i bălmăjesc o grămadă de prostii, scuzându-mă că sunt adormit.

— Ne putem vedea?

— Desigur... Doar că...

Adevărul e că-mi mai rămăseseră două zile de stat la Paris şi ambele erau pline. În seara aceea eram invitat la cină la doamna V., iar a doua zi avea loc o recepţie modestă la ambasadă cu prilejul semnării contractului („contractul născut mort numărul patru", cum îi spuneam în sinea mea).

Recepţia avea să se sfârşească pe la ora nouă, iar eu aş fi avut timp să mă întâlnesc cu ea, dar, din nenorocire, fiind ultima noapte, trebuia să mă întorc neapărat la hotel. Ca de fiecare dată, cei de la ambasadă vor veni să mă caute ca să-mi dea care o scrisoare, care vreun pachetel pentru rudele de la Tirana.

Brusc, mi-am închipuit că am găsit o rezolvare, măcar că era parţială. Aş fi putut să mă văd cu ea în după-amiaza aceea, înainte de întâlnirea cu madame V.

Aşa că a rămas să ne vedem la Closerie des Lilas, la şase şi jumătate.

Înviorat, am ieşit în oraş. La început, cerul mi-a părut apăsător, cu griul acela cunoscut, posomorât şi solemn. Când şi când, printre nori se deschidea o fereastră îngustă de lumină. La un moment dat am avut chiar impresia că am descoperit în adâncul lui ceva ce căutam de mult: timpul ceresc. Străbătea maiestuos timpul nostru de zi cu zi ca o femeie elegantă, care-şi ridică poalele fustei dantelate pentru a nu le târî prin noroi.

Eram neliniştit. Şi totuşi, n-am zărit pe nicăieri limuzinele Biroului Politic, nici cuvântul „Plenară" pe reclamele „Yves St. Laurent" sau „City Bank". Şi totuşi nu mă simţeam în apele mele. Cu cât mă apropiam mai mult de Place d'étoile", starea aceea mi se accentua. Iar când am ajuns, neliniştea mă cuprinsese pe de-a-ntregul. Nu aveam motive să mă mint: era de-ajuns o fărâmă de intuiţie pentru a pricepe că mă aflam într-una din zilele mele cele mai negre. Asemenea unui negativ fotografic abia spălat, tot ce era luminos în ea

se întuneca într-o clipită, iar umbrele se întindeau şi deveneau dominante.

Ştiam că am şi asemenea zile. Învelite parcă într-un văl negru. Cu stele, dar fără seară. Cu soare, dar fără amiază. Cufundate în catran.

Ştiam de mult. Ori de câte ori developam un film numai asta aveam în gând. Ba chiar aveam senzaţia că citisem ceva asemănător la Homer.

Am intrat într-o cafenea ca să-mi limpezesc gândurile. Dar, când am ieşit, am simţit că răul nu mă părăsise. Nu era vorba doar de inversarea părţilor luminoase cu cele întunecate, ca la radiografie. Şi nici de acoperirea părţii dure cu cea moale, aşa cum carnea acoperă osul. Era mai rău. Ca şi acum o săptămână, era vorba de un rău fundamental. Maşinăria, vârtelniţa timpului scotea rebuturi. Ghemuite, parcă deformate de paralizie, zilele se năşteau cu seara la început şi dimineaţa la sfârşit. Ani cu două ierni şi o toamnă între ele sau, şi mai rău, trei veri la rând şi o iarnă atârnând jalnic.

Dar cel mai trist era să vezi timpul scurgându-se invers. Acum eram sigur că se desfăşura de sus în jos.

Discuţiile cu Silvaine mi se derulau de la sfârşit spre început. Nu, nu este acelaşi lucru. Eu sunt aici un *stranger*. O, dar e acelaşi lucru. Te cred că nu poţi umbla cu doi bărbaţi în acelaşi timp, i-am spus, dar eu nu intru la socoteală, eu sunt străin. Majoritatea aşa gândesc. Tu, puţin înainte, nu mi-ai spus tot aşa? Nu, Silvaine. Nu cred asta. Poate crezi că aş putea s-o fac, pentru că sunt artistă.

Degeaba tot încercam să întorc frazele aşa cum fuseseră. Ba chiar, cu cât mă chinuiam mai tare, cu atât mai mult creştea harababura... Sunt artistă pentru s-o fac aş putea că poate crezi tu. Aşa cred, nu, Silvaine, deloc.

Poate că n-ar fi trebuit să-l mai zgândăresc pe diavol, ca să nu ajung mai departe: coled, eniavlis, un, derc, aşA...

Într-un rând m-am întrebat dacă mai aparţin lumii acesteia, nu cumva cuvintele, asemenea bărbii de pe obrazul unui mort, îmi apar în creier inutil, în virtutea inerţiei?

Şi totuşi, tot acest amalgam de sensuri nu era nimic pe lângă pericolul şi mai mare care urma să vină. Încetul cu încetul începeam să-i realizez dimensiunile: dacă timpul avea să mai meargă invers, atunci ar fi putut ajunge la anul 1975, la Plenara a patra, la momentul iunie 1973 şi aşa mai departe.

Oricât aş fi continuat să-mi repet că toate acestea sunt nişte aberaţii, teama că presentimentul acela nu era doar rodul imaginaţiei mele şi că avea legătură cu tot ceea ce se întâmpla în Albania îmi stăruia în creier. Cu puţin timp înainte de a pleca la Paris, unul dintre prietenii mei îmi povestise că cunoscuse un tip care încercase să-l convingă că descoperise un obiect magic cu care putea să prevadă tot ce avea să se întâmple la noi în următorii ani. Iar când prietenul meu, curios la culme, se aşteptase să vadă un cristal, sau un pergament cu cifre cabalistice, ori, cel puţin, vreun manuscris medieval, celălalt îi arătase cea mai banală carte cu putinţă, o lucrare sovietică asemenea miilor de cărţi sovietice de care erau pline bibliotecile sindicale, casele pionierilor sau rafturile activiştilor de mâna a doua din districte. Prietenul meu nu-şi ascunsese dezamăgirea, cu atât mai mult cu cât pe carte erau tipărite locul şi anul ediţiei: Moscova, 1953. Iar titlul ei era şi mai banal: *Istoria URSS de la crearea ei şi până azi, 1917-1953*. Dar celălalt, fără a-l lăsa pe amicul meu să se dezmeticească, îi spusese că volumul acela era un mijloc de a prevesti viitorul mai precis decât orice cristal sau manuscris magic. Şi-i explicase cum că Albania, deşi ruptă de „lagărul" socialist, repetase în aceeaşi ordine ceea ce se întâmplase în Uniunea Sovietică cu patruzeci de ani în urmă. Vrei să ştii ce va urma la noi? Deschide cărţoiul ăsta şi o să le găseşti pe toate... Uite,

acum, conform calculelor mele, ne aflăm la sfârşitul anului 1937. Abia s-au terminat epurările din armată şi din cultură, au fost arestaţi şi inginerii petrolişti... Acum, hai să căutăm anul 1938, ca să vedem ce urmează...

Fără discuţie că această dereglare a timpului din conştiinţa mea avea o cauză. Totul mergea din rău în mai rău, se ducea de râpă. Puneţi timpul pe făgaşul normal, protestam în sinea mea, fără a şti cu ce adversari formidabili îmi măsuram forţele. Uneori aveam impresia că şi Silvaine era de partea lor. Că era chiar mesagerul lor. Nu puteam s-o învinuiesc că juca un rol în această tragedie, şi totuşi, câtă vreme sarcina ei era aceea a unui intermediar, a unui medium, sau măcar a celui care manevrează semnele, era clar că purta şi ea o parte din răspundere.

*

După-amiază, la Closerie des Lilas, unde o aşteptam, eram calm. Toată nebunia cu timpul, de adineauri, îmi părea acum un vis urât. Gândul îmi zbura la fel de fel de banalităţi. Mă gândeam, fireşte, la cele patruzeci de ore care-mi mai rămâneau de stat în Franţa (orele vor trece una după alta, treizeci şi trei, douăzeci, unsprezece, patru, trei, două, una, douăzeci de minute, şapte, trei, două, unul, până când roţile avionului vor atinge pista aeroportului de la Tirana, acolo unde totul se întoarce la zero şi începe un alt timp...), apoi la modul crunt în care aş fi putut să mă răzbun pe Silvaine, făcând din ea personaj în vreunul dintre scenariile mele socialiste. Tocmai îmi imaginam una dintre variantele acestea, chiar scena în care ea, ca reprezentantă a textilistelor fruntaşe, lua cuvântul la Congresul Femeilor: Noi, femeile din colectivul Fabricii nr. 1, îi promitem Partidului şi iubitului său conducător..., când am zărit-o traversând intersecţia cu masca aceea de indiferenţă pe care-ţi pare că o au toţi aceia cu care urmează să te

întâlneşti şi nu te văd, în vreme ce tu le poți cerceta în tihnă expresia feței.

Imediat ce m-a văzut, chipul i s-a destins. Părul bogat păstra aceeaşi moliciune care-mi plăcuse de la început.

Se pare că în colțul buzelor mai aveam o rămăşiță de zâmbet, pentru că mi-a zis:

— Nu ştiu, parcă ai avea o expresie dia... demonică.

Dacă ai şti ce-ți făceam eu acum, mi-am zis în sinea mea.

O vreme am discutat fel de fel de nimicuri agreabile, dintre acelea pe care le uiți imediat. Observasem un soi de asemănare între bulele de şampanie, care păreau a se naşte pe fundul paharului, şi zâmbetul ei, care cel mai adesea apărea spontan, din nimic.

— De ce te uiți la ceas? am întrebat-o.

— Pentru tine. Nu mi-ai spus că eşti invitat la cină?

Am râs, pentru că nu trecuse de şapte, iar invitația era pentru ora opt şi jumătate şi locul în care trebuia să ajung nu era departe: Rue Vaugirard.

— Te-a invitat o femeie? m-a întrebat apoi.

— De unde ştii?

Ea a ridicat din umeri.

— Din tonul tău, când am vorbit la telefon.

— Crezi că asta se poate ghici din ton?

Ne priveam în ochi şi, deşi bănuiam câtă nevoie am fi avut de un zâmbet, n-am zâmbit nici eu, nici ea.

— E tipa aceea... de la minister?

Am făcut ochii mari.

— Eşti o vrăjitoare, i-am zis.

— Păi nu ți-am spus că sunt?

În final a râs, dar mie nu-mi ardea de aşa ceva.

— De unde o ştii? O cunoşti? am întrebat-o bănuitor.

Dar ea a continuat să râdă la fel de provocator.

— Sunt vrăjitoare, chiar tu ai spus-o.

— Gata, i-am spus enervat. Acum te întreb serios: de unde ştii?

Silvaine n-a mai râs, dar râsul îi mai stăruia în ochii care mă priveau țintă, în vreme ce mie îmi treceau prin cap fel de fel de bănuieli. Nu povestisem nimănui că mă întâlneam cu madame V. şi cu atât mai puțin că aveam să mă duc la ea în seara aceea. Ar fi fost posibil ca Silvaine să mă spioneze cu ajutorul recepționerului de la hotel, să-mi asculte telefoanele? Sau era o lucrătură mai serioasă, una dintre acelea de care făcusem haz până atunci?

— O, ce nebun eşti! mi-a zis ea, când m-a văzut atât de preocupat de asta. Nu-ți mai aminteşti că femeia aceea a fost cu un timp în urmă la un film... din alea aduse de tine... şi că am fost şi eu acolo?

— Şi ce-i cu asta?

— Păi, acolo am văzut-o.

— Iar nu văd legătura. Ai văzut o femeie acum un an în sala în care rula un film „din alea aduse de mine" şi asta ți-a fost de ajuns ca să ghiceşti că eu mă duc la cină tocmai la ea?

Silvaine a râs din nou.

— Tu chiar eşti nebun, mi-a zis.

— De acord, dar explică-mi cum e posibil să ştii despre întâlnirea mea cu ea.

— Chiar tu mi-ai spus.

— Ba nu ți-am spus nimic. Tu m-ai provocat, iar eu am fost sincer cu tine şi am recunoscut că am întâlnire cu o femeie. Atât.

Am văzut pe chipul ei un fel de suferință, ca atunci când încerci să-ți aminteşti ceva. Acum nu mai râdea.

— Stai, nu mă mai privi aşa, a zis. E foarte simplu. Atunci când mi-ai spus la telefon că te duci undeva la cină, nu ştiu cum mi-am amintit-o chiar pe femeia aceea.

— De ce tocmai pe ea?

Silvaine a ridicat din umeri.

— Habar n-am. Poate pentru că atunci, în sala aia, mi s-a părut că erați foarte apropiați.

— Hm, am făcut. Minciuni gogonate! Pe atunci nu era nimic între noi.

— Asta nu contează, a replicat Silvaine cu calm. Era clar că o să fie ceva.

— Aha, aşa?

Deşi încercam să par stăpân pe situație, după ultimele ei vorbe m-am simțit dezarmat. Într-o secundă rolurile ni s-au inversat. Silvaine mă privea acum cu ironie, în vreme ce eu încercam s-o evit. Părea să mă certe din priviri: Nu ajunge că ai dat-o în bară, vrei să mă scoți pe mine vinovată. Atunci am simțit nevoia să-i spun, într-o încercare disperată de a contraataca: Îți par rău, da, dar tu eşti singura vinovată pentru toate astea. Tu şi veşnicele tale fițe.

Aş fi vrut acum să-i pun în cârcă şi semieşecul din prima seară cu doamna V., şi pe cel previzibil de la întâlnirea la care urma să mă duc. Şi am avut o clipă bănuiala că Silvaine ştie chiar şi despre asta.

Aşa credeam, dar nu am avut nici curajul şi nici motivul să-i spun. Am acceptat în linişte să fiu umilit şi, urmărind cu privirea rotocoalele fumului de țigară, mă linişteam singur la gândul că foarte repede lucrurile se vor schimba şi vor intra pe făgaşul normal. La urma urmelor, relațiile dintre oameni nu sunt altceva decât un şir neîntrerupt de bune şi de rele.

Se făcuse aproape opt şi afară era încă lumină. Cafeneaua era plină. Nu era greu să deosebeşti clienții permanenți (un fel de imobilitate, care le dădea aerul unor manechine, era semnul lor distinctiv) de cei ocazionali, care priveau curioşi plăcuțele de alamă de pe mese cu numele unor clienți celebri care trecuseră pe acolo. În schimb, în colțul în care ne aflam nu erau asemenea plăcuțe (ca

locurile goale dintr-un cimitir) şi, dacă am fi fost într-o altă stare sufletească, aş fi întrebat-o pe fată dacă artiştii ratați au şi ei dreptul la plăcuțe... La urma urmelor, relația lor cu arta avea ceva misterios.

— Eşti din nou nervos, a observat Silvaine, văzându-mă cum bat darabana cu degetele în masă.

N-am ştiut ce să-i răspund şi m-am uitat pe geam. Dacă arătam într-adevăr nervos, cred că se bucura de neliniştea mea. Aveam dinainte o noapte de dragoste şi totuşi nu păream prea fericit. Asta, fireşte, îi măgulea orgoliul feminin.

— Poate că ar trebui să plecăm, mi-a zis. Să nu întârzii. Rue Vaugirard, dacă nu greşesc?

Nu avea în glas nici urmă de ironie şi mi-a venit s-o îmbrățişez pentru noblețea de care dădea dovadă.

Am străbătut tăcuți Jardins de Luxembourg. Dar, când am ieşit pe stradă, am priceput că vinovați pentru tăcerea noastră nu erau nici arborii şi nici gardul de fier forjat. Şi nici chiar reclamele ori afişele cinematografelor, care de obicei îi fac pe oameni să fie vorbăreți.

— Uite şi strada pe care o cauți.

— A, da, am răspuns eu.

Apoi ne-am trezit în fața clădirii pe care o căutam.

— E momentul să ne despărțim.

— O să vii mâine la recepție?

— O să vin. Acum, la revedere.

— Stai puțin.

Am rămas câteva clipe în situația aceea neobişnuită: fata cu care aş fi vrut să am o aventură mă însoțea până în pragul casei altei femei, şi făcuse lucrul acesta cu generozitate, fără a exploata situația în favoarea ei şi nici pentru a mă şantaja în vreun fel. Vezi că nu mă amestec în treburile tale? Tu te duci la o altă femeie, eu la alt bărbat şi nimeni nu are dreptul să pretindă mai mult de la celălalt...

Văzând-o că nu are nici cea mai mică intenție să°mi reproşeze ceva, m-am gândit o secundă că Silvaine îşi făcea socoteala că în felul acesta ar fi putut scăpa de insistențele mele. Dar am alungat imediat o asemenea bănuială. Silvaine nu părea deloc fericită şi lucrul acesta se vedea de la o poştă. Pentru prima oară, verdele din ochii ei avea sclipiri metalice. Nu, o asemenea suspiciune era complet idioată. Era prietena mea dezinteresată de atâta vreme şi nu văd de ce ar fi căutat acum un motiv de despărțire. Nu, aş fi vrut să strig în gura mare. Atitudinea ei venea din fondul acela care-i genera fiecare gest. Erau alte zone ale vieții, mult mai pure, asemănătoare timpului divin pe care, în urmă cu două zile, îl simțisem străbătând stratul obscur al timpului nostru obişnuit.

Ar fi trebuit să-i admir purtarea altruistă, lipsită de zgura enervantă a banalității. Ar fi trebuit să răspund la noblețea ei sufletească cu aceeaşi măsură, cu atât mai mult cu cât de o oră încheiată mă chinuia un sentiment de culpabilitate. Puteam, chiar, să merg mai departe: să-i spun adevărul, că nu putusem face dragoste cu femeia aceea, că fusese ceva care împiedicase transmiterea... mesajului..., ceea ce presupunea un alt motiv, ceva de ordin superior, care depăşea relația dintre o femeie şi un bărbat.

Aşa ar fi trebuit să fac, dar în clipele acelea mi s-a întâmplat ceva ciudat... Nu era pentru prima oară, mi se mai întâmplase, ce-i drept, o dată sau de două ori în viață, ca noblețea sufletească a unei femei să nu mă impresioneze deloc, ci, din contră, să mă înrăiască. Ca o lumină puternică, pe care mi-ar băga-o cineva în ochi.

A trebuit doar o secundă pentru ca în conştiința mea să aibă loc o asemenea răsturnare. La uşa femeii la care aveam să-mi petrec noaptea, în loc să-i fiu recunoscător celeilalte, care mă însoțise până aici, m-am răzbunat exact pe ea. Am

prins-o, deci, de umeri şi, în loc s-o sărut tandru pe păr, am sărutat-o pe gură, cu duşmănie, ca s-o întărât, s-o provoc.

Ea s-a opus fără convingere. Apoi, când m-am desprins de ea, i-am văzut ochii în care scânteia furia. Cum îndrăzneşti? părea să mă întrebe. În urmă cu câteva zile, în faţa casei mele, era altceva, dar acum... cum îndrăzneşti s-o faci chiar în uşa iubitei tale?

Uite că îndrăznesc, i-am răspuns în sinea mea. Îndrăzneam în numele celui mai tare, al barbarului balcanic, al celui care face legea... Cu două seri în urmă, ea îmi explicase cu blândeţe, omeneşte, că nu putea să se culce cu doi bărbaţi în acelaşi timp, că avea principiile ei etc., etc., în vreme ce eu făceam exact pe dos, aveam şi eu principiile mele, puteam să mă culc cu două, cu trei, cu zece femei şi nu-mi păsa ce gândea ea, o făceam cu aroganţa învingătorului. Nu mă interesa că ei i se părea incorect. Îi călcam în picioare principiile, credinţa şi o călcam chiar pe ea, pe Silvaine.

S-a întors să plece, dar eu am prins-o de mână. Apoi, fără să mă sinchisesc de rarii trecători de la ora aceea, am tras-o din nou spre mine, anulându-i rezistenţa. Îmi părea atât de fragilă, că aş fi putut s-o frâng. Am sărutat-o din nou cu brutalitate, în timp ce privirile ei lunecau pe lângă mine ca un văl de mătase sfâşiat, transmiţându-mi, odată cu supărarea ei, o întrebare: Când vei sfârşi cu brutalităţile astea?

Simţeam că depăşisem orice măsură, dar gândul că făceam ceva fundamental nedrept, nu numai că nu mă oprea, dar îmi dădea o mare satisfacţie.

Şi asta mi se întâmpla chiar mie, care eram adversarul forţei în relaţia cu femeile şi preferam mângâierile date de bună voie, venite din inimă. Dar acum se alesese praful de tot... Parcă eram beţivul acela care, nu se mulţumeşte să spargă două, trei pahare şi începe să distrugă tot din casă.

O țineam încă strâns în brațe, deşi aveam impresia că nu țin altceva decât o boare de vânt.

Ei sunt încă acolo, pe plajă, am urlat în sinea mea. Neputând răbufni, strigătul mi-a bubuit cumplit în creier. Sunt acolo, înțelegi, întinşi unul lângă altul... *N-au sânge în vine, în oase măduva le-a înghețat*... Şi, în ultimul moment, când sufletul li s-a rostogolit în abis, printre ultimele păreri de rău a fost cu siguranță şi aceasta, că nu apucaseră să facă dragoste cu o fată de aici... Pricepi, ei au fost ucişi, printre altele, şi pentru că voiau să ajungă la tine... Şi dacă n-am putut să le aduc trupurile, aş fi putut cel puțin sângele lor să-l dezgheț şi să-l aduc aici, eu, curierul lor, înțelegi?

Deşi furioasă, Silvaine nu se desprinsese încă din brațele mele. Asta făcea parte, fără îndoială, din jurământ. Vrăjitoareo, eliberează-mi prietenii! am strigat.

Răspunsul ei a venit de departe. Mă sufoci, eşti nebun de-a binelea.

Nu ştiu ce m-a trezit la realitate, poate prezența vreunui trecător sau farurile unei maşini care s-au aprins brusc lângă noi. I-am dat drumul cu aceeaşi brutalitate, în timp ce privirea ei, tristă şi îndurerată, mă țintuia ca atunci când cauți pe chipul cuiva semnele nebuniei.

Iartă-mă, i-am spus încet, încet de tot, dar ea nu mi-a răspuns, continuând să mă privească țintă, cu ochii aceia frumoşi, adânci şi blânzi, şi nu căuta la mine doar semnele demenței, ci şi altceva, da, altceva... Petele de noroi, poate, semnele morții, pe chipul celui venit de departe, din lumea de dincolo, pentru a face imposibilul... Adio, Doruntina...

Nu mai ştiu dacă i-am spus sau nu aceste două cuvinte sau doar le-am gândit, dar imediat după asta i-am întors spatele şi am împins poarta de fier de cetate medievală de la numărul 99.

*

A trecut şi noaptea aceea, cu o parte din ziua următoare lipită de ea. La fel a trecut şi restul zilei.

Recepția de la ambasadă nu a ieşit din tiparele obişnuite. Majoritatea invitaților erau aceiaşi. Erau mereu prezenți, fie că se sărbătorea prezența la Paris a directorului Poştei albaneze, un târg de turism sau o expoziție de icoane vechi.

Nu mi-am crezut ochilor când am zărit-o acolo pe Silvaine. Ba chiar am întors capul, îngrozit că, văzându-mă, îşi va aduce aminte de scena din fața casei doamnei V. şi va fugi îngrozită din ambasadă.

Am avut impresia că nici ea nu voia să mă întâlnească. Într-un rând mi s-a părut că privirea ei trece rapid de la mine la madame V., în căutarea urmelor dezmățului din noaptea trecută. Sau căuta poate altceva, nu mi-am dat seama ce.

Mai apoi, după ce am băut ceva, am vrut să mă apropii de ea, dar am zărit pe gâtul ei o pată fumurie exact acolo unde o strânsesem cu o seară înainte, şi am renunțat.

— Domnule cineast, m-a abordat o doamnă bătrână, extrem de politicoasă, am citit că limba albaneză este singura limbă în care cuvântul *motër*, care în celelalte limbi a dat *mamă*, cum e *mother* în engleză sau *Mutter* în germană, şi-a păstrat sensul de *soră*. Este o întâmplare, sau demonstrează o origine comună, provenită din vremurile în care nu se făcea diferența între soră şi mamă?

Am ridicat din umeri pentru că nu ştiam ce să-i răspund.

— S-ar putea.

— Vă interesează anagramele? m-a întrebat un bătrânel, la fel de prevenitor. În legătură cu ceea ce v-a spus soția mea aş vrea să mai adaug ceva. Ştiți că o specie de fluturi a fost numită Chateaubriand şi asta nu întâmplător, ci apropo de faptul că cuvintele *incest* şi *insect* sunt anagrame şi, ceea ce e mai important, toate acestea au legătură cu pasiunea

perversă pe care marele scriitor a avut-o pentru sora lui, Lucile?

Am ridicat din nou din umeri pentru a-i da de înțeles că nu ştiam nici asta, în vreme ce bătrânul îşi savura victoria, cu o expresie care ar fi vrut să însemne: „Ei, vedeți?”

M-am îndepărtat de cei doi bătrâni cu gândul să mă apropii de Silvaine. Dar n-am reuşit nici acum. Aveam impresia că, odată ajuns în fața ei, aveam fie s-o sugrum, fie să-i cad la picioare.

În spatele meu se discuta despre contract. Oricum, este un pas important. Am convingerea că Quai d’Orsay îl va aprecia aşa cum trebuie.

Simțeam aceeaşi dorință năpraznică de a izbucni în râs ca în urmă cu o zi, la semnarea contractului, când îmi venea să le spun tuturor în față că, decât să semneze, ar fi fost mai bine ca fiecare dintre părțile contractante să se ducă să se pişe...

Când m-am uitat din nou după Silvaine, nu mai era. Se volatilizase ca un curcubeu. Şi totuşi, culmea, nu simțeam vreo umbră de regret. Rațiunea îmi spunea că ar fi trebuit să fac eu primul pas, să-i cer iertare, dar o voce interioară încerca să mă convingă că poate fusese mai bine aşa.

*

Recepția s-a terminat pe la nouă. Ca de fiecare dată, m-am despărțit cu părere de rău de prieteni, cu singura diferență că de data aceasta eram mai trist ca de obicei. Iar îmbrățişările lor îmi dovedeau că şi ei simțeau acelaşi lucru.

La ora zece eram pe Avenue Duquesne, într-un cartier care, comparat cu Saint-Germain, părea rece şi monahal ca un adevărat purgatoriu. Trist şi gol pe dinăuntru, am urcat în camera mea. M-am învârtit o bucată de vreme prin cameră, apoi privirea mi-a căzut pe valiza deschisă. Pentru o clipă am avut impresia că totul mi se trăgea de la ea. Am

închis-o, dar tristețea nu m-a părăsit, ba chiar a devenit mai mistuitoare ca înainte.

Pe la miezul nopții a sunat telefonul. Am ridicat receptorul în silă, închipuindu-mi că apelul nu putea fi decât de la ambasadă, cum se întâmpla de regulă în ultima noapte, când am auzit vocea lui Silvaine.

— Te-ai culcat?

— O, nu.

— Oricum, scuză-mă dacă te deranjez. Am vrut să-ți urez drum bun.

— Mulțumesc, Silvaine.

Vocea îi era plină de tandrețe şi drăgălăşenie, aşa cum poate fi doar la orele târzii ale nopții, când femeia îmbracă, odată cu cămaşa de noapte, şi vălul misterios al despărțirii de ziua care a trecut.

— Am crezut că n-o să mă mai suni, i-am zis.

— Dar am fost şi la recepție... Nu m-ai văzut?

— Mi-a fost teamă să-ți vorbesc, am continuat. Mi-a fost groază...

Când am închis, am simțit că în mine se restabileşte echilibrul. M-am întins pe pat şi mi-am imaginat cum o îmbrățişez tandru, atât de tandru încât să şterg orice urmă din ostilitatea de ieri, aşa cum îți ungi rănile de pe trup cu un balsam vindecător...

Cu privirile în tavan, îmi spuneam că poate ei nu-i este atât de uşor să se desprindă de mine şi că data viitoare, la următoarea mea venire aici (la viitoarea mea ieşire de sub pământ), voi putea face ceea ce acum nu putusem.

Îmi imaginam cum ajung pe Rue Cardinal Lemoine, cum urc în apartamentul ei şi apoi trupul ei gol înainte de a face dragoste. Imaginea aceasta venea de la sine, grație fotografiilor pe care mi le dăduse cu ceva timp în urmă.

Mi-am lăsat, aşadar, fantezia s-o ia razna, dar, spre uimirea mea, la fel ca în după-amiaza aceea în care îi

văzusem pozele, la fel ca atunci când o sărutasem sau când mă gândisem să fac dragoste cu ea, nici acum nu simțeam nici un fel de dorință. Ca un fluture mare şi negru, pubisul ei plutea prin imaginația mea fără să mă tulbure defel. Şi, pentru prima oară, în mintea mea a prins contur ceea ce până atunci fusese doar o aiureală fără sens: nu cumva aveam nevoie aici, la Paris, de o soră şi nu de o iubită?

Ştiam că varianta aceasta ar fi făcut pe oricine să râdă. Chiar şi eu, auzind-o, aş fi făcut haz poate cel dintâi de o asemenea idioțenie: sentimentalism, prostie, o motivare şmecheră a impotenței etc., etc. Trebuia să ascund, aşadar, cât mai adânc în ființa mea această idee, s-o îngrop aşa cum îngropi lucrurile de preț.

Nu era o întâmplare faptul că ea dorea atât de mult să joace rolul Doruntinei... Ea era cea care îmi sugerase prima că mi-ar fi putut fi soră, sau amândoi, în acelaşi timp şi fără să ne dăm seama, ne gândiserăm la asta? Întreaga ei atitudine, prietenia aceea vădită, care mă deranjase încă din prima zi, acea compasiune nejustificată, grija că aş fi putut fi vreodată în pericol, noblețea aceea care venea din întreaga ei ființă şi, mai presus de toate, generozitatea cu care îmi ierta jignirile... Nu, am dat să strig în gura mare. Nici o fată n-ar fi putut să-ți ierte ofensa şi cu atât mai puțin o pariziancă.

M-am imaginat din nou făcând dragoste cu ea şi, la fel ca prima dată, eram cucerit înainte de toate de părul ei parfumat, foşnind moale, ca mătasea. Şi asta în vreme ce trupul ei, ca şi când ar fi fost de lemn, nu-mi trezea nici o senzație. Acum îmi era clar că aceasta era explicația şi că totul la ea îmi sugera prezența unei surori, nu a unei iubite. Sau, cel mult, a ambelor ipostaze, aşa cum era în vechile cântece populare arbăreşe[2], unde adesea iubitei i se spune

[2] Arbăreşi, populație de origine albaneză din sudul Italiei. (N. tr.)

soră, sau ca în cazul cuvântului rusesc *rodnoi* (drag), derivat de la cuvântul *rod* (neam), care este mai profund decât vechiul sinonim *milâi*, ceea ce explică de ce rusoaicele, în momentul orgasmului, nu exclamă *milâi*, ci *rodnoi*.

Poate că şi pe Silvaine o torturase la fel de mult ca şi pe mine gândul acesta. Poate că şi ea suferise din cauză că, fără a fi iubita mea, se lăsase ofensată grav de mine. Poate că amândoi, în clipele în care ne îmbrăţişaserăm cu furie, nu făcuserăm altceva decât să încercăm să depăşim o barieră milenară, pe care natura ne-o pusese de câteva ori în faţă, din motive pe care le ştia numai ea, chiar dacă nu eram rude de sânge.

Nu, nu era o întâmplare că în relaţia dintre noi domina lumina zilei, în vreme ce noaptea, ca o sălbăticiune feroce, se retrăgea în vizuina ei. Şi iarăşi, nu era o coincidenţă ceea ce se întâmplase în timpul călătoriei când adusesem scenariul cu incestul.

În lumea aceasta, oamenii, majoritatea lor, nu fac altceva decât să repete aceeaşi poveste. Sunt diferite doar ochii, părul şi statura, aşa cum se întâmplă cu actorii, care-şi dau jos peruca şi aleargă înapoi pe scenă să-şi joace rolul următor. Eu şi Silvaine nu făceam nimic altceva decât să repetăm ceea ce i se întâmplase prietenului meu de la Moscova într-o noapte cu zăpadă, lângă gardul de fier al Institutului Gorki, când, palid la faţă ca un mort, speriat poate de luminile maşinilor, se văzuse în postura lui Konstandin din legendă.

Oricât am încerca să ne ferim de asta, nu putem să nu ne conformăm semnalelor pe care le primim şi nici să evităm identificarea cu cavalerul medieval, pentru că toate, şi frâiele, şi itinerariul, şi orice altceva, au fost stabilite cu mult timp în urmă.

Lespedea de pe mormânt s-a transformat în avion[3].

Ne ridicăm din adânc şi din beznă pentru a duce când un mesaj, când un semn, pe care lumea poate că nu le înțelegea, pentru că este aproape imposibil ca viul să se înțeleagă cu cel mort.

Ce blestem ne obligă să ne ridicăm? Ce jurământ călcat?...

Îmi plesneşte capul de gânduri.

Am avut toate motivele pe care le-a avut şi Konstandin când a ieşit din neființă. Şi, dacă unul dintre acestea a fost împlinirea incestului, atunci pe acesta mi l-am însuşit şi eu.

Aş fi venit doar pentru câteva minute la colțul lui Rue Cardinal Lemoine, pentru a o lua pe Silvaine Doré (vino, surioară, aşa cum eşti), pe iubita-sora mea Silvaine Doré, de care mă despărțeau şapte țări, granițe, grăniceri înarmați, ştampile, vize, paşapoarte, rânduri de sârmă ghimpată...

Aş fi venit, aşadar, de departe, alb la față ca ceara şi rece ca mormântul, şi acolo, aproape, se afla biserica Saint-Germain-des-Près, unde m-aş fi putut abate pentru un minut (du-te tu, eu am puțină treabă la biserică), aşa încât, dacă cerul n-ar fi vrut să mă primească la el firesc, ca pe orice trup fără viață, călătorind din biserică în biserică, ca dintr-o stație de metrou într-alta, printr-un metrou-mormânt, atunci să mă pot întoarce şi să mă închid, ca într-un sicriu, în țara mea.

---

[3] Aluzie la legenda *Konstandin şi Doruntina*, devenită subiect pentru romanul *Cine a adus-o pe Doruntina*, al aceluiaşi scriitor. În esență, legenda face apologia legământului de credință, dus la îndeplinire chiar şi după moarte. Konstandin iese din mormânt pentru a o aduce acasă pe sora sa, Doruntina, căsătorită pe meleaguri străine. După ce-şi îndeplineşte misiunea, fratele se întoarce în mormânt. (N. tr.)

Cu palmele sub cap, întins pe patul din camera de hotel în care luminile maşinilor se strecurau printre perdele, o oglindă şi o sticluţă cu valium, îmi imaginam viitoarea mea călătorie la Paris. Eram convins că ceea ce nu se putuse împlini de data aceasta, atunci se va realiza. Acum, când descifrasem codul secret, ştiam foarte bine ce aveam de făcut.

Mă vedeam sosind în aeroport şi apoi călătoria noastră într-un tren de noapte spre localitatea din centrul Franţei, în care Silvaine avea o căsuţă unde-şi petrecea vara împreună cu maică-sa, şi bătăile ei în uşă, urmate de întrebarea bătrânei dinăuntru: „Silvaine, cine te-a adus?"

Iar ea va rosti numele meu (deschide, mamă, m-a adus X), iar mama va întreba din nou „Cine? Cine?", şi Silvaine va repeta numele meu până ce bătrâna va înţelege că nu era vorba nici de Christos, nici de Konstandin, ci de un altul, pe care ea nu-l va recunoaşte:

Dar el este din Răsărit,
E dintr-o altă lume,
Şi pământul nu-l poate mistui...

A şaptea însemnare şi ultima
Aleluia

Sub noi era o ceaţă groasă s-o tai cu cuţitul şi avionul se zgâlţâia atât de tare, încât ne-am închipuit că aterizase deja. Dar eram încă sus, printre nori. Din când în când, fuioarele

lor o luau la goană spre orizont, de aveai impresia că pluteşti într-un univers paralel. Chipurile pasagerilor erau cenuşii, ba chiar şi stewardesele păreau dezorientate.

În fine, avionul a aterizat cu un zgomot aşa de puternic, de-ai fi putut crede că a fost luat cu macaraua şi pus direct pe beton.

Când am coborât, eram complet amorţit, iar genunchii refuzau să mi se supună. Prietenii mei, care mă aşteptau la ieşirea din aeroport, erau neobişnuit de tăcuţi. La fel şi Luljeta. Am vrut să-i întreb: ce e cu voi?, dar unul dintre ei a reuşit să zâmbească. Ce vreme groaznică, mi-a zis, am crezut că avionul n-o să poată ateriza.

Ca de obicei, când eram la jumătatea distanţei dintre aeroport şi Tirana, mi-au spus care fusese evenimentul cel mai important din perioada absenţei mele: Conducătorul orbise complet.

Am fost atât de surprins, încât iniţial am crezut că nu auzisem bine şuşotelile lor, dar când unul dintre ei mi-a pus palma pe ochi, mi-am dat seama că nu mă înşelase auzul. Primul gând care mi-a venit atunci a fost că era o veste bună. Aveam să scăpăm, într-o oarecare măsură, de supravegherea lui. Dar imediat mi-am dat seama că nu era aşa. Se vedea imediat că şi pe ei îi frământase aceeaşi problemă. Braţul Luljetei, pe umărul meu, era ca de gheaţă.

Acasă m-au întâmpinat cu aceeaşi agitaţie cu care mă primeau de fiecare dată, adică cu zgomot de uşi trântite, un du-te-vino fără rost, entuziasm şi un milion de mulţumiri pentru darurile primite. Unchiu-meu îşi proba, în faţa oglinzii, ochelarii de soare. Frumoşi, dar cam prea negri, adică prea occidentali, mi-a spus cu un pic de nemulţumire în glas. Aş fi vrut să-i spun că, mai cu seamă acum, când şeful partidului său orbise, i se potriveau de minune.

După-amiaza era pe sfârşite. Se simţea că noaptea nu mai avea răbdare, de parcă orbirea Lui ar fi împins-o din urmă.

Am simţit tot stresul abia când am intrat în camera mea să mă culc. Mi se părea că ferestrele înghiţiseră tot întunericul de afară. Acum am înţeles, în sfârşit, ceea ce se întâmplase. Puterea Lui era acum de două ori mai mare. Ne vor teroriza de-acum amândoi, şi El, şi infernul, iar noi, sub greutatea lor, vom fi mai fragili decât sticla acestor geamuri. Uneori îmi spuneam că uriaşa presiune va strivi totul în calea ei, iar după spulberarea ultimei bariere, orbirea lui ne va molipsi pe toţi.

Am adormit spre ziuă. Apoi m-am trezit şi am adormit din nou. Era o dimineaţă tulbure. Zilele sunt încă scurte, mi-am zis. Mai apoi, când vor creşte şi va fi senin, El va turba şi mai tare.

În fine, m-am trezit de-a binelea. Am aruncat pledul de pe mine şi m-am ridicat din pat. Mă dureau toate oasele... Şi mijlocul. Deşi am petrecut toată dimineaţa printre ai mei, am fost inexplicabil de trist. Ori de câte ori mă întorceam din străinătate mi se întâmpla aşa, dar de data asta parcă totul se multiplicase de *n* ori.

Eşti schimbat, mi-a spus şi Luljeta când am rămas în cele din urmă singuri. Îmbrăcase desuurile fine pe care i le adusesem, dar sexul ei mi-a părut mai rece ca de obicei. Aşa se întâmpla mereu. Abia după câteva zile după ce mă întorceam, când temperatura mea şi a ei se uniformizau, totul revenea la normal. Parcă aş fi coborât în beciul casei şi aveam nevoie de câteva minute ca să mă obişnuiesc cu temperatura de acolo... Era un proces invers faţă de ceea ce mi se întâmpla la Paris. La Paris aveam nevoie de câteva zile până să mă dezgheţ, în vreme ce aici, invers, îmi trebuia un timp pentru a fi la fel ca toţi ceilalţi, o siluetă de gheaţă.

La trei zile după sosirea mea din Franța, m-au sunat cei de la Ministerul de Externe şi mi-au cerut să le trimit urgent raportul despre „activitatea desfăşurată peste hotare”. În a patra zi, durerea de spate mi s-a accentuat şi, pe holurile Studioului, văzându-mă că merg strâmb, colegii ridicau din umeri, spunându-mi parcă: când vii de la Paris trebuie să zbori, nu să te cocoşezi aşa.

În ziua următoare abia îmi mai mişcam piciorul stâng. Te-a deocheat careva, mi-a spus mătuşă-mea.

A doua zi, sfătuit de cei care mai suferiseră de mijloc, am stat întins pe pat. În dimineața următoare, Luljeta, care-şi luase liber de la serviciu, mi-a spus că ar fi mai bine să ne plimbăm puțin pe afară.

Am ieşit împreună. Strada Elbasan era plină de frunze ruginii. Grupuri de studenți de la facultatea de filologie stăteau ciorchine pe trotuare. Gardul de fier al ambasadei italiene şi cel de vizavi, al ambasadei franceze, mi s-au părut mai amenințătoare ca altă dată. De parcă în lipsa mea se mai înălțaseră un pic. Mergeam de-a lungul lor, când am simțit în spatele nostru paşii grăbiți ai cuiva. Înainte de a întoarce capul să văd cine e, am auzit în spate o voce cunoscută: Hai, că întârziem!

Lângă mine era şeful laboratorului. A salutat-o pe Luljeta, apoi a repetat vorbele de adineauri: Hai, că întârziem.

— Unde întârziem? l-am întrebat.

Omul m-a privit uimit.

— Cum unde? La ambasada franceză. Tu nu ştii nimic?

Eu am ridicat din umeri ca să-i arăt că habar nu aveam.

— Cum e posibil? s-a mirat el. Adevărul e că prânzul acesta este dat în onoarea ta.

— Ce prânz? l-am întrebat din nou. Şi de ce în onoarea mea?

— Vreau să-ți spun că, deşi prânzul acesta este oferit cu ocazia semnării contractului cu Franța, în realitate... Poate nu te-au găsit să-ți dea invitația.

— Ah, a făcut Luljeta. Chestia asta cu invitațiile a devenit enervantă. Nu te-am găsit să-ți dăm invitația, am crezut că eşti bolnav...

Gândul că de data asta fusesem într-adevăr bolnav mi-a trecut fulgerător prin cap.

— Nu ştiu ce să spun, s-a fâstâcit şeful laboratorului. Adevărul e că, aşa cum vedeți, eu nu am nici o tangență cu treaba asta. Chiar m-am mirat când am primit invitația... Dar tu, orice ar fi, trebuie să vii, deşi...

Eu am dat din cap în semn că nu şi i-am întins mâna să ne despărțim exact în clipa în care cineva din preajmă ne saluta în gura mare: Bună ziua, domnilor!

Era ataşatul cultural al ambasadei franceze, care ieşise la poartă şi ne zâmbea prietenos.

— Mă bucur din inimă că ați venit, ne-a întâmpinat, privind către mine. Sunteți mai bine acum? Ni s-a spus că erați bolnav.

N-am ştiut ce să-i răspund. Luljeta m-a prins uşor de cot.

— N-ai ce face, du-te acum, mi-a şoptit în albaneză. Te aştept la mine.

Târându-mi piciorul stâng, care-mi părea acum de două ori mai greu (cea mai perfidă expresie a conformismului, venind ca o confirmare a minciunii susținute de stat în legătură cu boala mea, cum au glumit a doua zi prietenii mei), am intrat în ambasadă.

Între timp se adunaseră acolo toți, în jurul unei mese mari, pe care ardea o lumânare. Ambasadorul francez, consulul, preşedintele Comitetului Albanez pentru Relații Culturale cu Străinătatea, un actor de film, un preot francez. Mă simțeam jenat sub privirile lor când speriate, când pline de o ironie prost mascată.

În cele din urmă a trebuit să mă întorc spre preşedintele comitetului, care se afla chiar în faţa mea.

— Adevărul e că n-am primit nici o invitaţie, i-am zis în şoaptă, aplecându-mă uşor peste masă. Nu ştiu dacă am făcut bine venind.

— Normal că ai făcut bine, mi-a răspuns el. Pentru că prânzul acesta este dat în onoarea ta.

Sub respiraţia noastră, flacăra lumânării a pâlpâit uşor.

Prânzul acesta este dat în onoarea ta. Era pentru a doua oară când auzeam vorbele acestea.

Privirile lor îmi păreau când melancolice, când îngrozite şi goale.

La masă, discuţia se lega cu greu. A fost amintit de câteva ori contractul semnat de mine la Paris, dar nici aceste replici nu au reuşit să acopere clinchetul furculiţelor. Totul semăna mai degrabă cu un parastas.

Noroc cu mortul acesta, să ne întâlnim... Nu ştiu cum de mi-am amintit fraza aceasta, auzită probabil în copilărie.

Flacăra lumânării ne lumina chipurile cenuşii. Nu mai rămânea decât să se ridice cineva şi să spună că prânzul acesta era dat pentru sufletul meu adormit.

Fără a pricepe nici eu de ce, ba chiar împotriva voinţei mele, făceam un calcul... Ajunsesem acasă vineri. Sâmbăta fusese a doua zi. Lunea, a patra. Vinerea asta, a şaptea.

O, Doamne, dar era chiar *parastasul* meu.

Adevărul e că nu aveam de ce mă mira. Ştiam deja lucrul acesta. Se aflau adunaţi în jurul mesei, la parastas, unde, după vechile credinţe, era aşteptat să vină sufletul mortului. De două mii şi ceva de ani tot aşa se făcea pomenirea, pentru că exista convingerea că în a şaptea zi mortul face prima tentativă să se desprindă de acolo...

Aşadar, asta era. Aşa se explicau şi lipsa invitaţiei, şi privirile lor când mirate, când îngrozite. Chiar şi flacăra lumânării, care acum pâlpâia ca bătută de vânt.

— Nu te simți bine? m-a întrebat în şoaptă şeful laboratorului.

— O să-mi treacă, i-am răspuns, dar în sinea mea eram nedumerit: de ce acum? Mă întorsesem de multe ori din străinătate, dar nu mi se mai întâmplase aşa ceva. Sau, cel puțin, nu observasem eu. De ce acum?

Răspunsul a venit pustiitor, tot din adâncul conştiinței mele: probabil că aceasta avea să fie şi ultima mea ieşire. Placa de marmură acoperise mormântul, în cele din urmă, pe vecie.

*

Presimțirea neagră pe care o avusesem la Ambasada Franței nu mă înşelase. Două săptămâni după aceea, îndată după un discurs al soției dictatorului despre activiştii de partid din capitală, climatul politic a „îngheţat" brusc. Erau citate peste tot cuvintele ei despre întărirea luptei de clasă, care slăbise în ultima vreme. Ca de obicei, se aştepta o nouă campanie de epurări.

Era într-o sâmbătă după-amiază. Eram în pat cu Luljeta şi fumam, după ce făcuserăm dragoste, iar eu îi relatam ultimele evenimente.

— Întărirea luptei de clasă, a îngânat ea, de parcă ar fi vorbit singură. O, Doamne, se poate mai mult decât atât?

Urmăream cu privirea rotocoalele de fum şi-mi aminteam cuvintele pe care mi le spusese un amic, cum că la Ministerul de Interne apăruseră în ultima vreme două curente: unul dur şi unul moderat. Ba chiar, cineva aşa le şi botezase: Securitatea de stânga şi Securitatea de dreapta.

Am râs la început amândoi, apoi am încercat să descoperim în asta un semn încurajator, până ce, în cele din urmă, am renunțat la orice speranță şi ne-am plâns singuri de milă.

Liberali la Securitate... O, nu, am gemut în sinea mea. Tot raționamentul era anapoda, imposibil de acceptat. Atât de adânc fusese îngropată libertatea, încât acum căutam s-o descoperim acolo unde era imposibil de găsit. Eram atât de pierduți în fundul pământului, încât, pentru a ieşi la suprafață, ar fi trebuit să străbatem straturi întregi de cărbune, pământ, vălătuci de negură, spaime şi coşmaruri. Liberalii din Securitate, în comparație cu cei de la partid, păreau nişte duri. După cum şi cei din partid, față de cei din afara lui, erau socotiți nişte căpcăuni. Şi nici aceştia din urmă nu se puteau compara cu cei veritabili. Iar cei veritabili nu se ştie dacă mai trăiau sau nu.

Nicăieri fantasma libertății nu fusese căutată cu atâta ardoare. La început în interiorul partidului, ba chiar în Comitetul Central, iar acum speram să o găsim în Securitate ori în Biroul Politic şi, de ce nu, chiar în creierul Conducătorului. În lobul stâng. Ori în cel drept.

Luljeta m-a mângâiat pe ceafă.

— Nu te mai gândi la asta, mi-a spus. Oricum e inutil. Hai să vorbim despre altceva.

Cunoşteam cuvintele acestea de consolare. Mii de oameni le rosteau, făcându-se că vorbesc despre altceva, dar gândindu-se la adevăratul lor sens.

— Cum ți s-au părut de data aceasta fetele de acolo? Ți-a trecut prin cap să mă înşeli?

— Ție nu ți-ar părea rău să se întâmple aşa ceva?

Ea s-a gândit câteva momente înainte să-mi răspundă.

— Nu... Din contră, aş fi foarte curioasă.

Mi-am acoperit gura cu palma pentru a-mi masca un început de zâmbet. După noutățile politice din ultimele zile, asta îmi mai lipsea acum pentru ca asediul să fie total.

Ea îmi aştepta răspunsul privindu-mă țintă, cu un aer provocator.

Cum să-i vorbesc despre trauma prin care trecusem. Să-i explic că, ajungând acolo, eram complet înghețat, iar sperma ieşea din mine ca nişte cristale de gheață?

— Nu-i nimic, nu trebuie să-mi răspunzi, mi-a spus ea. Dacă eram eu, n-am să-ți ascund că aş fi încercat să văd cum e... Sunt atât de curioasă...

Ai fi fost şi tu la fel de înghețată ca şi mine, mi-am zis. Şi sexul tău ar fi fost la fel, sloi de gheață.

— Cred că abia acum ți-am dat ideea, a râs ea. Şi, dacă o să ai vreo ocazie...

— Nu cred că voi mai pleca, i-am răspuns. Nu vezi ce se întâmplă?

*

Campania de epurări era în toi. Ca şi cum toate acestea n-ar fi fost de ajuns, aveam amețeli şi mă dureau ochii.

La Policlinica Centrală, oftalmologul, după ce m-a consultat, a rămas un timp pe gânduri înainte de a-mi scrie rețeta.

— Ai o leziune pe retină, mi-a spus. Ai nevoie, pe lângă altele, de „lacrimi artificiale”... Nu glumesc, este o soluție care se numeşte aşa.

În vreme ce căutam o farmacie, fără nici o speranță că aveam să găsesc medicamentele, mi-am amintit de numele ciudat al soluției. Într-o poezie despre lacrimi şi rouă, pe care o citisem de mult, roua se lăuda că are origini divine şi ironiza banala lacrimă omenească, ceea ce mi-a amintit acum de ultimele mesaje auzite la radio în care se vorbea despre „lacrimile de crocodil pe care le vărsa Occidentul când se aduceau în discuție drepturile omului de la noi”, dar şi de cele mai proaspete zvonuri despre ce se va întâmpla după moartea Conducătorului, ori, cine ştie prin ce asociere de idei, de imaginea unui bărbat şchiop care plângea la

înmormântarea unui copil, scenă văzută cu mulți ani în urmă.

Când a văzut rețeta, farmacistul, pe care-l cunoşteam, a zâmbit şi a dat din cap.

— Unde să găseşti toate astea la noi? Dacă nu mă înşel, tu abia te-ai întors din străinătate, nu-i aşa?

— Da, acum o lună jumate. Dar asta a apărut de câteva zile.

— Aha... Oricum, nu trebuie să fii prea îngrijorat, mi-a zis privindu-mă cu atenție. Văd că eşti cam agitat.

— Cum?

— Am spus că eşti mai îngrijorat decât trebuie.

— A, nu...

Adevărul e că nu mă gândeam deloc la medicamente. Altceva mă neliniştea acum. În mod curios, la fel ca atunci la Ambasada Franței, făceam din nou calculele acelea blestemate... Se împlineau exact patruzeci de zile de când mă întorsesem de acolo...

Am ajuns acasă aproape în fugă şi am început să caut nebuneşte în bibliotecă o carte veche. Obiceiuri albaneze. Obiceiuri vechi... Aha, uite unde era: *Obiceiuri şi credințe albaneze*. Ediție din anul 1932.

Am început să răsfoiesc în mare viteză capitolul al doilea, „Obiceiuri de înmormântare", până ce am găsit ceea ce căutam: „Patruzeci de zile. Este ziua în care se crede că mortului i se ia lumina ochilor, aşa încât, după acest termen, chiar dacă cineva mai speră că el s-ar mai putea întoarce pentru scurt timp de acolo, n-ar mai putea-o face decât orb...".

M-am prăbuşit pe pat, spunându-mi: Nu mi-e bine. Mă simțeam într-adevăr rău şi, dacă aş fi continuat aşa, cu siguranță că aş fi înnebunit.

*

În plictiseala şi cenuşiul după-amiezii, telefonul de la Ministerul de Externe a sunat ca o adevărată trâmbiță a învierii. O voce gravă mi-a spus să mă prezint de urgență acolo. La întrebarea mea „Aş putea să ştiu de ce?", omul de la capătul firului mi-a răspuns că trebuia să completez formularul pentru viză. Era o veste atât de incredibilă, încât am continuat cu întrebările: Viză pentru ce? Celălalt a râs. Normal, pentru o călătorie în străinătate. Viza nu se cere pentru Shkoder sau Shijak, nu?

Am râs şi eu, dar parcă era râsul unui străin. După ce am pus receptorul în furcă, râsul acela răutăcios îmi mai stăruia încă pe chip, aşa încât maică-mea aproape că s-a speriat.

Îndoielile nu m-au părăsit tot drumul până la minister. Ce-o fi şi cu călătoria asta, exact în vreme ce la toate şedințele nu se vorbea decât despre economii, iar schimburile culturale cu străinătatea erau considerate periculoase, „expresia tipică a slăbirii luptei de clasă pe plan internațional"?

Noi analize ale urinei Conducătorului? Speranța că îşi va recăpăta vederea? Debutul demenței, despre care se şuşotea pe la colțuri?

Dar, când s-a aflat că vor fi trimise câteva delegații la rând şi, mai ales, când la una dintre scurtele întâlniri cu secretarul de stat de la cultură s-a dat ordinul „să ne întâlnim prietenii din Franța şi să nu lăsăm impresia că ne suspectăm reciproc", s-a înțeles perfect că această mişcare era menită să mai „dreagă" ceva din imaginea Albaniei în lume. După cum se părea, dintre cele două atitudini politice: „să lăsăm lumea să spună ce-o vrea", care de obicei avea prioritate, şi „să nu dăm motiv lumii să ne înjure", aceasta din urmă câştigase teren, şi încă tocmai atunci când nu se mai aştepta nimeni.

Varianta unei a treia explicații mă neliniştea cel mai tare. Îmi priveam ore în şir paşaportul şi datele din el, termenele şi ştampilele, care-mi păreau la fel de misterioase precum peceţile de pe un sarcofag.

Iată vulturul negru, simbolul oficial al statului albanez, care mă va duce sus... Într-o veche baladă se spune că, pentru a scoate pe cineva din adâncul infernului, vulturul îi mânca o bucăţică din trup... Iar vulturul acesta avea două capete...

*

Speranța că această călătorie avea să însemne întoarcerea timpului pe făgaşul normal (resuscitarea lui, cum îi spuneam în sinea mea) se risipea de la o zi la alta. Oricui îi spuneam, mă privea ca pe unul ieşit din minți. Şi eram sigur că, atunci când ne despărțeam, îmi bodogănea în spate: Ce idioțenie!

Lucrul acesta s-a văzut foarte clar la aeroport. Apropiații, care veniseră să mă însoțească, se priveau între ei într-un fel ciudat, ca ăia care se consolează reciproc.

Noi, cei care urma să plecăm, semănam cu nişte miei duşi la tăiere. Atât de ireală părea mulțimea aceasta de delegați în atmosfera îngheţată care ne înconjura, încât, după ce ne-am bătut îndelung capul să înțelegem minunea, am ajuns la concluzia că fie eram trimişi „afară” pentru a ne adormi vigilența înainte de a fi condamnați din cine ştie ce motive banale (fuseseră câteva cazuri în care, înainte de a fi arestați, cei vizați erau trimişi în străinătate), fie pentru ca la întoarcere să fim acuzați de colaborare cu duşmanul, ceea ce se potrivea de minune cu ultimele avertismente despre intensificarea acțiunilor contrarevoluționare în lume. Iar ordinul de a ne întâlni cunoştințele din Franța, chiar şi fără martori, părea chiar o momeală ca să cădem în capcană.

Delegații soseau încontinuu. În afară de noi, cineaştii, mai era o delegație de la Academie, una de la Uniunea Scriitorilor, care nu venise încă, şi încă una, căreia îi schimbaseră de câteva ori denumirea, rămânând până la urmă să se numească delegația filateliştilor.

În fine, au ajuns şi scriitorii. Nu mi-a venit să cred când l-am văzut printre ei şi pe colegul meu de la Moscova. Pentru prima oară în dimineața aceea înghețată am simțit cum inima îmi bate nebuneşte. Nu era doar bucuria că în cele din urmă fusese reabilitat, ci şi confirmarea bănuielii că tot scenariul acesta fusese organizat pentru că presa străină sărise în apărarea intelectualilor albanezi.

L-am salutat şi l-am îmbrățişat cu entuziasm, dar din atitudinea pe care o afişa am simțit că nu se bucura deloc de această călătorie. În privirea lui, alături de urmele unei vechi ofense, pe care i le cunoşteam, stăruia o umbră de ironie, aşa încât am regretat că mă arătasem atât de entuziast. Răceala lui mi s-a transmis într-o clipă şi mie, iar gândul că voiau să-l prindă în ofsaid mi-a trecut fulgerător prin cap. I se punea de mult în cârcă acuzația că avea relații în Occident.

Bănuiala că în spatele acestei călătorii se ascunde o cursă a început din nou să mă obsedeze. Am avut chiar impresia că în ochii ofițerului de la ghişeu care ne răsfoia paşapoartele se vedea o urmă de ironie: Acum vă bucurați voi, dar o să vă iasă bucuria asta pe nas.

Cumplit, mi-am zis. Nici vremea nu făcea excepție: nori negri şi groşi. Câteva tunete într-un colț de cer ne-au spulberat speranța că s-ar putea însenina. După o noapte de insomnie, toate îmi păreau infinit mai sumbre.

Controlul vamal a durat mai puțin ca de obicei. Îl urmăream cu coada ochiului pe colegul meu de la Moscova, aflat în urma mea. Nu am auzit ce spunea, l-am văzut doar cum îi întinde liniştit geanta de mână vameşului, care se

codea dacă s-o deschidă sau nu. Se zvonea de mult că ar fi vrut să treacă un manuscris în Occident.

Vameşul i-a deschis în cele din urmă geanta, dar fără să scotocească prin ea. Nodul din gât nu mi-a dispărut nici măcar atunci când am ajuns cu toţii în sala de aşteptare. Doar la câteva minute după ultimul control, în vreme ce ne îndreptam spre avion, m-am simţit pe deplin relaxat. Dar puţin după aceea am avut o stare cum nu mai avusesem vreodată. Era un fel de beţie surdă, în care ideile se iveau unele dintr-altele, se năşteau cu carapacea despicată şi de acolo scoteau capul forme monstruoase, din ce în ce mai hâde, şi tot aşa la rând, într-o succesiune înfricoşătoare. Poate că duceam cu mine vlaga naţiunii, într-un loc sigur, până la primăvară... Eram un om obişnuit printre alte mii, dar zeii m-au ales probabil pe mine tot aşa cum, cu două mii de ani în urmă, Dumnezeu alesese ca fiu al său un simplu tâmplar.

Starea aceasta nu a ţinut decât până la uşa avionului. Imediat ce am păşit la bord, totul s-a volatilizat, iar imaginile de adineauri mi-au părut pur şi simplu simptomele nebuniei.

În timp ce-mi căutam locul, l-am văzut cu coada ochiului pe colegul meu de la Moscova care îşi prindea, cu o expresie greu de descifrat, centura de siguranţă.

Motoarele au început să huruie. Se simţea că va fi o decolare dificilă. Avionul se învârtea ca năuc pe pistă, în încercarea de a-şi rupe lanţurile. Urla ca o fiară încolţită. În cele din urmă, cu un oftat de uşurare, a reuşit să decoleze.

Stăteam cu toţii ţintuiţi pe scaune. Privirea mi se abătea fără să vreau spre celălalt. N-aş fi crezut niciodată că aveam să călătorim în acelaşi avion. Lucru care, acum, îmi părea chiar de rău augur.

Neliniştea începuse să pună stăpânire pe mine. Aveam senzaţia că dintr-un moment într-altul corbii vor apărea în jurul avionului, croncănind:

Nu s-a mai văzut vreodat',
Merge mortul cu cel viu,
În avionul argintiu.

Mi-am amintit de avertismentul lui în legătură cu această ultimă călătorie, din parcarea subterană de la Cannes. O să zburăm împreună, ha, ha, ha. Aşa cum crezusem în ziua aceea îndepărtată, când ne încurcaserăm radiografiile pulmonare, sperând că vom pleca împreună la studii în străinătate cu avionul liniei Tirana-Moscova. Amintirea aceasta îmi evoca o altă imagine, de care nu reuşeam să scap: o râpă undeva prin munţii Elveţiei, unde putrezeau oasele şi coastele noastre amestecate, înconjurate de rămăşiţele avionului prăbuşit...

Doamne, numai de-am ajunge cu bine. Am fost gata să ţipesc de două, trei ori, dar mi-am revenit repede speriat la gândul că ar putea reveni corbii. Nu s-a mai văzut vreodat', merge omul cu umbra lui...

La un moment dat, am avut impresia că prezenţa colegului meu de la Moscova îmi provoca toată tulburarea aceea. Îmi venea să mă ridic şi să-l strâng de gât pe cel care fusese atâţia şi atâţia ani prietenul meu cel mai bun. Spune-mi cine este omul şi cine umbra lui? Fireşte, tu te crezi jumătatea divină a fiinţei noastre duale...

La Paris am ajuns după-amiază târziu. Era ceaţă. Maşinile ambasadei ne-au dus direct la hotel. Funcţionarii care ne-au aşteptat erau tăcuţi, deoarece nu înţelegeau cine suntem şi pentru ce venisem.

Cu cheia în mână, am plecat să ne închidem fiecare în camera lui. La telefon, Silvaine nu s-a arătat prea mirată

când mi-a auzit glasul. Am avut o presimțire că vei veni, mi-a zis cu o voce liniştită.

Am intrat în baie să fac un duş. Apa bolborosea de parcă ar fi venit din fundul pământului. Am evitat oglinda în vreme ce mă ştergeam, pentru că, în aburul din baie, mi-aş fi văzut doar jumătate din trup. Privirea mi-a fost atrasă de ceva negru pe fundul căzii. M-am aplecat şi am văzut că era o urmă de noroi. Altădată m-aş fi îngrozit, dar în ziua aceea fusesem atât de tulburat, încât nimic n-ar fi putut să mă impresioneze.

De la fereastra mea se vedea strada. Complet indiferent, priveam maşinile de jos. Un taxi negru, înalt ca un landou, a tras la intrarea în hotel. L-am văzut pe colegul meu de la Moscova, înfăşurat într-un pardesiu lung, ca o rasă de călugăr, apropiindu-se cu paşi țepeni de maşină şi urcând în ea. De sus mi s-a părut că-i văd buzele mişcându-i-se şi am bănuit că-i spunea şoferului numele străzii: Monsieur-le-Prince. Fiecare cu treburile lui, mi-am zis şi am oftat.

Vine şi ora ta, am mormăit. Am coborât calm treptele acoperite cu covor roşu, marcat pe margini de luminițe în formă de lumânare. Rue Cardinal Lemoine, i-am spus şoferului de taxi.

Silvaine mă aştepta. Mi s-a părut că e albă la față. Ne-am îmbrățişat în tăcere, dar ea nu a rostit cuvintele pe care le aşteptam: Eşti palid, eşti rece. Se pare că, la fel ca mine, se pregătise şi ea îndelung pentru această întâlnire. Şi-a smuls hainele de pe ea şi mie mi s-a părut atunci că pereții camerei încep să se strângă, iar pardoseala să se adâncească întocmai ca fundul unui mormânt, şi-n clipa următoare am căzut împreună pe pat.

Căderea a fost brutală, se auzeau suspinele sângelui, care se opunea în ultima secundă împreunării, şi răbufnirea voinței, şi strigătul păcatului, şi spaima de pedeapsă. Şi mi-am zis în două rânduri: O, Doamne, nu se poate, în vreme

ce în adâncurile conştiinţei mele am şoptit: nu ai sânge în vine, măduva ţi-e îngheţată... Dar Silvaine, de parcă mi-ar fi simţit groaza, continua să mă dezmierde. Auzeam ca prin vis lătraturi de câini care se tot apropiau. Mă străduiam şi eu s-o mângâi, dar nu reuşeam nimic altceva decât să-mi acopăr faţa cu palmele, parcă pentru a mă apăra de colţii lor.

Senzaţia aceasta a durat mult. Timpul realmente se oprise, până ce am simţit un junghi teribil în şira spinării în clipa în care sperma a ţâşnit din mine. Aşa cum era, ca o grămadă de ace de gheaţă, înotând în bezna de la graniţa celor două lumi, a pătruns în adâncul pântecului ei.

M-am lăsat pe o parte, în vreme ce ecouri înfiorătoare se pierdeau încă undeva în zare, iar lătraturile câinilor de frontieră, furioşi că le scăpase prada, se prefăcuseră în urlete disperate.

Iartă-mă, Dumnezeul meu, mi-am zis din nou şi, câteva minute după prăbuşirea aceea dureroasă, n-am mai ştiut în care dintre vieţi rămăsese trupul meu, în cea de aici sau în cea de acolo.

Iar în golul care s-a lăsat apoi, primul gând care mi-a venit a fost acela că, în fine, totul se împlinise. Sămânţa e acum dincolo, în trupul ei, mi-am zis liniştit. Fusese mai greu decât dacă aş fi adus bijuterii, manuscrise compromiţătoare sau icoane. Fusese un adevărat coşmar.

— Ai delirat, mi-a spus Silvaine, punându-mi mâna pe frunte. Ai frisoane?

— Nu ştiu.

Nu dormisem de douăzeci şi patru de ore şi am încercat să aţipesc nţel. Dar nu a trecut prea mult şi m-am dezmeticit. Trebuia să plec cât mai repede. Să mă întorc acasă... în trupul meu.

— Delirezi şi acum, mi-a şoptit ea.

I-am spus că trebuie să plec. Că acolo începuse cu siguranță percheziția, iar procurorii îşi întocmesc deja rapoartele.

Eu răspund numai în fața lui Dumnezeu, m-am încurajat singur. Totuşi, am continuat să mă îmbrac.

Încă era noapte când am ieşit în stradă. Luminile luceau stins în ceața care se tot îndesea. Am ridicat mâna stângă şi un taxi negru a şi apărut lângă mine. Nu m-a mirat nici şoferul cu trăsături asiatice, şi nici dulăul de pe bancheta din spate. Intrasem în legătură cu diavolul şi nu aveam de ce să-i evit gesturile de prietenie. *Vith systir*... Mă culcasem cu sora mea.

Mi s-a părut că zăresc printre farurile maşinilor landoul-taxi al colegului meu de la Moscova. Mergea paralel cu noi, ba chiar într-un rând s-a apropiat atât de mult, încât l-am şi văzut în maşină. Stătea țeapăn pe bancheta din spate şi doar o dată, când a întors privirile spre mine, i-am văzut ochii albi-albi. O, Doamne, mi-am zis, au reuşit să-l orbească în cele din urmă. L-au pus să facă alegerea fatală: să vadă ca un vultur sau să-şi piardă complet vederea. Iar el a căzut în cursă: a acceptat pariul şi a pierdut.

L-am pierdut apoi din ochi, după care a apărut din nou, în altă parte, de data aceasta mai amenințător ca prima oară. Se arunca înainte, de parcă ar fi vrut să se ciocnească cu taxiul meu, ceea ce m-a făcut să mă mut în colțul celălalt al canapelei. Acum mi se părea că toată viața nu făcusem nimic altceva decât să evităm ciocnirea... adică, catastrofa.

Lasă-mă în pace, l-am rugat în taină. Îmi ajunge prin ce trec eu. *Vith systir*... Am păcătuit cu sora mea.

Am vrut la un moment dat să bat în geam şi să-i strig de departe: în puținul timp care ne-a mai rămas, poate câteva clipe, hai să ne împăcăm, ba chiar mi-am amintit şi câteva versuri: „În lumea haosului şi a tânguirii, frate, iartă-ți fratele”. Apoi, deodată, mi-a trecut prin cap că poate eram

una şi aceeaşi făptură, ruptă întâmplător în două, iar cele două jumătăţi caută mereu să se apropie.

Taxiul luneca prin întuneric şi eu, cu ochii întredeschişi, aşteptam căderea. Ceea ce făcusem îmi părea acum din ce în ce mai monstruos. Nu era vorba doar despre incest. Din contră, incestul fusese primul tabu pe care îl încălcasem. Vârful aisbergului din adânc. Rupsesem un pact fundamental. Venisem aici condiţionat. Eram un cadavru care avea obligaţia să nu iasă din condiţia iniţială. Aceasta era cetăţenia mea. Soarta şi limitele mele.

În jurul lui erau fete frumoase,
Dar Konstandin de gheaţă rămânea...

Crezusem că am uitat aceste versuri din vechea baladă, care povestesc sosirea lui Konstandin în ţară străină. Orb cum eram, n-am vrut să bag în seamă semnele prevestitoare pe care le primisem de mult: suferinţele fizice şi psihice ori de câte ori voiam să mă apropii de vreo făptură vie de aici, semnele unei alte vieţi care sălăşluia în mine, din seara în care o cunoscusem pe Silvaine, rateurile de la madame V. şi groaza pe care o simţisem în biserică. Nu băgasem în seamă nici ultimul semn, atunci când, după cum se pare, se umpluse paharul: *pomenirea de şapte zile* la Ambasda Franţei, *cea de patruzeci* de la oftalmolog şi, în fine, noroiul din cada de la hotel, cu câteva ceasuri în urmă...

Ştiam de mult că nu eram altceva decât un cadavru, care ieşise cu bilet de voie în lumea celor vii.

De ce eşti palid? mă întrebase Zimerman. Ai fost cumva bolnav, se îngrijora madame V. Pari obosit, poate din cauza avionului, îmi spunea Silvaine. Nu fusese pusă întrebarea esenţială: De ce ai noroi în păr şi de ce miroşi a pământ?

Cum să le explic că nu fusesem bolnav şi nici nu avusesem rău de avion, ci că doar păream aşa, pentru că veneam din lumea de dincolo. Sau cum să le spun că voi fi

pentru puțin timp printre ei, pentru foarte puțin timp, aşa încât răceala morții nu avea timp să-mi iasă din oase.

Ce blestem te-a ridicat din morți... Ce poruncă funebră... Dacă ai venit să faci bine, spune-ne, să ne îmbrăcăm de sărbătoare, dacă ai venit ca sol al morții, spune-ne iar, să ne îmbrăcăm în doliu... Îți place jacheta asta?... Uite, arunc toate hainele pe canapea... Alege-o pe care vrei, stăpâne...

Destul... Cel în viață nu poate şti nicicând durerea celui din neviață.

Aflasem toate acestea cu mulți ani în urmă, în clipa în care avionul decolase de pe aeroportul din Tirana ca să mă ducă în prima mea călătorie în lumea liberă. Mulțumisem Domnului pentru libertatea dăruită şi, desigur, îi promisesem credința mea...

Cunoşteam scenariul. Dar ceea ce mă frământa la ora aceasta, în legătură cu promisiunea făcută, era întrebarea dacă fusesem îndreptățit să încalc pactul sau nu. Primisem semnele de atenționare unul după altul, dar preferasem să le iau drept un avertisment împotriva incestului. Şi fusesem orb la cel mai profund şi mai teribil adevăr, anume acela că am încălcat regula numărul unu, tabuul suprem al omului, care interzice depăşirea liniei de demarcație între viață şi moarte.

Făcusem ceea ce nu făcuse nici măcar Ghilgameş, cu patru mii de ani în urmă. Lumea cunoscuse violări ale tărâmului morții din partea celor vii, dar inversul acestui lucru, violarea unei femei vii de către un mort, niciodată. Curier al celor dispăruți, căutasem să împlinesc şi acest act, în tentativa mea de a depăşi imposibilul. Şi pentru asta aveam să fiu pedepsit...

Am aşteptat lovitura în Piața Invalizilor, sub zidul bisericii, apoi ceva mai încolo, de-a lungul zidului lung din jurul Şcolii Militare, şi mai pe urmă, în clipa în care îi

plăteam şoferului, iar acesta ar fi avut ocazia să-mi împlânte cuțitul în piept.

Uşa masivă de sticlă a hotelului mi s-a părut iar un loc bun pentru a-mi primi pedeapsa. Nu există mereu câte o poartă şi, cu atât mai mult, una de sticlă, sub care se ascunde o capcană, în care să cazi exact în momentul în care te bucuri că ai scăpat şi ai ajuns dincolo?

Cu ochii umflați de somn, portarul de noapte mi-a deschis în cele din urmă uşa, dar s-a speriat atât de tare de felul cum arătam, încât am avut impresia că eram plin de sânge pe față.

— Aveți nevoie de un medic?

— Nu, vreau doar să urc în camera mea.

Uite şi uşa ascensorului... O, Doamne, cum de nu-mi trecuse mai devreme prin cap că acolo era locul sorocit. Iar ochii portarului nu erau umflați din cauza somnului, ci erau ochii înguşti ai şoferului asiatic de taxi, care mă obsedau. În vreme ce cabina ascensorului cobora, nu mă gândeam la altceva decât la clipa în care uşa lui se va deschide, apoi la momentul în care aveam să primesc lovitura şi să mă prăbuşesc acolo, aşa încât trupul meu inert să se ridice cât mai grabnic spre cer.

Aşa s-a şi întâmplat, cu singura diferență că lovitura a fost atât de fulgerătoare, încât nici nu am simțit-o.

Apoi, în timp ce ascensorul urca etaj după etaj, al doilea, al treilea, în huruitul cablurilor de oțel care se rupeau, al porților, al zăbrelelor smulse de la locul lor, în lătratul obsedant al câinilor, în zgomotul de cuie bătute în cruci şi-n fâşâitul sârmei ghimpate care-mi sfâşia carnea, fără să reuşească totuşi să mă întoarcă din drum, am înțeles că imposibilul devenise real: depăşisem frontierele şi eram în viață.

Acum nu mai auzeam motorul ascensorului, ci o baladă străveche, în sunetele căreia urcam spre cer, iar în urma

mea veneau cu miile, generație după generație de albanezi martiri, lăsând în urma lor frigul şi moartea, în dangăt de clopote şi strigăte de aleluia: Albania a înviat din morți, amin!

Tirana, septembrie 1984-decembrie 1986

Cuprins

Prima însemnare. Dincolo de oglindă
A doua însemnare. Ca să mergi la Paristrebuie să urăşti Parisul
A treia însemnare. Coşmar
A patra însemnare. Diavolul
A cincea însemnare. Mesajul nu poate trece
A şasea însemnare. Incestul
A şaptea însemnare şi ultima. Aleluia

ISMAIL KADARE

Umbra

Însemnările unui cineast r

Traducere din albaneză de
MARIUS DOBRESCU